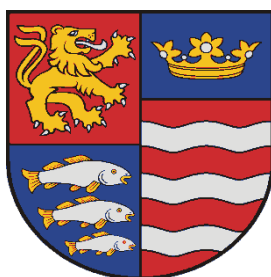

**PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA
PREŠOVSKÉHO SAMOSPRÁVNEHO KRAJA
NA OBDOBIE 2014 – 2020**

SPRÁVA O HODNOTENÍ STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

podľa zákona NR SR č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie
v znení neskorších predpisov

OBSAH

I. Základné údaje o obstarávateľovi	str. 3
1. Označenie	str. 3
2. Sídlo	str. 3
3. Kontaktné údaje oprávneného zástupcu	str. 3
II. Základné údaje o strategickom dokumente	str. 4
1. Názov	str. 4
2. Územie	str. 4
3. Dotknuté obce	str. 4
4. Dotknuté orgány	str. 5
5. Schvaľujúci orgán	str. 7
6. Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom	str. 7
III. Základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia	str. 10
1. Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument bude realizovať	str. 10
2. Informácia vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, súvislá európska sústava chránených území (NATURA 2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.	str. 47
3. Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú významne ovplyvnené	str. 56
4. Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu	str. 58
5. Environmentálne ciele vrátane zdravotných cieľov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu	str. 61
IV. Základné údaje o predpokladaných vplyvoch strategického dokumentu vrátane zdravia	str. 62
1. Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne)	str. 62
V. Navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie	str. 65
1. Opatrenia na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplývať z realizácie strategického dokumentu	str. 65
VI. Dôvody pre výber zvažovaných alternatív a popis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky alebo neurčitosti	str. 67
VII. Návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie	str. 68
VIII. Pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie	str. 70
IX. Netechnické zhrnutie poskytnutých informácií	str. 70
X. Informácia o ekonomickej náročnosti (ak to charakter a rozsah strategického dokumentu umožňuje)	str. 72

I. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O OBSTARÁVATEĽOVI

1. OZNAČENIE

Názov: Prešovský samosprávny kraj
Identifikačné číslo: 37870475

2. SÍDLO

Adresa sídla: Námestie mieru 2
080 01 Prešov

3. KONTAKTNÉ ÚDAJE OPRÁVNENÉHO ZÁSTUPCU

Oprávnený zástupca obstarávateľa: MUDr. Peter Chudík
predseda PSK
Námestie mieru 2
080 01 Prešov
telefónne číslo : 051 / 7081 102
e-mail : predseda@vucpo.sk

Kontaktná osoba: Mgr. Michal Hasara – konateľ
IU.N.EX PERSON, spol. s r. o.
Horná 13
974 01 Banská Bystrica
telefónne číslo : 048 / 415 2991
e-mail: hasara@iunex.sk

Miesto na konzultácie: Horná 13
974 01 Banská Bystrica

II. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O STRATEGICKOM DOKUMENTE

1. NÁZOV

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020 (ďalej PHSR PSK 2014-2020)

2. ÚZEMIE

Kraj: Prešovský samosprávny kraj

Okresy: 13 okresov – Bardejov, Humenné, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Poprad, Prešov, Sabinov, Snina, Stará Ľubovňa, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou

Obce: 665 miest a obcí Prešovského kraja

3. DOTKNUTÉ OBCE

Dotknutými obcami sú mestá a obce Prešovského kraja začlenené do nasledovných okresov:

• Bardejov

1 mesto (Bardejov) a 85 obcí (Abrahámovce, Andrejová, Bartošovce, Becherov, Beloveža, Bogliarka, Brezov, Brezovka, Buclovany, Cigeľka, Dubinné, Frička, Fričkovce, Gaboltov, Gerlachov, Hankovce, Harhaj, Hažlín, Hertník, Hervartov, Hrabovec, Hrabské, Hutka, Chmeľová, Janovce, Jedlinka, Kľušov, Kobyly, Kochanovce, Komárov, Koprivnica, Kožany, Krivé, Kríže, Kružlov, Kučín, Kurima, Kurov, Lascov, Lenartov, Lipová, Livov, Livovská Huta, Lopúchov, Lukavica, Lukov, Malcov, Marhaň, Mikulášová, Mokroluh, Nemcovce, Nižná Polianka, Nižná Voľa, Nižný Tvarožec, Oľšavce, Ondavka, Ortuťová, Osíkov, Petrová, Poliakovce, Porúbka, Raslavice, Regetovka, Rešov, Richvald, Rokytov, Smilno, Snakov, Stebnícka Huta, Stebník, Stulaň, Sveržov, Šarišské Čierne, Šašová, Šiba, Tarnov, Tročany, Vaniškovce, Varadka, Vyšná Polianka, Vyšná Voľa, Vyšný Kručov, Vyšný Tvarožec, Zborov, Zlaté)

• Humenné

1 mesto (Humenné) a 60 obcí (Adidovce, Baškovce, Brekov, Brestov, Čarnina, Dedačov, Hankovce, Hažín nad Cirochou, Hrabovec nad Laborcom, Hrubov, Hudcovce, Chlmec, Jablón, Jankovce, Jasenov, Kamenica nad Cirochou, Kamienka, Karná, Kochanovce, Košarovce, Koškovce, Lackovce, Lieskovec, Ľubiša, Lukačovce, Maškovce, Modra nad Cirochou, Myslina, Nechválava Polianka, Nižná Jablonka, Nižná Sitnica, Nižné Ladičkovce, Ohradzany, Pakostov, Papín, Porúbka, Prituľany, Ptičie, Rohožné, Rokytov pri Humennom, Rovné, Ruská Kajňa, Ruská Poruba, Slovenská Volová, Slovenské Krivé, Sopkovce, Topoľovka, Turcovce, Udavské, Valaškovce, Veľopolie, Víťazovce, Vyšná Jablonka, Vyšná Sitnica, Vyšné Ladičkovce, Vyšný Hrušov, Závada, Závadka, Zbudské Dlhé, Zubné)

• Kežmarok

3 mestá (Kežmarok, Spišská Belá, Spišská Stará Ves) a 39 obcí (Abrahámovce, Bušovce, Červený Kláštor, Havka, Holumnica, Hradisko, Huncovce, Ihľany, Javorina, Jezersko, Jurské, Krížová Ves, Lechnica, Lendak, Ľubica, Majere, Malá Franková, Malý Slavkov, Matiašovce, Mlynčeky, Osturňa, Podhorany, Rakúsy, Reľov, Slovenská Ves, Spišské Hanušovce, Stará Lesná, Stráne pod Tatrami, Toporec, Tvarožná, Veľká Franková, Veľká Lomnica, Vlková, Vlkovce, Vojňany, Vrbov, Výborná, Zálesie, Žakovce)

• Levoča

2 mestá (Levoča, Spišské Podhradie) a 31 obcí (Baldovce, Beharovce, Bijacovce, Brutovce, Buglovce, Dlhé Stráže, Doľany, Domaňovce, Dravce, Dúbrava, Granč – Petrovce, Harakovce, Jablonov, Klčov, Korytné, Kurimany, Lúčka, Nemešany, Nižné Repaše, Oľšavica, Ordzovany, Pavľany, Poľanovce, Pongrácovce, Spišský Hrhov, Spišský Štvrtok, Studenec, Torsky, Úloža, Vyšné Repaše, Vyšný Slavkov)

• Medzilaborce

1 mesto (Medzilaborce) a 22 obcí (Brestov nad Laborcom, Čabalovce, Čabiny, Čertižné, Habura, Kalinov, Krásny Brod, Ňagov, Oľka, Oľšínkov, Palota, Radvaň nad Laborcom, Repejov, Rokytovce, Roškovce, Sukov, Svetlice, Valentovce, Volica, Výrava, Zbojné, Zbudská Belá)

• Poprad

3 mestá (Poprad, Svit, Vysoké Tatry) a 26 obcí (Batizovce, Gánovce, Gerlachov, Hôrka, Hozelec, Hranovnica, Jánovce, Kravany, Liptovská Teplička, Lučivná, Mengusovce, Mlynica, Nová Lesná, Spišská Teplica, Spišské Bystré, Spišský Štiavnik, Štôla, Štrba, Šuňava, Švábovce, Tatranská Javorina, Veľký Slavkov, Vernár, Vikartovce, Vydrník, Ždiar)

• Prešov

2 mestá (Prešov, Veľký Šariš) a 89 obcí (Abranovce, Bajerov, Bertotovce, Brestov, Bretejovce, Brežany, Bzenov, Čelovce, Červenica, Demjata, Drienov, Drienovská Nová Ves, Dulova Ves, Fintice, Fričkovce, Fulianka, Geraltov, Gregorovce, Haniska, Hendrichovce, Hermanovce, Hrabkov, Chmeľov, Chmeľovec, Chmiňany, Chminianska Nová Ves, Chminianske Jakubovany, Janov, Janovík, Kapušany, Kendice, Klenov, Kojatice, Kokošovce, Krížovany, Kvačany, Lada, Lažany, Lemešany, Lesíček, Ličartovce, Lipníky, Lipovce, Ľubotice, Ľubovec, Lúčina, Malý Slivník, Malý Šariš, Medzany, Miklušovce, Mirkovce, Mošurov,

Nemcovce, Okružná, Ondrašovce, Ovčie, Petrovany, Podhorany, Podhradík, Proč, Pušovce, Radatice, Rokycany, Ruská Nová Ves, Sedlice, Seniakovce, Suchá Dolina, Svinia, Šarišská Poruba, Šarišská Trstená, Šarišské Bohdanovce, Šindliar, Široké, Štefanovce, Teriakovce, Terňa, Trnkov, Tuhrina, Tulčík, Varhaňovce, Veľký Slivník, Víťaz, Vyšná Šebastová, Záborské, Záhradné, Zlatá Baňa, Žehňa, Žipov, Župčany)

- **Sabinov**

2 mestá (Lipany, Sabinov) a 41 obcí (Bajerovce, Bodovce, Brezovica, Brezovička, Červená Voda, Červenica pri Sabinove, Ďačov, Daletice, Drienica, Dubovica, Hanigovce, Hubošovce, Jakovany, Jakubova Voľa, Jakubovany, Jarovnice, Kamenica, Krásna Lúka, Krivany, Lúčka, Ľutina, Milpoš, Nižný Slavkov, Olejníkov, Olšov, Ostrovany, Pečovská Nová Ves, Poloma, Ratvaj, Ražňany, Renčišov, Rožkovany, Šarišské Dravce, Šarišské Michaľany, Šarišské Sokolovce, Tichý Potok, Torysa, Uzovce, Uzovské Pekľany, Uzovský Šalgov, Vysoká)

- **Snina**

1 mesto (Snina) a 33 obcí (Belá nad Cirochou, Brezovec, Čukalovce, Dlhé nad Cirochou, Dúbrava, Hostovice, Hrabová Roztoka, Jalová, Kalná Roztoka, Klenová, Kolbasov, Kolonica, Ladomirov, Michajlov, Nová Sedlica, Osadné, Parihuzovce, Pčoliné, Pichne, Príslop, Runina, Ruská Volová, Ruský Potok, Stakčín, Stakčinska Roztoka, Strihovce, Šmigovec, Topofa, Ubľa, Ulič, Uličské Krivé, Zboj, Zemplínske Hámre)

- **Stará Ľubovňa**

2 mestá (Podolíneč, Stará Ľubovňa) a 42 obcí (Čirč, Ďurková, Forbasy, Hajtovka, Haligovce, Hniezdne, Hraničné, Hromoš, Chmeľnica, Jakubany, Jarabina, Kamienka, Kolačkov, Kremná, Kyjov, Lacková, Legnava, Lesnica, Litmanová, Lomnička, Ľubotín, Malý Lipník, Matysová, Mníšek nad Popradom, Nižné Ružbachy, Nová Ľubovňa, Obručné, Orlov, Plaveč, Plavnica, Pusté Pole, Ruská Voľa nad Popradom, Starina, Stráňany, Sulín, Šambron, Šarišské Jastrabie, Údol, Veľká Lesná, Veľký Lipník, Vislanka, Vyšné Ružbachy)

- **Stropkov**

1 mesto (Stropkov) a 42 obcí (Baňa, Breznica, Breznička, Brusnica, Bukovce, Bystrá, Bžany, Duplín, Gribov, Havaj, Chotča, Jakušovce, Kolbovce, Korunková, Kožuchovce, Krištof, Krušov, Krušinec, Lomné, Makovce, Malá Pofana, Miková, Miňovce, Mrázovce, Nižná Olšava, Olšavka, Potôčky, Potoky, Soľník, Staškovce, Šandal, Tisinec, Tokajík, Turany nad Ondavou, Varechovce, Veľkrop, Vislava, Vladiča, Vojtovce, Vyškovce, Vyšná Olšava, Vyšný Hrabovec)

- **Svidník**

2 mestá (Giraltovce, Svidník) a 66 obcí (Belejovce, Beňadikovce, Bodružal, Cernina, Cigla, Dlhoňa, Dobroslava, Dubová, Dukovce, Fijaš, Havranec, Hrabovčik, Hunkovce, Jurkova Voľa, Kalnište, Kapišová, Kečkovce, Kobylnice, Korejovce, Kračúnovce, Krajná Bystrá, Krajná Poľana, Krajná Porúbka, Krajné Čierne, Kružlová, Kuková, Kurimka, Ladomirová, Lúčka, Lužany pri Topli, Matovce, Medvedie, Mestisko, Mičakovce, Miroľa, Mlynárovce, Nižná Jedľová, Nižná Písaná, Nižný Komárnik, Nižný Mirošov, Nižný Orlík, Nová Polianka, Okružle, Prikra, Pstriná, Radoma, Rakovčik, Rovné, Roztoky, Soboš, Stročin, Svidnička, Šarbov, Šarišský Štiavnik, Šemetkovce, Štefurov, Vagrinec, Valkovce, Vápeník, Vyšná Jedľová, Vyšná Písaná, Vyšný Komárnik, Vyšný Mirošov, Vyšný Orlík, Železník, Želmanovce)

- **Vranov nad Topľou**

2 mestá (Hanušovce nad Topľou, Vranov nad Topľou) a 66 obcí (Babie, Banské, Benkovce, Bystré, Cabov, Čaklov, Čičava, Čierne nad Topľou, Ďapalovce, Davidov, Detrik, Dlhé Klčovo, Ďurďoš, Giglovce, Girovce, Hencovce, Hermanovce nad Topľou, Hlinné, Holčíkovce, Jasenovce, Jastrabie nad Topľou, Juskova Voľa, Kamenná Poruba, Kladzany, Komárany, Kučín, Kvakovce, Majerovce, Malá Domaša, Matiaška, Medzianky, Merník, Michalok, Nižný Hrabovec, Nižný Hrušov, Nižný Krušov, Nová Kelča, Ondavské Matiašovce, Pavlovce, Petkovce, Petrovce, Piskorovce, Poša, Prosačov, Radvanovce, Rafajovce, Remeniny, Rudlov, Ruská Voľa, Sačurov, Sečovská Polianka, Sedliská, Skrabské, Slovenská Kajňa, Soľ, Štefanovce, Tovarné, Tovarnianska Polianka, Vavríneč, Vechec, Vlača, Vyšný Kazimír, Vyšný Žipov, Zámutov, Zlatník, Žalobín)

4. DOTKNUTÉ ORGÁNY

4.1 Ústredné orgány štátnej správy

Ministerstvo financií SR

Ministerstvo obrany SR

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Ministerstvo hospodárstva SR

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

Ministerstvo zdravotníctva SR

Ministerstvo vnútra SR

Ministerstvo spravodlivosti SR

Ministerstvo kultúry SR

Ministerstvo zahraničných vecí SR

Ministerstvo životného prostredia SR

4.2 Orgány miestnej štátnej správy

Okresný úrad Bardejov, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Bardejov, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Bardejov, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Bardejov, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Humenné, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Humenné, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Humenné, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Humenné, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Kežmarok, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Kežmarok, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Kežmarok, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Kežmarok, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Levoča, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Levoča, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Medzilaborce, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Medzilaborce, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Poprad, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Poprad, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Poprad, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Poprad, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Prešov, odbor výstavby a bytovej politiky
Okresný úrad Prešov, odbor školstva
Okresný úrad Prešov, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Prešov, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Prešov, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Prešov, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Sabinov, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Sabinov, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Snina, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Snina, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Stará Ľubovňa, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Stará Ľubovňa, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Stará Ľubovňa, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Stará Ľubovňa, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Stropkov, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Stropkov, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Stropkov, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Stropkov, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Svidník, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Svidník, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Svidník, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Svidník, pozemkový a lesný odbor
Okresný úrad Vranov nad Topľou, odbor cestnej dopravy a pozemných komunikácií
Okresný úrad Vranov nad Topľou, odbor starostlivosti o životné prostredie
Okresný úrad Vranov nad Topľou, odbor krízového riadenia
Okresný úrad Vranov nad Topľou, pozemkový a lesný odbor
Regionálny úrad verejného zdravotníctva Prešov
Regionálny úrad verejného zdravotníctva Poprad
Regionálny úrad verejného zdravotníctva Bardejov

Regionálny úrad verejného zdravotníctva Vranov nad Topľou
Regionálny úrad verejného zdravotníctva Svidník
Regionálny úrad verejného zdravotníctva Humenné
Regionálny úrad verejného zdravotníctva Stará Ľubovňa
Krajský pamiatkový úrad Prešov
Štátna ochrana prírody SR Banská Bystrica
Krajské riaditeľstvo policajného zboru Prešov
Krajské riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Prešove
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Bardejove
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Humennom
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Kežmarku
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Levoči
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Poprade
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Prešove
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Starej Ľubovni
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru v Svidníku
Okresné riaditeľstvo hasičského a záchranného zboru vo Vranove nad Topľou

5. SCHVAĽUJÚCI ORGÁN

Zastupiteľstvo Prešovského samosprávneho kraja

6. OBSAH A HLAVNÉ CIELE STRATEGICKÉHO DOKUMENTU A JEHO VZŤAH K INÝM STRATEGICKÝM DOKUMENTOM

6.1 Obsah

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020 je strednodobý strategický programový dokument, ktorý na základe poznania územia, spoločenských podmienok a trendov vývoja na úrovni Európskej únie a Slovenskej republiky identifikuje hlavné rozvojové priority podpory regionálneho rozvoja na úrovni kraja a formuluje na obdobie 7 rokov opatrenia a aktivity pre dosiahnutie cieľov rozvoja územia kraja. Je základným strategickým dokumentom, o ktorý sa samospráva kraja bude opierať pri rozhodovaní o vhodnosti zámerov, projektov a aktivít, uchádzajúcich sa o podporu kraja. Nadväzuje na Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2008 – 2015, ktoré schválilo Zastupiteľstvo Prešovského samosprávneho kraja dňa 1. júla 2008 uznesením č. 378/2008 a ktoré bolo v októbri 2010 aktualizované.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020 je spracovaný v zmysle zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších zmien a doplnkov a pozostáva z piatich hlavných častí.

Analytická časť obsahuje najmä:

- kompletnú analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí,
- ex-post hodnotenie (realizácia existujúceho PHSR vrátane vyhodnotenia rozpracovaných investičných a neinvestičných projektov k 31.12. príslušného roku),
- analýzu silných a slabých stránok územia,
- identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia,
- analýzu príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia,
- analýzu väzieb územia,
- súhrnnú SWOT analýzu,
- analýzu možných rizík a hrozieb, identifikáciu kritických oblastí rozvoja,
- identifikáciu východísk a možných riešení,
- odhad budúceho možného vývoja.

Strategická časť obsahuje najmä:

- definovanie podmienok udržateľného rozvoja kraja,
- víziu rozvoja kraja,
- formuláciu a návrh stratégie,
- výber a popis strategických cieľov v jednotlivých oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Programová časť obsahuje najmä:

- zoznam konkrétnych opatrení a navrhovaných projektových aktivít vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Realizačná časť obsahuje najmä:

- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- systém monitorovania a hodnotenia,
- akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky (vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov).

Finančná časť obsahuje najmä:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viac zdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet VÚC.

6.2 Hlavné ciele

Cieľom spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020 je vytvorenie strednodobého strategického dokumentu na podporu regionálneho rozvoja na regionálnej a miestnej úrovni, ktorý:

- analyzuje sociálno-ekonomické a environmentálne podmienky kraja a vychádza z potrieb obyvateľov kraja,
- rešpektuje priority národných a európskych stratégií pre obdobie 2014 – 2020,
- určuje rozvojový potenciál a limity rozvoja územia PSK a definuje podmienky jeho rozvoja,
- rozpracováva strategické ciele a opatrenia až do úrovne jednotlivých aktivít,
- navrhuje spôsob realizácie a monitorovania naplňovania stanovených cieľov a zdroje potrebné na ich realizáciu.

6.3 Vzťah k iným strategickým dokumentom

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 – 2020, ktorý nahradí doterajší Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2008 – 2015, je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v strategických dokumentoch regionálneho rozvoja spracovanými na národnej a regionálnej úrovni.

6.3.1 Národné strategické dokumenty

- Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (aktualizácia 2010)
- Národná stratégia regionálneho rozvoja SR 2010 (aktualizácia 2014)
- Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky
- Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky
- Národný program reforiem
- Strategický plán rozvoja dopravnej infraštruktúry SR do roku 2020

- Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020
- Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike
- Stratégia energetickej bezpečnosti SR
- Stratégia informatizácie spoločnosti v podmienkach SR
- Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva
- Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu v SR
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020, sprac. 2013
- Stratégia rozvoja kultúry SR na roky 2014 – 2020, sprac. 2014
- Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020
- Program rozvoja bývania
- Program rozvoja vidieka
- Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 -2020
- Plán manažmentu povodňového rizika v čiastkových povodiach SR, sprac. 2014
- Stratégia rozvoja kreatívneho priemyslu v SR
- Vodný plán Slovenska
- Integrovaný regionálny operačný program
- Operačný program Efektívna verejná správa pre programové obdobie 2014 – 2020
- Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020
- Operačný program Kvalita životného prostredia
- Operačný program Ľudské zdroje
- Operačný program Výskum a vývoj
- Operačný program Výskum a inovácie
- Operačný program Technická pomoc
- Atlas rómskych komunít

6.3.2 Regionálne strategické a analytické dokumenty Prešovského kraja

- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2008 – 2015, sprac. 2008, aktualizovaná verzia sprac. 2010
- Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja, v znení zmien a doplnkov
- Aktualizácia Plánu rozvoja verejných kanalizácií pre územie Prešovského kraja, sprac. 2013
- Aktualizácia Plánu rozvoja verejných vodovodov pre územie Prešovského kraja, sprac. 2013
- Program rozvoja vidieka PSK, rozpracované, RIA, z. p. o. Košice, 2015
- Analytická štúdia efektívnosti pri využívaní energií v zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, rozpracované, EKPK Prešov, 2015
- Program energetického manažmentu PSK, rozpracované, EKPK Prešov, 2015
- Stratégia destinačného marketingu cestovného ruchu PSK, NETWORTH, s. r. o., Prešov, 2014
- Generel dopravnej infraštruktúry, rozpracované
- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania na území PSK na obdobie 2013 – 2015, sprac. 2013
- Regionálna rozvojová stratégia inovačného partnerského centra, sprac. 2009
- Rozvojová stratégia PSK pre cestovný ruch, sprac. 2009
- Stratégia PSK pre podporu a rozvoj podnikania, sprac. 2009
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb na území PSK, sprac. 2009, dodatok sprac. 2011
- Koncepcia rozvoja informačného systému PSK, sprac. 2009
- Stratégia rozvoja a údržby ciest II. a III. triedy, sprac. 2014
- Program odpadového hospodárstva Prešovského kraja na roky 2011 – 2015, sprac. 2013
- Regionálna integrovaná územná stratégia PSK, rozpracované, 2015

6.3.3 Medzinárodné strategické dokumenty

- Stratégia Európa 2020

- Operačný program cezhraničnej spolupráce Poľsko-Slovenská republika 2007 – 2013
- Návrh Program cezhraničnej spolupráce PL-SK 2014 – 2020
- Program európskeho susedstva a partnerstva (ENPI) Maďarsko – Slovensko – Rumunsko – Ukrajina 2007 – 2013
- Poľsko-slovenská stratégia činnosti EZÚS Tatry na roky 2014 – 2020, sprac. 2014

III. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA DOTKNUTÉHO ÚZEMIA

1. INFORMÁCIE O SÚČASNOM STAVE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA A JEHO PREDPOKLADANÝ VÝVOJ, AK SA STRATEGICKÝ DOKUMENT NEBUDE REALIZOVAŤ

Územie Prešovského samosprávneho kraja sa nachádza v severovýchodnej časti Slovenskej republiky. Má spoločné hranice s dvoma samostatnými štátmi – Poľskom (360 km), Ukrajinou (38 km) a tromi slovenskými krajinami – Košickým, Banskobystrickým a Žilinským samosprávnym krajom. Celková rozloha kraja je 8 974 km², čo predstavuje 18,3 % z celkovej rozlohy Slovenskej republiky. Podľa rozlohy je druhým najväčším krajom na Slovensku. Z hľadiska osídlenia patrí Prešovský kraj s celkovým počtom 814 527 obyvateľov (15,1 % z celkového počtu obyvateľov SR) k najľudnatejším zo všetkých krajov. Pozostáva z 13 okresov, v ktorých je 23 miest a 642 obcí. Sídlo kraja je Prešov.

1.1 CHARAKTERISTIKA PRÍRODNÉHO PROSTREDIA

1.1.1 Geologická stavba

Geologická stavba územia Prešovského kraja je pomerne zložitá, ale oproti stavbe susediaceho stredného Slovenska a susediacich južných častí stredného a východného Slovenska je jednoduchšia a priestorovo jednotvárnejšia, predovšetkým vďaka horninovému prostrediu, reprezentovanému vonkajším i vnútrokarpatským paleogénom. Výnimku z tejto relatívnej „jednotvárnosti“ geologickej stavby tvorí geologická stavba Tatier, severných častí Nízkyh Tatier, Pienin, Braniska, Slanských vrchov, Spišsko-šarišského medzihoria, Beskydského predhoria a severných častí Vihorlatu. Zjednodušene geologickú stavbu jednotlivých segmentov krajiny Prešovského kraja reprezentujú základné geochemické typy hornín: Tatry budujú predovšetkým granitoidy, menej vápence a dolomity, severné časti Nízkyh Tatier vápence, dolomity a metamorfované horniny, Pieniny vápence, Branisko vápence, dolomity a metamorfované horniny, Spišsko-šarišské medzihorie vápence (v Šarišskom podolí a v Strážach vulkanity), Beskydské predhorie vápence, Slanské vrchy a Vihorlatské vrchy predovšetkým vulkanity. Prevažnú časť územia Prešovského kraja (Podtatranskú kotlinu, Spišskú Maguru, Levočské vrchy, Hornádsku kotlinu, Bachureň, Šarišskú vrchovinu, Ľubovniansku vrchovinu, Čergov, Busov, Ondavskú vrchovinu, Laboreckú vrchovinu a Bukovské vrchy) budujú ílovce a pieskovce. V Spišskej Magure a Hornádskej kotline v prostredí ílovcov a pieskovcov vystupujú miestami exoty, predovšetkým reprezentované travertínmi (sprievodný prejav neotektonickej aktivity).

1.1.2 Inžiniersko-geologické podmienky

Vzhľadom k inžiniersko-geologickým podmienkam dotknutého územia má podstatný význam neotektonická stavba podsústavy Západných Karpát a podsústavy Panónskej panvy v severnej časti Košickej kotliny (predstavovaná zlomovými líniami, po ktorých sa dvíhajú alebo naopak klesajú geomorfologické jednotky alebo kryhy) a sprievodné javy neotektonickej aktivity. Pomerne veľká hustota zistených a predpokladaných zlomov na území Prešovského kraja je zaznamenaná v Podtatranskej kotline od západnej hranice kraja po Poprad, resp. Spišskú Belú a Podolinec v pokračovaní do okolia Starej Ľubovne, v Hornádskej kotline po Branisko, v Košickej kotline v jej severnej časti a v úseku od Hanušoviec nad Topľou k Vranovu nad Topľou a k Snine (po štátnu hranicu s Ukrajinou). Niektoré zlomové línie viditeľne vymedzujú samostatné geomorfologické

jednotky, napr. Tatry, Levočské vrchy, Hornádsku kotlinu, Branisko, Čergov, Ondavskú a Laboreckú vrchovinu a Vihorlatské vrchy. Vo vzťahu k rozvoju dotknutého územia z hľadiska možnej investičnej výstavby, hlavne v oblasti dopravných stavieb, má podstatný význam inžinierskogeologická rajonizácia, ktorú na území Prešovského kraja predstavuje skupina rajónov predkvartérnych hornín a skupina rajónov kvartérnych sedimentov.

1.1.3 Geodynamické javy

Medzi geodynamické javy patria predovšetkým **zosuvy a erózne ryhy**. Na zosuvy sú v riešenom území náchylné predovšetkým kvartérne deluviálne sedimenty historicky ukladané na svahoch na okrajoch geomorfologických celkov pahorkatinového alebo horského charakteru alebo solitérnych vrchov. Sú to obyčajne nespevnené alebo málo spevnené sedimenty s chaotickým usporiadaním usadzovaného materiálu (hlinité, hlinito-piesčité, hlinito-kamenité, piesčito-kamenité až balvanovité svahoviny a sutiny). Ak na určitom mieste vzniká viacej zosuvov, podporujú vznik tzv. zosuvných polí. Na vznik zosuvov, resp. zosuvných polí majú razantný vplyv vody vodných tokov, ktoré plochy pomaly sa posúvajúcich deluviálnych sedimentov do koryta vodného toku eróznymi procesmi „podrezávajú“.

V riešenom území reálne i potenciálne zosuvy vznikajú aj v polohách vnútrokarpatského, ale najmä vonkajšieho flyšu, kde vo flyšových súvrstviach striedajúcich sa pieskovcov a ílovcov prevládajú mäkkšie a málo stabilné ílovité bridlice. Geodynamické javy, pri ktorých v dôsledku nestability podložia v súvislosti s prítomnosťou mocných ílových bridlíc dochádza k deformáciám dopravných stavieb, sú známe predovšetkým vo flyši Ondavskej vrchoviny, Laboreckej vrchoviny, ale i ďalších geomorfologických jednotiek, budovaných flyšovými horninami na miestach s vyšším podielom ílovitých bridlíc. K známym zosuvným oblastiam patrí aj veniec zosuvov po obvode Slanských vrchov, ktoré výrazne ovplyvňujú výstavbu aj v samotnom krajskom meste Prešov. K menej známym geodynamickým javom patrí aj prirodzené uvoľňovanie skál z extrémne šikmých alebo vertikálnych skalných stien vplyvom mrazového zvetrávania (najmä v jarnom období), pričom dochádza k vzniku prekážok na cestných alebo železničných komunikáciách. Medzi časté zosuvy abráziou brehov vodných tokov najmä pri povodňových stavoch dochádza na severovýchode Prešovského samosprávneho kraja.

Lokalizácia zosuvov: Kvartérne zosuvy na flyši sa vyskytujú Z od Novej Ľubovne, J od Jakuban v oblasti Kýčery, pri Plavnici, pod Plavčom a pri Čirči, J od Vislanky, S od Hniezdneho, V od Lackovej, v priestore Sulína, Malého Lipníka, Legnavy a Stariny (SL), Z od Lúčky (SB), v Blažovskej doline pri Tichom Potoku, S od cesty medzi Tichým potokom a Brezovicou, Z od Krásnej Lúky, S nad Regetovkou, J a JV od Zborova, V od Mikulásovej, SV od Šarišského Čierneho, medzi Kružľovou a Svidničkou, Z od Nižného Komárnika, na Z okraji Bodružale, V od Mirole, JV od Gribova, S od Vyškoviec, v priestore od Veľkropu po Korunkovú (roztrúsene, ale rozsiahle zosuvné pole), J od Repejova, medzi Oľkou a Krivou Oľkou (rozsiahle), pri Ruskej Kajni, Piskorovciach, v priestore Mrázovce – Tokajík (rozsiahle), V od Kolbovíc, obojstranne pri Ďapalovciach, resp. Nižnej Sítnici, S od Holčíkoviec, pri Ohradzanoch, Žalobíne, J pod Brestovom, pri Dedačove, Kochanovciach, Z a S od Čertižného (rozsiahle polia), okolo Vladiče, V medzi Kalinovou a Palotou (rozsiahle), V od Radvane nad Laborcom, S od Zbojného, V od Nižnej Jablonky, JZ od Papína, SZ od Jalovej, JZ od Ruského potoka (rozsiahle), vo flyši bradlového pásma medzi Litmanovou, Kremnou a Jarabinou, S od Starej Ľubovne nad tokom Maslienka, S od Matysovej, medzi Šarišským Jastrabím a Pustým Poľom, rozsiahle zosuvné polia sú po obvode Vihorlatských vrchov medzi obcami Ptičie – Belá nad Cirochou – Hrabová Roztoka, v južnom cípe Spišsko-šarišského medzihoria (S od Prešova) nad Kapušanmi, v Košickej kotline po západnom obvode Slanských vrchov J od Vyšnej Šebastovej, JZ od Ruskej Novej Vsi, pod riekou Delňa od Dulovej Vsi po Kokošovce, SV od Šarišských Bohdanoviec. V Ondavskej a Laboreckej vrchovine sa okrem vyššie uvedených vyskytuje veľké množstvo plošne menších zosuvov (polí). Z Mapy zosuvného hazardu na území SR (Zdroj: Koncepcia geologického výskumu a geologického prieskumu územia SR na roky 2012 – 2016, s výhľadom do roku 2020, In.: Strategický plán rozvoja a údržby ciest II. a III. triedy, VÚD 2014) vyplýva, že s výnimkou oblasti Tatier, Braniska, Slanských vrchov, Košickej kotliny a údolí väčších riek s nízkym alebo stredným stupňom zosuvového

hazardu, je ostatné (väčšinové) územie Prešovského kraja vo vysokom až veľmi vysokom stupni zosuvového hazardu. Aktuálny zoznam zosuvov (pre prax) prezentuje webová stránka Geologického ústavu Dionýza Štúra vrátane geologického atlasu, ktorý v mierke 1 : 50 000 pomerne podrobne zosuvy lokalizuje, kategorizuje a udáva ich základnú charakteristiku.

1.1.4 Geomorfologické pomery

Na území Prešovského kraja sa stretávame s rôznymi základnými morfoštruktúrami, rôznymi typmi eróžno-denudačného reliéfu (od veľhorského reliéfu cez hornatinové a vrchovinové reliéfy po reliéfy kotlinových pahorkatín, nížinných pahorkatí a zvlnených rovín) a s rôznymi vybranými tvarmi reliéfu. Tatry, severovýchodné časti Nízkych Tatier v riešenom území a Branisko sú produktom tzv. vrasovo-blokovej fatransko-tatranskej morfoštruktúry s pozitívnymi štruktúrami – hrasťami a klinovými hrasťami jadrových pohorí. Spišská Magura, Levočské vrchy, Bachureň sú tiež produktom vrasovo-blokovej fatransko-tatranskej morfoštruktúry, vyznačujú sa hrasťami a klinovými hrasťami vnútrokarpatských flyšových pohorí. Spišsko-šarišské medzihorie a Šarišská vrchovina vo vrasovo-blokovej fatransko-tatranskej morfoštruktúre sa vyznačujú prechodnými štruktúrami vnútrokarpatských vrchovín. Ľubovnianska vrchovina je produktom zlomovo-vrásových štruktúr flyšových Karpát s prechodnými mierne vyzdvihnutými morfoštruktúrami vrchovín a pahorkatín. Čergov a Bukovské vrchy sú produktom zlomovo-vrásových štruktúr flyšových Karpát s vysoko vyzdvihnutými blokovými štruktúrami. Ondavská vrchovina a Laborecká vrchovina sú produktom zlomovo-vrásových štruktúr flyšových Karpát v morfoštruktúrnej transverzálnej depresii Nízkych Beskyd. Vihorlat a Slanské vrchy sú produktom blokovej slansko-matranskej a vihorlatskej morfoštruktúry s hrasťami a diferencovanými blokmi. Pod Vranovom nad Topľou severné časti Východoslovenskej pahorkatiny patria pod tzv. negatívne morfoštruktúry Panónskej panvy (poklesávajúce morfoštruktúry s agraáciou). Z kotlin Podtatranská kotlina, Popradská kotlina a Hornádska kotlina sú produktom vrásovo-blokovej fatransko-tatranskej negatívnej morfoštruktúry s morfoštruktúrnou depresiou, resp. priekopovými prepadlinami, Košickú kotlinu predstavuje morfoštruktúra lučensko-košickej znížiny.

Geomorfologické pomery významne ovplyvňujú sídelnú štruktúru, sieťovanie a dostupnosť sídiel. V posudzovanom kraji je vysoký počet izolovaných údolí a terminálnych sídiel, čo spôsobuje nielen geografické, ale primárne socioekonomické bariéry.

1.1.5 Ložiská nerastných surovín

Geologická stavba územia Prešovského kraja priamo ovplyvňuje štruktúru nerastných surovín. Aj napriek tomu, že územie kraja má obmedzené surovinové zdroje, nachádzajú sa tu najmä nerudné suroviny pre stavebný priemysel, ako aj unikátne zásoby **špecifických surovín** (bentonity a zeolity, ložiská soli a drahé kamene – opál v Červenici, expandujúce bridlice severne od Kanaša) a **rudných surovín** (mangánové rudy pri Hôrke a Švábovciach, uránové rudy v Spišskom Štiavniku a Švábovciach, ortuťové rudy v Červenici a Dubníku, rumelka v Merníku a polymetalické rudy v Zlatej Bani).

Z energetických surovín sú zaujímavé lokality s výskytom ropy a plynu v oblasti vnútrokarpatského paleogénu a bradlového pásma, ktoré je aj recentne aktívne ako hlavný migračný kanál uhľovodíkov. Geologický prieskum bol vykonávaný v oblasti Lipany v okrese Sabinov, kde sa okrem metánu zistila aj prítomnosť ľahkej parafinovej ropy a v oblasti Hanušovce v okrese Vranov nad Topľou, kde sa z jemnozrnného silne spevneného, rozpukaného pieskovca zistil prítok metánu, v okolí Smilna.

Významnú surovinovú základňu predstavujú **nerudné suroviny** (dekoračný kameň pri Starej Ľubovni a Spišskom Podhradí – Dreveníku, bentonit vo Finticiach, Kapušanoch a prognózované pri Lemešanoch, vápnité slieky v Skrabskom – starý lom, zeolit v Majerovciach, Kučín a Nižnom Hrabovci, kamenná soľ v Solivare pri Prešove a Vranove nad Topľou) a **stavebné materiály** (tehliarske suroviny, resp. keramické íly: Bystré, Čemerné, Drienov, Gregorovce, Hanušovce, Humenné, Močarmany, Lipany, Plaveč, Plavnica, Sabinov, Spišská Belá, Spišské Podhradie, Spišský Štiavnik, Stará Ľubovňa – nad Černáčom, Svidník, Svit, Tisinec, perspektívne Čaklov, Zámotov, Čierne nad Topľou, Mirkovce,

stavebný kameň: Brekov, Fintice, Hranovnica, Hubošovce, Jarabina, Jasenov, Juskova Voľa, Kvetnica, Okružná – Borovník, Podolíneč, Porúbka, Sedlice, Spišská Teplica, Spišské Bystré, Spišský Štiavnik, Vechec, Záhradné, Vyšná Šebastová, Vyšný Slavkov, Záhradné, Zámotov a Zemplínske Hámre, štrkopiesky a piesky: Batizovce, Bušovce, Bystré, Delňa, Krížová Ves, Plaveč – Orlov, Poprad – Veľká, Rožkovany, Veľký Šariš), zásoby ktorých umožňujú rozvoj hlavne stavebného priemyslu.

Ochrana a využívanie nerastného bohatstva, ktoré je charakteristické svojou neobnoviteľnosťou, nepremiestniteľnosťou a obmedzeným množstvom zásob, zabezpečuje zákon č. 44/1988 Zb. o ochrane a využití nerastného bohatstva (banský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 51/1988 Zb. o banskej činnosti, výbušnínach a o štátnej správe v znení neskorších predpisov a nariadenie vlády SR č. 520/1991 Zb. o podmienkach využívania ložísk nevyhradených nerastov.

Výhradné ložisko predstavuje nerastné bohatstvo štátu a je vo vlastníctve štátu. Ochrana výhradného ložiska proti znemožneniu alebo sťaženiu jeho dobývania sa zabezpečuje určením chráneného ložiskového územia. Na území Prešovského samosprávneho kraja sú vyčlenené chránené ložiskové územia, ktoré sú v pôsobnosti Obvodného banského úradu v Spišskej Novej Vsi a Obvodného banského úradu v Košiciach.

Tab. Chránené ložiskové územia v Prešovskom kraji

Názov CHLÚ	Okres	Nerast	Organizácia
Evidované na Obvodnom banskom úrade v Spišskej Novej Vsi k 31.12.2013			
Batizovce	Poprad	štrkopiesky	Štrkopiesky Batizovce s.r.o.
Batizovce I	Poprad	štrkopiesky	Štrkopiesky Batizovce s.r.o.
Hranovnica	Poprad	melafýr, kremité porfýry	EVROVIA – Kameňolomy s.r.o. Košice
Hôrka	Poprad	mangánová ruda	ŠGÚDŠ Bratislava
Jarabina	Stará Ľubovňa	vápenec	POĽANA – podiel. družstvo Jarabina
Kamienka	Stará Ľubovňa	vápenec	-
Kvetnica	Poprad	melafýr	-
Plaveč	Stará Ľubovňa	štrkopiesky	Holcim (Slovensko) a.s. Rohožník
Plaveč I	Stará Ľubovňa	štrkopiesky	VHS a.s. Turňa nad Bodvou
Spišská Belá	Kežmarok	tehliarske hliny	-
Spišské Podhradie	Levoča	tehliarske suroviny	-
S. Podhradie I – Dreveník	Levoča	travertín	EURO KAMEŇ s.r.o. Spišské Podhradie
Stará Ľubovňa – Marmon	Stará Ľubovňa	čer. krinoi. kryšt. vápence	-
Vyšné Ružbachy	Stará Ľubovňa	travertín	RETRO desing s.r.o. Stará Ľubovňa
Evidované na Obvodnom banskom úrade v Spišskej Novej Vsi k 31.03.2014			
Brekov	Humenné	vápenec	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Bystré	Vranov nad Topľou	tehliarske íly	Vo výberovom konaní
Čemerné	Vranov nad Topľou	tehliarske íly	Vo výberovom konaní
Červenica	Prešov	Hg rudy	ŠGÚDŠ Bratislava
Červenica I	Prešov	opály	Opálové bane Libanka s.r.o. Prešov
Čičava	Vranov nad Topľou	ryodacit	Vo výberovom konaní
Drienov	Prešov	tehliarske íly	Leier Hungária Kft.
Fintice	Prešov	andezit	LOMY s.r.o. Prešov
Fintice I	Prešov	andezit	LOMY s.r.o. Prešov
Fintice II	Prešov	bentonit	ŠÚDŠ Bratislava
Gregorovce	Prešov	keramické íly	MASEVA s.r.o. Košice
Hubošovce	Sabinov	dioritický porfyt	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Juskova Voľa	Vranov nad Topľou	andezit	EVROVIA – Kameňolomy s.r.o. Košice
Kapušany	Prešov	bentonit	ŠGÚDŠ Bratislava
Komárany – Merník	Vranov nad Topľou	rumelka	ŠGÚDŠ Bratislava
Kučín – Pusté Čemerné	Vranov nad Topľou	zeolit, zeolitový tuf	VSK PRO-ZEO s.r.o. Košice
Lipany	Sabinov	ropa, horľavý zem. plyn	ŠGÚDŠ Bratislava
Majerovce	Vranov nad Topľou	zeolit	SLOVZEOLIT s.r.o. Spišská Nová Ves
Močarmany	Prešov	tehliarske íly	Leier Baustoffe SK s.r.o. Bratislava
Nižný Hrabovec	Vranov nad Topľou	zeolit	ZEOCEM a.s. Bystré
Okružná – Borovník	Prešov	andezit	EVROVIA SK s.r.o. Košice

Poša	Vranov nad Topľou	kamenná soľ	ŠGÚDŠ Bratislava
Prešov I – Solivary	Prešov	kamenná soľ	Vo výberovom konaní
Pusté Čemerné	Michalovce (KE)	zeolit	ZEOCEM a.s. Bystré
Rožkovany	Sabinov	štrkopiesky	Zánik organizácie
Sabinov	Sabinov	tehliarske íly	Bez právneho zástupcu
Sedlice	Prešov	dolomit	EVROVIA – Kameňolomy s.r.o. Košice
Sedlice I	Prešov	dolomit	MINERALS MINING SK s.r.o. Košice
Skrabské – starý lom	Vranov nad Topľou	vápenité sliene	Pecák s.r.o. Bystré
Tisinec	Stropkov	tehliarske íly	Vo výberovom konaní
Vechec	Vranov nad Topľou	andezit	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Vyšná Šebastová	Prešov	dioritový porfýrit	IS-LOM s.r.o. Maglovec, Košice
Záhradné	Prešov	andezit	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Zbudza	Michalovce (KE)	kamenná soľ	PROROGO s.r.o. Strážske
Zemplínske Hámre	Snina	andezit	Obec Zemplínske Hámre
Zlatá Baňa	Prešov	polymetalické rudy	ŠGÚDŠ Bratislava

(Zdroj: Obvodný banský úrad Spišská Nová Ves, Obvodný banský úrad Košice)

Na dobývanie výhradného ložiska sa organizácii, ktorá má príslušné banské oprávnenie, určí dobývací priestor. V riešenom území Prešovského kraja sú určené dobývacie priestory, ktoré spadajú do pôsobnosti Obvodného banského úradu v Spišskej Novej Vsi a Obvodného banského úradu v Košiciach.

Tab. Dobývacie priestory v Prešovskom kraji

Názov DP	Okres	Nerast	Organizácia
Evidované na Obvodnom banskom úrade v Spišskej Novej Vsi k 14.11.2014			
Batizovce	Poprad	štrkopiesky	Štrkopiesky Batizovce s.r.o.
Batizovce I	Poprad	štrkopiesky	Štrkopiesky Batizovce s.r.o.
Hranovnica – Dubina	Poprad	melafýr, kremité porfýry	EVROVIA – Kameňolomy s.r.o. Košice
Jarabina	Stará Ľubovňa	vápenec	POĽANA – podiel. družstvo Jarabina
Kamienka	Stará Ľubovňa	vápenec	Vo výberovom konaní
Kvetnica	Poprad	melafýr	Vo výberovom konaní
Plaveč I	Stará Ľubovňa	štrkopiesky	VHS a.s. Turňa nad Bodvou
Plaveč	Stará Ľubovňa	štrkopiesky	Holcim (Slovensko) a.s. Rohožník
S. Podhradie I – Dreveník	Levoča	travertín	EURO KAMEŇ s.r.o. Spišské Podhradie
Spišské Podhradie	Levoča	tehliarske suroviny	Vo výberovom konaní
Stará Ľubovňa I	Stará Ľubovňa	červ.krinoi.kryšt.vápence	Vo výberovom konaní
Vyšné Ružbachy	Stará Ľubovňa	travertín	RETRO desing s.r.o. Stará Ľubovňa
Evidované na Obvodnom banskom úrade v Košiciach k 17.02.2015			
Brekov	Humenné	vápenec	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Bystré	Vranov nad Topľou	tehliarske íly	Vo výberovom konaní
Čemerné	Vranov nad Topľou	tehliarske íly	Vo výberovom konaní
Červenica	Prešov	drahý opál	Opálové bane Libanka s.r.o. Prešov
Čičava	Vranov nad Topľou	ryodacit	Vo výberovom konaní
Drienov	Prešov	tehliarske íly	Leier Baustoffe SK s.r.o. Bratislava
Fintice	Prešov	andezit	LOMY s.r.o. Prešov
Fintice I	Prešov	andezit	LOMY s.r.o. Prešov
Hubošovce	Sabinov	dioritický porfyt	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Juskova Voľa	Vranov nad Topľou	andezit	EVROVIA – Kameňolomy s.r.o. Košice
Kučín	Vranov nad Topľou	zeolit (klin.ryodac.tuf)	VSK PRO-ZEO s.r.o. Humenné
Majerovce	Vranov nad Topľou	zeol.ryolit.tufy (zeolity)	SLOVZEOLIT s r.o. Spišská Nová Ves
Močarmany	Prešov	tehliarske íly	Leier Baustoffe SK s.r.o. Bratislava
Nižný Hrabovec	Vranov nad Topľou	zeolit	ZEOCEM a.s. Bystré
Okružná – Borovník	Prešov	andezit	EVROVIA – Cesty s.r.o. Košice
Prešov I	Prešov	kamenná soľ	Vo výberovom konaní
Pusté Čemerné	Michalovce (KE)	zeolit (klin.ryodac.tuf)	Vo výberovom konaní
Rožkovany	Sabinov	štrkopiesky	Bez zásob
Sabinov	Sabinov	tehliarske íly	Odpis zásob
Sedlice	Prešov	dolomit	EVROVIA – Kameňolomy s.r.o. Košice

Sedlice I	Prešov	dolomit	MINERALS MINING SK s.r.o. Košice
Skrabské – starý lom	Vranov nad Topľou	vápenité sliene	Pecák s.r.o. Bystré
Tisinec	Stropkov	tehliarske íly	Vo výberovom konaní
Vechec	Vranov nad Topľou	andezit	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Vyšná Šebastová	Prešov	dioritový porfyr	IS-LOM s.r.o. Maglovec, Košice
Záhradné	Prešov	andezit	VSK MINERAL s.r.o. Košice
Zbudza	Michalovce (KE)	kamenná soľ	PROROGO s.r.o. Strážske
Zemplínske Hámre	Snina	andezit	Obec Zemplínske Hámre

(Zdroj: Obvodný banský úrad Spišská Nová Ves, Obvodný banský úrad Košice)

Ložiská nevyhradených nerastov, napr. štrkopiesky, tehliarske suroviny a iné, sú súčasťou pozemkov. Na území Prešovského kraja sa nachádzajú ložiská nevyhradených nerastov, ktoré sú pod správou Obvodného banského úradu v Spišskej Novej Vsi a Obvodného banského úradu v Košiciach.

Tab. Ložiská nevyhradených nerastov v Prešovskom kraji

Názov ložiska	Okres	Nerast	Organizácia
Evidované na Obvodnom banskom úrade v Spišskej Novej Vsi k 14.11.2014			
Batizovce – Nižné Poprad	Poprad	štrkopiesky	Agrodružstvo SOD Poprad
Batizovce – severná časť	Poprad	štrkopiesky	Štrkopiesky Batizovce s.r.o.
Branisko I	Levoča – Poprad	stavebný kameň	ŠGÚDŠ Bratislava
Bušovce	Kežmarok	štrkopiesky	ŠGÚDŠ Bratislava
Gerlachov – juh	Bardejov	štrkopiesky	PD TATRA Gerlachov
Gerlachov – Kozúbok	Bardejov	štrkopiesky	STEMP-MaG s.r.o. Poprad
Hranovnica – Dubina	Poprad	stavebný kameň	EVROVIA – Kameňolomy s.r.o. Košice
Jaškovic	Levoča	pieskovec	KAMEŇOPRIEMYSEL – Spiš a.s.
Levoča – Baláš	Levoča	štrkopiesky	Matrix Slovakia s.r.o. Spišská Nová Ves
Levoča – Baláš I.	Levoča	štrkopiesky	Ing. J. Babej – GAS
Mengusovce – Kimbjarg	Poprad	stavebný kameň	PD Mengusovce
Nová Ľubovňa	Stará Ľubovňa	tehliarske suroviny	TEHLO-ARMO s.r.o. Nová Ľubovňa
Plaveč	Stará Ľubovňa	tehliarske suroviny	Organizácia neurčená
Plavnica	Stará Ľubovňa	štrkopiesky	ŠGÚDŠ Bratislava
Podolíne	Stará Ľubovňa	stavebný kameň	ŠGÚDŠ Bratislava
Poľanovce	Levoča	stavebný kameň	Lom DPP s.r.o. Prešov
Spišská Teplica	Poprad	stavebný kameň	ŠGÚDŠ Bratislava
Spišská Teplica – Bor	Poprad	stavebný kameň	PDP Spišská Teplica
Spišský Hrhov	Levoča	stavebný kameň	DOPRAVEX s.r.o. Příbovce
Spišský Štiavnik	Poprad	tehliarske suroviny	Organizácia neurčená
Štrba	Poprad	tehliarske suroviny	ŠGÚDŠ Bratislava
Tatranská Kotlina	Poprad	stavebný kameň	Mestský podnik Spišská Belá s.r.o.
Toporec – Basy	Kežmarok	stavebný kameň	VLaM SR š.p. Kežmarok
Toporec – Váling	Kežmarok	stavebný kameň	ŠTRKOTREND s.r.o. Stará Ľubovňa
Veľká Lomnica	Kežmarok	štrkopiesky	TUNELSTAV s.r.o.
Veľká Lomnica	Kežmarok	štrkopiesky	BEDIK s.r.o. Kežmarok
Veľká Lomnica I.	Kežmarok	štrkopiesky	RIVERSAND a.s. Bratislava
Venglíská	Stará Ľubovňa	štrkopiesky	POĽANA PD Jarabina
Vernár	Poprad	stavebný kameň	Organizácia neurčená
Vyšný Slavkov	Levoča	stavebný kameň	RD Vyšný Slavkov
Evidované na Obvodnom banskom úrade v Košiciach k 01.03.2011			
Červenica	Prešov	andezit	NOVÝ LOKAST s.r.o. Červenica
Juskova Voľa – lom Drina	Vranov nad Topľou	andezit	SBK s.r.o. Vranov nad Topľou
Malina	Humenné	andezit	Vohenské lesy a majetky Kamenica n/C
Mošurov	Prešov	kr. vápenec	Raciogroup s.r.o. Veľký Šariš
Orkucany	Sabinov	štrkopiesky	AGROMELIO s.r.o. Veľký Šariš
Orkucany	Sabinov	štrkopiesky	Anton Bujnák – SVIP Šarišské Dravce
Pieskoveň Nemcovce	Prešov	pieskovec	Ing. Jozef Pavúk - Pieskoveň Nemcovce
Šandal	Svidník	stavebný kameň	STONEART s.r.o. Stropkov
Žehra	Prešov	andezit	Raciogroup s.r.o. Veľký Šariš
Žilkova	Humenné	andezit	Vohenské lesy a majetky Kamenica n/C

(Zdroj: Obvodný banský úrad Spišská Nová Ves, Obvodný banský úrad Košice)

Prieskumné územie sa určuje pre vybrané geologické práce, ako je ložiskový geologický prieskum vyhradených nerastov okrem geologického prieskumu v dobývacom priestore, hydrogeologický prieskum a geologický prieskum na špeciálne účely.

Tab. Prieskumné územia nachádzajúce sa v Prešovskom kraji určené k 01.07.2015

Ozn.	PÚ	Názov PÚ	Nerast	Rozloha	Platnosť
P 15/13	PU 45	Brestov	diorit, blokovo dobývateľný a leštiteľný	0,91 km ²	19.06.2017
P 28/13	PU 59	Kežmarok I	termálne podzemné vody	15,48 km ²	25.11.2017
P 33/06	PU 40	Medzilaborce	ropa a horľavý zemný plyn	529,31 km ²	01.08.2016
P 14/15	PU 85	Mlynica	geotermálne vody	0,59 km ²	09.06.2019
P 07/15	PU 90	Pakostov	ropa a horľavý zemný plyn	127,54 km ²	14.05.2019
P 20/12	PU 28	Prešovská kotlina 2	geotermálna energia	61,84 km ²	08.06.2016
P 32/06	PU 68	Snina	ropa a horľavý zemný plyn	248,40 km ²	01.08.2016
P 17/12	PU 32	Spišská Stará Ves	termálne podzemné vody	2,21 km ²	30.05.2016
P 34/06	PU 48	Svidník	ropa a horľavý zemný plyn	468,98 km ²	01.08.2016
P 01/13	PU 23	Široké	živce	0,98 km ²	02.01.2017
P 23/14	PU 79	Vranov nad Topľou	zeolit, bentonit	0,83 km ²	20.11.2018
P 30/12	PU 35	Vyšná Šebastová	diorit, blokovo dobývateľný a leštiteľný	0,81 km ²	07.12.2016

(Zdroj: MŽP SR)

VPLYV ŤAŽBY NERASTNÝCH SUROVÍN NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

Ťažba nerastných surovín má dopad na horninové prostredie, reliéf, celkový ráz krajiny, podzemné i povrchové vody. Svoje negatívne stopy zanechala v podobe starých environmentálnych záťaží, z ktorých na území Prešovského kraja je potrebné spomenúť najmä ťažbu soli v Solivare a ťažbu opálu v Slanských vrchoch. Nepriaznivý vplyv na životné prostredie mal aj rozsiahly vrtný a banský prieskum na polymetalické zrudnenie oblasti Zlatej Bane, čo sa prejavilo hlavne prudkým zvýšením obsahu ťažkých kovov v sedimentoch potoka Delňa.

V súčasnosti životné prostredie v posudzovanom území najviac ovplyvňuje ťažba a spracovanie stavebného kameňa a štrkopieskov. Nachádza sa tu mnoho lomov, štrkovísk a pieskovní, ktoré ostali opustené a nezrekultivované. Ťažba stavebného kameňa narúša pôvodný ráz krajiny a zapríčiňuje zvýšenú prašnosť v jej širšom okolí. Kontaminácia ovzdušia a tým aj širokého okolitého prírodného prostredia sa najviac prejavila pri cementárni Bystré, kde boli zároveň veľké imisie cementového prachu s narušením pôvodného rázu krajiny. Nepriaznivý dopad na významné prírodné lokality má ťažba surovín v ich bezprostrednej blízkosti, resp. priamo v jej území (ťažba štrku v Batizovcach a pri Plaveči, ťažba travertínu v Dreveníku a Ružbachoch, ťažba stavebného kameňa pri Vernári, v oblasti paleozoika Kozích chrbtov pri Hranovnici – Dubine, Kvetnici, v oblasti neovulkanitov vo Vyšnej Šebastovej, Vecheci, Okružnej a Zemplínskych Hámrov, dolomitov obaľovaných jadrových pohorí Vyšný Slavkov, Sedlice, Brakov a vápencov bradlového pásma Jarabina – Lysá skala, Kamienka). Nekoordinovaná ťažba štrkopieskov tiež v menšom, alebo väčšom rozsahu nepriaznivo poznačila okolité biotopy údolnej nivy rieky Poprad, ale aj biotopy v okolí ťažby štrkopieskov z vodných tokov Tople, Torysy, Ondavy i Laborca. Menší, lokálny vplyv na životné prostredie, súvisiaci najmä so zmenou reliéfu, má ťažba a využitie tehliarskych surovín.

Vplyv ťažby nerastných surovín však nemá len negatívny dopad na životné prostredie. Mnohé štrkoviská sa po vyťažení zaplnili čistou vodou a zarástli vegetáciou, čím sa stali cennými biotopmi pre vodnú faunu a sú často využívané aj na rekreáciu. Podzemné banské diela sa po menších úpravách môžu využívať napr. ako banské múzeá, prípadne skanzeny s ukážkou ťažby v minulosti a podobne. Banské vody sú mnohokrát zachytávané a slúžia ako zdroj kvalitnej vody pre obyvateľstvo. Niektoré nerastné suroviny zas môžu zohrať významnú úlohu pri ochrane jednotlivých zložiek životného prostredia (pohlcovanie nežiadúcich látok, izolácia prostredia, znižovanie energetickej náročnosti, ovplyvňovanie technologických procesov a pod.).

1.1.6 Klimatické pomery

Premenlivosť a rozdielnosť prírodných podmienok v Prešovskom kraji sa výrazne prejavuje aj v klíme i napriek tomu, že celý kraj sa rozkladá v úzkom páse pozdĺž 49. rovnobežky s výraznejšími kontinentálnymi aspektmi ako v ostatných krajoch na Slovensku. Vzhľadom na výrazné ovplyvnenie orografickými pomermi je tu celá škála klimatických charakteristík, od teplej oblasti na juhu centrálnej časti, po chladnú oblasť na západe so všetkými prechodnými typmi.

Západná polovica Prešovského kraja patrí do chladnej oblasti, ktorá je charakterizovaná júlovou priemernou teplotou vzduchu menšou ako 16°C, pričom všetky tri okrsky chladnej oblasti sú veľmi vlhké. V západnej polovici Prešovského kraja prevláda okrsk C1 – mierne chladný s priemernými júlovými dennými teplotami 12 až 16°C. Výnimku tvoria Tatry, ktoré patria do okrskov C3 – studený horský s priemernými dennými júlovými teplotami pod 10°C a C2 – chladný horský s priemernými dennými júlovými teplotami 10 až 12°C. Podhradská kotlina (v Hornádskej kotline) s okrskom M2 (mierne teplý, mierne vlhký, so studenou zimou, kotlinový, v januári priemerná denná teplota dosahuje $\leq -5^{\circ}\text{C}$, v júli $\geq 16^{\circ}\text{C}$, priemerný počet letných dní menej ako 50) a úzky pás medzi Podolincom, Starou Ľubovňou a Plavčom s okrskom M5 (mierne teplý, vlhký, s chladnou až studenou zimou, dolinový a kotlinový, priemerná denná teplota $\leq -3^{\circ}\text{C}$, v júli $\geq 16^{\circ}\text{C}$, priemerný počet letných dní menej ako 50) patria k mierne teplej oblasti.

Východná časť Prešovského kraja zhruba od čiar Branisko – Čergov je teplejšia, s výnimkou pohoria Čergov, severné okrajové časti pri hranici s Poľskom a klimatický ostrovček s vyššou polohou v Slanských vrchoch (masív Šimonka), ktoré patria do okrsku C1. Východná časť Prešovského kraja patrí do mierne teplej oblasti, ktorá sa vyznačuje priemerným počtom letných dní v hodnote menej ako 50 dní za rok s denným maximom teploty vzduchu $\geq 25^{\circ}\text{C}$, s júlovým priemerom teploty vzduchu $\geq 16^{\circ}\text{C}$. Šarišská vrchovina, Bachureň a stredná časť Spišsko-šarišského medzihoria, ďalej severný lem Ondavskej vrchoviny a Laboreckej vrchoviny po Sninu patria do okrsku M6 (mierne teplý, vlhký, vrchovinový, s priemernými júlovými teplotami do 16°C, priemerným počtom letných dní menej ako 50, prevažne nad 500 m n.m.). Severné okrajové časti Vihorlatských vrchov a prevažná časť Bukovských vrchov patria do okrsku M7 (mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový, s priemernými júlovými teplotami do 16°C, priemerným počtom letných dní pod 50, prevažne nad 500 m n.m.). Prevažná časť Ondavskej vrchoviny, Laboreckej vrchoviny a JV časť Spišsko-šarišského medzihoria patria do okrsku M3 (mierne teplý, mierne vlhký, pahorkatinový až vrchovinový, s priemernou júlovou dennou teplotou do 16°C, s priemerným počtom letných dní do 50, okolo 500 m n.m.).

Údolia väčších vodných tokov Torysy, Tople, Ondavy a široký údolný pás od Sabinova cez Prešov, Čaklov, Humenné po Sninu patria do teplej oblasti, ktorá sa vyznačuje priemerným počtom letných dní 50 a viac s denným maximom teploty vzduchu $\geq 25^{\circ}\text{C}$. Celý tento priestor patrí do okrsku T7 (teplý, mierne vlhký, s chladnou zimou, s priemernou dennou januárovou teplotou $\leq -3^{\circ}\text{C}$).

1.1.7 Pôdne pomery

Celková výmera Prešovského kraja je 897.357 ha, z toho 381.988 ha (42,6 %) tvorí poľnohospodárska pôda. Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy majú najväčšie zastúpenie trvalé trávne porasty o ploche 220.627 ha (57,8 %). Orná pôda o ploche 148.571 ha tvorí 38,9 % poľnohospodárskej pôdy, čo je len 16,6 % z celkovej výmery kraja.

Z pôdno-ekologického členenia územia sa v Prešovskom kraji nachádzajú dve oblasti: oblasť nížin (malá časť územia na juhu okresu Vranov nad Topľou) a horská oblasť. Z hľadiska vyhodnotenia priestorovej diferenciácie stanovištných podmienok a produkčného potenciálu poľnohospodárskej pôdy sa na území kraja nachádza 8 pôdno-ekologických podoblastí (východoslovenská rovina – okrajové časti Ondavskej roviny, kotliny nižšieho stupňa – Košická, kotliny stredne vysokého stupňa – Hornádska, kotliny vysoko položeného stupňa – Popradská, pohoria a vrchoviny flyšového pásma, pohoria a vrchoviny sopečných Karpát, nižšie pohoria a vysoké pohoria) z celkových 14 pôdno-ekologických podoblastí stanovených pre celé Slovensko. Pôdno-ekologická regionalizácia (17 pôdno-

ekologických regiónov) svedčí o pestrých geomorfologických, pôdnych i klimatických podmienkach kraja, ktoré ovplyvňujú aj poľnohospodársku výrobu.

CHARAKTERISTIKA PÔDNYCH TYPOV, SUBTYPOV A FÁZ

Prevažná časť pôd Prešovského kraja sa viaže na flyšové horniny centrálne-karpatského i vonkajšieho flyšu. Na flyšové horniny sa viaže genéza hnedých pôd (kambizeme); tento pôdny typ prevláda a tvorí 73 % z celkovej plochy poľnohospodárskych pôd. Tento typ je veľmi heterogénny, tvorí viaceré subtypy a fázy (fázy sú tzv. hlavné pôdne jednotky novej bonitácie, kde je zdôraznená hĺbka a svahovitosť pôd).

Kambizeme typické, nasýtené (hnedé pôdy typické, nasýtené) stredne hlboké na svahoch do 12° zaberajú 7 % výmery poľnohospodárskych pôd, pričom 97 % z toho sú orné pôdy. Sú to prevažne stredne ťažké pôdy, s priemerným obsahom prachových častíc (0,001-0,05 mm) v povrchovom horizonte 48,2 % a s obsahom hrubého prachu (0,1-0,05 mm) 26,8 %. Obsah ílu (0,001 mm) je priemerne 11,6 %. Takéto zrnitostné zloženie je jedným z najdôležitejších činiteľov, ktoré podmieňujú vysokú potenciálnu eróziu. Obsah humusu je v povrchovom horizonte priemerne 2,1 %, čo je pre hnedé pôdy relatívne malé množstvo. Pomerne nízky obsah humusu a jeho kvalitatívne zloženie je jeden z činiteľov, ktoré podmieňujú málo stabilnú a menej priaznivú štruktúru týchto pôd.

Kambizeme typické, kyslé (hnedé pôdy kyslé) stredne hlboké až hlboké na svahoch do 12° tvoria 5 % z poľnohospodárskych pôd, ale len 49 % z toho sú orné pôdy, ostatné sú trvalé trávne porasty. Obsah celkového prachu je 53,5 %, hrubého prachu 29,8 %, to znamená, že sú tiež veľmi ľahko erodovateľné. Obsah humusu je vyšší, priemerne 2,6 %, čo je podmienené najmä vyšším zastúpením trávnych porastov na týchto pôdach.

Kambizeme pseudoglejové (hnedé pôdy oglejené) stredne hlboké až hlboké, na svahoch do 12° sú najrozšírenejším subtypom tohto územia. Z poľnohospodárskych pôd tvoria až 24 %, z čoho je 61 % orných pôd. Obsah častíc celkového prachu je z hnedých pôd najvyšší – 60 % a hrubého prachu 36 % v povrchovom horizonte, čo ich spolu s výrazne zníženou priepustnosťou podorníčia pre vodu zaraďuje k najviac erodovateľným pôdam tohto územia. U týchto pôd sa z dôvodov ich výskytu v depresných polohách a aj v dôsledku zníženej priepustnosti prejavujú sezónne výrazné znaky oxidačno-redukčných procesov v spodnej časti ornice a v podorníči. Obsah humusu je cca 2,1 %.

Subtypy kambizemí (hnedých pôd) s plytkým profilom (do 0,30 m) sú prevažne stredne ťažké pôdy, ktoré tvoria 15 % z celkovej výmery poľnohospodárskych pôd. Sú to pôdy využívané prevažne ako trávne porasty. Podiel orných pôd z ich celkovej plochy je len 17 %. Majú aj vyšší obsah humusu, priemerne 2,9 %. Sú prevažne slabo kyslé, väčšinou sú využívané menej intenzívne. Okrem malej hĺbky profilu majú často veľmi členitý mikoreliéf povrchu (zosuvy, terasy, erózne strže).

Subtypy kambizemí (hnedých pôd) na svahoch od 12° do 25° tvoria 15 % z poľnohospodárskeho pôdneho fondu, pričom temer 12 % z tohto podielu tvoria orné pôdy. Táto časť pôd je prevažne stredne ťažká, s vysokým zastúpením prachových častíc v prvom horizonte. U orných pôd na svahoch nad 12° (cca 7.200 ha) obhospodarovanie v úrovni súčasnej agrotechniky zapríčiňuje výrazné poškodzovanie plošnou vodnou eróziou.

Hnedozeme typické a luvizeme (hnedozeme typické a illimerizované) tvoria len 3 % z plochy poľnohospodárskych pôd. Nie sú pre túto oblasť typické. Ich výskyt podmieňuje areál spraší pri Veľkom Šariši, resp. sprašových hĺn v okolí Malého Šariša, Nemcoviec a Záhradného. Tieto pôdy sú charakterizované vysokým obsahom prachových častíc (63 % celkového, 44 % hrubého prachu) a nízkym obsahom ílu (15 %), nízkym obsahom humusu – 1,6 % s výrazným poklesom v podorníči, s priaznivejším kvalitatívnym zložením. Priaznivé fyzikálne a chemické vlastnosti zaraďujú tieto pôdy k najúrodnejším. Sú veľmi náchylné na eróziu, ale nevyskytujú sa na svahoch s veľkým sklonom.

Luvizeme a pseudogleje (illimerizované a oglejené pôdy) so svojou celkovou plochou predstavujú v objeme poľnohospodárskych pôd okolo 7 %. Sú charakteristickými pôdami na terasách väčších

vodných tokov, ktoré sú pokryté sprašovými hlinami, preto sa najväčšie plochy nachádzajú na terasách Tople, Torysy a Cirochy v južnej časti flyšovej oblasti. Sú stredne ťažké, s typickým veľmi vysokým obsahom prachových častíc (nad 70 %, so zastúpením hrubého prachu 50 %). Ďalšou typickou vlastnosťou je veľké zvýšenie obsahu ílu v podorníči, čo zapríčiňuje vyššiu objemovú hmotnosť, ale i náchylnosť na utláčanie najmä orbou pri väčšej vlhkosti. Illimerizované pôdy sú vlastnosťami najmenej odolné k pôsobeniu vodnej erózie, ale ich výskyt je viazaný na rovinatý reliéf, preto nie sú výraznejšie poškodené.

Rendziny a pararendziny z celkovej plochy poľnohospodárskych pôd zastupujú len 5 % v úzkom bradlovom pásme od Pienin cez Spišskošarišské medzihorie a Beskydské predhorie po Humenné. Je to pôdne veľmi zložitá územie, kde sú zastúpené plytké, silne štrkovité rendziny alebo zrnitostne ťažké, stredne hlboké až plytké pararendziny na slienitých horninách. Pôdy majú relatívne vysoký obsah humusu (2,5 – 3,3 %) a neutrálnu pôdnu reakciu, nízky obsah prachových častíc a vysokým obsahom ílu, sú nízko erodovateľné. Len 44 % z týchto pôd sa využíva ako orné pôdy. Jedná sa o tú časť, ktorá vznikla zo slienitých hornín (pararendziny). Majú priaznivé chemické, ale nepriaznivé fyzikálne vlastnosti (ílovitohlinité až ílovité pôdy so skeletom v podorníči). Ostatná časť týchto pôd je pokrytá trávnyimi porastmi na nízko úrodných rendzinách.

Fluvizeme (nivné pôdy) tvoria 9 % poľnohospodárskych pôd. Ich výskyt je viazaný na nivy vodných tokov. Prevládajú hlboké nivné pôdy, využívané prevažne ako orné pôdy (60 %), ale v nivách sú zastúpené aj plytké a glejové nivné pôdy, využívané ako trávne porasty. Nivné pôdy sú prevažne stredne ťažké, s dobrými fyzikálnymi vlastnosťami a vysokým obsahom prijateľných živín.

Čiernice (lužné pôdy) sú podobné „černozemiam“ a vyskytujú sa na sprašových a polygénnych hlinách pri Nižnej Šebastovej, Veľkom Šariši a Šarišských Sokolovciach, v Popradskej kotline a severne od Domaňoviec. Tvoria len 2 % z poľnohospodárskych pôd a sú spravidla viazané na polohy, kde sú hlbšie v substráte uhličitany. Pôvodne boli výraznejšie zamokrené, dnes patria k najúrodnejším. Majú vysoký obsah humusu, neutrálnu až slabo kyslú reakciu a vysokú zásobu prijateľných živín.

1.1.8 Flóra a fauna

1.1.8.1 Fytogeografické členenie

Podľa Futáka (Atlas SSR, 1980) flóra územia Prešovského kraja prevažne patrí do oblasti západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale), len severovýchodný cíp územia patrí do oblasti východokarpatskej flóry (Carpaticum orientale). V rámci oblasti západokarpatskej flóry je vegetácia rozdelená do štyroch obvodov – obvodu flóry vysokých Karpát (Eucarpaticum), obvodu flóry vnútrokarpatských kotlín (Intercarpaticum), obvodu predkarpatskej flóry (Praecarpaticum) a obvodu východobeskydskej flóry (Beschidicum orientale). Oblasť východokarpatskej flóry disponuje jediným obvodom – Bukovskými vrchmi. Do obvodu flóry vysokých Karpát patria v Prešovskom kraji Tatry, Nízke Tatry zasahujúce do riešeného kraja severovýchodným cípom a Pieniny. Tatry sa členia na dva podokresy – Vysoké Tatry a Belianske Tatry. Do obvodu vnútrokarpatských kotlín v kraji patrí podokres Spišské kotliny (časť Podtatranskej kotliny, Popradská kotlina, Hornádska kotlina). Do obvodu predkarpatskej flóry patria okresy Stredné Pohornádie (patrí tu Branisko) a Slanské vrchy (vrátane častí Spišsko-šarišského medzihoria – komplexu Stráže a Kapušianskeho chrbta). Najrozsiahlejší obvod predstavuje obvod východobeskydskej flóry. Člení sa na dva okresy – Spišské vrchy a Východné Beskydy. Do okresu Spišské vrchy patria Spišská Magura, Ľubovnianska vrchovina a Levočské vrchy. Okres Východné Beskydy sa člení na tri podokresy – Šarišská vrchovina (patrí tu aj Bachureň a južná časť Spišsko-šarišského medzihoria), Čergov (patrí tu aj stredná časť Spišsko-šarišského medzihoria), Nízke Beskydy (Ondavská vrchovina, Laborecká vrchovina, Beskydské predhorie).

Podľa Plesníka (Atlas krajiny SR, 2002, fytogeograficko-vegetačné členenie) územie Prešovského kraja zahŕňa všetky tri vegetačné zóny Slovenska – ihličnatú, bukovú a dubovú. Dubová zóna sa ešte člení na horskú podzónu a nížinnú podzónu. V zónach sú vyčlenené okresy, podokresy a obvody.

Priestor Tatier, SV výbežku Nízkych Tatier (v kraji), Kozie chrbty a Podtatranské kotliny vrátane Popradskej a Hornádskej patria do ihličnatej zóny. Priestor, ktorá zahŕňa Spišskú Maguru, Pieniny, Ľubovniansku vrchovinu, Levočské vrchy, severnú časť Spišsko-šarišského medzihoria, Čergov, Busov, severné časti Ondavskej vrchoviny s výbežkami na juh, Laboreckú vrchovinu, Bukovské vrchy patrí do bukovej zóny, flyšovej oblasti. Branisko tiež patrí do bukovej zóny, časť v Prešovskom kraji do kryštálicko-druhohornej oblasti severného podokresu. Priestor, ktorý zahŕňa južnú časť Spišsko-šarišského medzihoria, Šarišskú vrchovinu, Bachureň, južné časti Ondavskej vrchoviny, Beskydské predhorie patrí do dubovej zóny, horskej podzóny flyšovej oblasti. Severná časť Košickej kotliny patrí do dubovej zóny kryštálicko-druhohornej oblasti toryského podokresu. Slanské vrchy v Prešovskom kraji sú zaradené do sopečnej oblasti dubovej zóny, okresu Slanské vrchy, severného podokresu. Podobne sú do dubovej zóny a sopečnej oblasti zaradené do kraja zasahujúce Vihorlatské vrchy podokresmi humenským a popriečno-vihorlatským. Časti Východoslovenskej pahorkatiny zasahujúce do územia kraja v okolí Vranova nad Topľou patria do dubovej zóny a nížinnej podzóny, pahorkatinnej oblasti.

1.1.8.2 Zoogeografické členenie

Podľa Čepeláka (Atlas SSR, 1980) do Prešovského kraja zasahujú oblasti Západné Karpaty a Východné Karpaty. Západné Karpaty sú členené na vonkajší obvod, vnútorný obvod a južný obvod. Do vnútorného obvodu sa zaraďujú Vysoké a Belianske Tatry a časť Nízkych Tatier (zasahujúca do kraja) okrskami. Ostatná západná polovica kraja patrí do vonkajšieho obvodu beskydského a podtatranského okrsku. Južný obvod do územia Prešovského kraja zasahuje z juhu severnou časťou Košickej kotliny a severným výbežkom Východoslovenskej pahorkatiny v okolí Vranova nad Topľou. Východná polovica kraja zhruba od čiar Prešov – západná hranica Čergova patrí do oblasti Východné Karpaty, prechodného obvodu (s východobeskydským a slanským okrskom) zhruba po čiaru Starina (VN) – Snina – Humenné. Od tejto čiar po hranicu s Ukrajinou územie patrí do východobeskydského obvodu s poloninským a vihorlatským okrskom.

Zoogeografické členenie v terestrickom biocykle, podľa Jedličku a Kalivodovej (Atlas krajiny SR, 2002) takmer celé územie Prešovského kraja patrí do provincie listnatých lesov podkarpatského úseku, s výnimkou častí Tatier a Nízkych Tatier zasahujúcich do územia kraja, ktoré patria do provincie stredoeurópskych pohorí, podprovincie karpatských pohorí, západokarpatského úseku, s výnimkou severovýchodného cípu kraja, ktorý patrí do východokarpatského úseku. Tiež s výnimkou okolia Vranova nad Topľou, ktoré patrí do provincie stepí panónskeho úseku.

Zoogeografické členenie v limnickom biocykle, podľa Hensela a Krnu (Atlas krajiny SR, 2002) v území Prešovského kraja sú prezentované atlantická provincia a pontokaspická provincia. Časť Vysokých tatier, Belianske Tatry, Spišská Magura, Pieniny, západná časť Ľubovnianskej vrchoviny, časť Podtatranskej kotliny a SZ časti Levočských vrchov patria do atlantickej provincie a popradskeho okresu. Ostatné územie patrí do pontokaspickej provincie. V západnej oblasti Vysokých Tatier a západnej oblasti Podtatranskej kotliny zasahuje do kraja hornovážsky okres. Časť Popradskej kotliny, Hornádska kotlina, Levočské vrchy, Branisko, Šarišská vrchovina, Bachureň, Spišsko-šarišské medzihorie, Košická kotlina, Slanské vrchy patria do pontokaspickej provincie a potiského okresu, slanskej časti. Ostatné časti Prešovského kraja ďalej na východ patria v rámci pontokaspickej provincie do potiského okresu, latorickej časti.

1.1.8.3 Ochrana prírody a biodiverzity

Na území Prešovského kraja sa nachádza množstvo biotopov, ekotopov, ekosystémov a stanovišť s obrovským množstvom rastlinných i živočíšnych druhov, ktoré nie je možné v rámci posudzovaného strategického dokumentu PHSR Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 podrobnejšie opísať.

Práve rôznorodosť a hodnota z pohľadu záujmov ochrany prírody a krajiny je jedným z potenciálnych limitov využívania prostredia socioekonomickými aktivitami. Na jednej strane vytvára pozitívne

aspekty z pohľadu trvalo udržateľného rozvoja, na strane druhej je záujmy ochrany biodiverzity potrebné zladiť s ich hospodárskym a rekreačným využívaním. Strety záujmov sú najmä vo veľkoplošných chránených územiach – národných parkoch (TANAP, PIENAP, NAPANT, NP Slovenský raj, NP Poloniny) a CHKO. Najnovšie rezonuje problém akceptácie CHVÚ, napriek jeho predošlého prerokovaniu so samosprávami, ktoré si pravdepodobne neuvedomili potrebu určitých obmedzení po ich vyhlásení.

Chránené a ohrozené druhy rastlín a živočíchov, druhy národného významu a druhy európskeho významu sú taxatívne vymenované v príslušných prílohách vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Okrem toho, že ohrozené a chránené druhy rastlín a živočíchov sú predmetom osobitnej ochrany druhov a ich biotopov, na ich ochranu vo väčšine prípadov priamo i nepriamo sú zamerané veľkoplošné i maloplošné chránené územia národnej siete, predovšetkým prírodné rezervácie, chránené areály, aj niektoré prírodné pamiatky, ale aj chránené vtáčie územia a územia európskeho významu v súvislej európskej sústave chránených území. Na ochrane druhov sa priamo podieľa inštitút druhovej ochrany a priamo i nepriamo inštitút ochrany biotopov (zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov). Podrobnosti o druhovej ochrane, ktorá sa viaže na chránené rastliny, chránené živočíchov, chránené nerasty a chránené skameneliny sú uvedené v príslušných ustanoveniach vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z. a vyhlášky MŽP SR č. 213/2000 Z.z.

Ochrana najohrozenejších druhov rastlín a živočíchov sa realizuje aj na základe opatrení stanovených v programoch záchrany. Zatiaľ boli na celoslovenskej úrovni vypracované a schválené Projekty ochrany pre vyhlásenie 26 území európskeho významu NATURA 2000, Projekty záchrany pre 17 vybraných kriticky ohrozených druhov živočíchov (drop fúzatý, orol – kráľovský, skalný a krikľavý, korytnačka močiarna, vydra riečna, kamzík vrchovský tatranský, chrapkáč poľný, sokol – sťahovavý a rároh, svišť vrchovský, jasoň červenooký, blatniak tmavý, zubor hrivnatý, bobor vodný, norok európsky a motýle rodu *Maculinea*) a viaceré Projekty záchrany pre vybrané kriticky ohrozené druhy rastlín (bližšie pozri www.sopr.sk). Pre záchranu chránených rastlín a živočíchov sú v Prešovskom kraji 2 chovné stanice, 1 rehabilitačná stanica, 1 záchytné centrum a 1 ZOO.

Biotopy národného a európskeho významu

Obraz prirodzenej flóry prezentuje aj prehľad biotopov národného i európskeho významu. Tento prehľad zároveň poukazuje na kvalitatívnu stránku viacerých ekosystémov, nevynímajúc ani lesné ekosystémy. Na území Prešovského kraja sa v závislosti od charakteru krajiny a prírodných daností krajinných segmentov vyskytuje najmenej 26 biotopov národného významu, z toho 4 sú lúčne (Lk) a 10 je lesných (Ls) a najmenej 48 biotopov európskeho významu, z toho zvlášť 3 sú vodné (Vo), 5 je brehových porastov tokov (Br), 4 lúčne (Lk), 12 lesné (Ls). Z celkového počtu biotopov európskeho významu je 11 biotopov prioritných (najvyššieho významu).

1.2 CHARAKTERISTIKA KRAJINY

1.2.1 Krajinná štruktúra

Na území Prešovského samosprávneho kraja je štruktúra krajiny prirodzene budovaná geologickou stavbou, geomorfológiou a geomorfologickým členením. Charakter vegetácie a fauny je sekundárny, ale tiež určujúci. Štruktúru krajiny diktujú možnosti osídlenia a využívania, najmä v minulosti, v súčasnosti sa štruktúra krajiny mení, hlavne zaniká charakteristická mozaikovitosť podhorských a horských oblastí. Výsledkom pôsobenia všetkých týchto faktorov je síce mozaikovitá, ale kompaktnjšie zoskupenie prvkov – druhov pozemkov, ktoré tvoria súčasnú krajinnú štruktúru. Porovnanie, akým vývojom prešla krajinná štruktúra za uplynulých 60 rokov možno porovnať prekryvom historickej a súčasnej ortofotomapy na <http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/>.

Tab. Druhy pozemkov v súčasnej štruktúre krajiny Prešovského kraja

Druh kultúry	Plocha	
	ha	%
Orná pôda	148.571	16,56
Chmelnice	-	-
Vinice	23	0,00
Trvalé trávne porasty	220.627	24,59
Záhrady	10.824	1,21
Ovocné sady	1.943	0,22
Lesy	441.796	49,23
Vodné plochy	14.040	1,56
Zastavané plochy	31.715	3,53
Ostatné	27.818	3,10
Celkom	897.357	100,00

(Zdroj: VÚPOP Bratislava)

Orná pôda: Súčasná výmera ornej pôdy je 148.876, 49 ha, čo predstavuje 16,59 % z celkovej výmery kraja. Veľkosť a tvar honov ornej pôdy predstavuje určité environmentálne riziko z dôvodu erózie spôsobenej nesprávnou orbou. Z hľadiska ekologickej stability sú orné pôdy považované za nestabilný prvok. **Trvalé trávne porasty:** Celková výmera trvalých trávnych porastov je 220.1627 ha, čo predstavuje 24, 59 % z celkovej výmery kraja. Extenzívny spôsob hospodárenia má za následok, že sa na týchto pozemkoch rozšírila buď kompaktná alebo rozptýlená náletová stromová a krovinná vegetácia. Z hľadiska ekologickej stability lúky a pasienky predstavujú stabilizujúci prvok v poľnohospodárskej krajine, vzhľadom na ich protieróznú a retenčnú funkciu a sú považované za stabilný prvok z hľadiska výpočtu koeficientu ekologickej stability. **Nelesná stromová a krovitá vegetácia (NSKV):** Výmera evidovanej NSKV je 27.818 ha, čo predstavuje 3,10 % z celkovej výmery kraja. Je zastúpená rôznymi formáciami v závislosti od abiotických pomerov lokality a spôsobu i intenzity antropogénnych aktivít. Vyskytuje sa v komplexoch extenzívnych trvalých trávnych porastov. Tieto pásové formácie TTP s rozptýlenými krovitými porastmi sú významným krajinným prvkom a vegetačnou štruktúrou nielen z estetického hľadiska. V poľnohospodárskej krajine plnia dôležitú funkciu protieróznej ochrany pôdy, podporujú retenčnú funkciu a predstavujú nenahraditeľný biotop pre malé cicavce, avifaunu a hmyz. V zmysle výpočtu koeficientu ekologickej stability sa NSKV považuje za stabilný a pozitívny prvok. **Líniová zeleň – brehové porasty a sprievodná vegetácia vodných tokov:** Brehové porasty rôznej kvality až po štádium zostatkov pôvodných lužných lesov v riešenom území sa nachádzajú v alúviu miestnych tokov i riek. Tvoria ich viacetážové porasty reprezentujúce lužné lesy a jelšové lesy na nivách podhorských a horských vodných tokov. Sú stabilizujúcim prvkom v územnom systéme ekologickej stability a dôležitými biokoridormi. **Záhrady a sady:** Výmera záhrad a sádov je 12.767 ha, čo je 1,43 % z celkovej výmery kraja. Záhrady a sady sa považujú za stabilný a pozitívny prvok pri výpočte koeficientu ekologickej stability. **Lesy:** Lesné pôdy sú zastúpené v rozsahu 441.796 ha, čo predstavuje 49,23 % z celkovej výmery kraja. Lesy sú považované za základný stabilný a pozitívny prvok pri výpočte koeficientu ekologickej stability. **Vody:** Vodné plochy majú výmeru 14.040 ha, čo predstavuje cca 1,56 % z celkovej výmery kraja (vodné toky, jazerá a plesá, účelové vodné nádrže, mokrade so stálou otvorenou vodnou hladinou a pod.). Sú jedným z najdôležitejších stabilizujúcich a pozitívnych prvkov pri výpočte koeficientu ekologickej stability. **Zastavané plochy:** Výmera zastavaných plôch v kraji je 31.715 ha, čo je 3,53 % z celkovej výmery kraja. Sú považované za nestabilný prvok z hľadiska výpočtu koeficientu ekologickej stability.

1.2.2 Územný systém ekologickej stability

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je zákonom NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov definovaný ako celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem

života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky nadregionálneho, regionálneho alebo miestneho významu.

Biocentrum predstavuje ekosystém alebo skupinu ekosystémov, ktorá vytvára trvalé podmienky na rozmnožovanie, úkryt a výživu živých organizmov a na zachovanie a prirodzený vývoj ich spoločenstiev.

Biokoridor je priestorovo prepojený súbor ekosystémov, ktorý spája biocentrá a umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov a ich spoločenstiev, na ktorý priestorovo nadväzujú interakčné prvky.

Interakčný prvok tvorí určitý ekosystém, jeho prvok alebo skupina ekosystémov, prepojený na biocentrá a biokoridory, ktorý zabezpečuje ich priaznivé pôsobenie na okolité časti krajiny pozmenenej alebo narušenej človekom.

Kostra územného systému ekologickej stability vytvára v krajinnom priestore ekologickú sieť, ktorá:

- zabezpečuje územnú ochranu všetkým ekologicky hodnotným segmentom v území,
- vymedzuje priestory umožňujúce trvalú existenciu, rozmnožovanie, úkryt a výživu rastlinným a živočíšnym spoločenstvám typickým pre daný región – biocentrá (majú charakter jadrových území s prioritným ekostabilizačným účinkom v krajine),
- umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov – biokoridory
- zlepšuje pôdoochranné, klimatizačné a ekostabilizačné podmienky v území.

NADREGIONÁLNY ÚSES – Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNÚSES) Slovenskej republiky, schválený uznesením vlády SR č. 312/1992 (aktualizovaný GNÚSES schválený uznesením vlády SR č. 350/1996), vymedzuje ekologicky najhodnotnejšie priestory v rozsahu územia SR v mierke 1 : 200 000 a 1 : 500 000. Biocentrá vymedzené GNÚSES-om zaberajú 11,9 % z rozlohy Slovenska (5 biosférického významu, 13 provincionálneho a 120 nadregionálneho významu).

Vývoj nadregionálnych štruktúr na území Prešovského samosprávneho kraja: Nadregionálny ÚSES bol viackrát aktualizovaný (ako aj regionálny ÚSES) v rámci dokumentov : Spracovanie návrhu prvkov ÚSES pre návrh ÚPN VÚC Prešovského kraja (APS Prešov, 1998), Správa o stave ŽP Prešovského kraja (SAŽP Prešov, 2002), ÚPN VÚC ZaD Prešovského kraja (SAŽP-CKEP Prešov, 2004 a 2009). Na národnej úrovni v koncepcii územného rozvoja Slovenska (KURS SR 2001 a Atlas krajiny SR, 2002). V štúdiu rozvoja regiónu Tatry, 2005 spracovanej pre potreby Vládneho výboru pre obnovu a rozvoj Tatier (VVORT), po veternej kalamite v roku 2004, boli zosumarizované doterajšie poznatky a navrhnutý ucelený prepojený systém nadregionálnych a regionálnych štruktúr ÚSES podtatranskej oblasti a priestoru medzi Vysokými, Nízkymi Tatrami a Levočskými vrchmi. V Atlase reprezentatívnych geoekosystémov Slovenska (Miklós L., Izakovičová Z. a kol., 2006) bol v roku 2006 publikovaný odborný návrh aktualizácie nadregionálneho územného systému ekologickej stability SR, ktorý preferuje zachovanie všetkých typov reprezentatívnych potenciálnych geoekosystémov (REPGES) v SR a zachovanie REPGES pre každý geoekologický región. Posledným záväzným dokumentom sú Zmeny a doplnky ÚPD VÚC Prešovského kraja 2009, v časti ochrana prírody a krajiny s príslušnou grafickou časťou. V národnej koncepcnej oblasti bol spracovaný ešte ECONET, ktorý však nemá záväznú platformu a líši sa len terminologicky.

REGIONÁLNY ÚSES rozpracováva a upresňuje Generel NÚSES v administratívnych hraniciach okresov v mierke 1 : 50 000 a vymedzuje regionálne významné prírodné prvky a navrhuje ekostabilizačné opatrenia v štruktúre krajiny. V súčasnosti na území Prešovského kraja prebiehajú schvaľovacím procesom novospracované samostatné regionálne ÚSES-y okresov Prešov, Poprad, Levoča, Stropkov a Svidník. Na území PSK bola v minulosti spracovaná a schválená Aktualizácia prvkov regionálneho ÚSES okresu Kežmarok spracovaného v rámci projektu Implementácia územných systémov ekologickej stability (SAŽP CKEP Prešov 2005-2006).

MIESTNY ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY (MÚSES) je spracovaný pre potreby ÚPN-O na miestnej úrovni (v rozsahu katastrálneho územia) prevažne na mapách v mierke 1 : 10 000 (tiež 1 : 25 000 a 1 : 5 000) a zabezpečuje reálne fungovanie ÚSES. MÚSES sú aj súčasťou spracovaných pozemkových úprav. V súčasnosti ešte nemá každá obec, resp. katastrálne územie vytvorený MÚSES (MÚSES nie je predmetom tohto strategického dokumentu).

Podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a jeho vykonávacej vyhlášky č. 24/2003 Z.z., sú dokumenty územného systému ekologickej stability súčasťou dokumentácie ochrany prírody a krajiny (§ 54 ods. 2 zákona) a dokumenty regionálneho územného systému ekologickej stability okresov v územnom obvode kraja tvoria dokument regionálneho územného systému ekologickej stability tohto kraja (§ 22 ods. 6 vyhlášky).

Tab. Nadregionálne a regionálne prvky ÚSES vymedzené v Prešovskom kraji podľa okresov

Por.č.	Okres	NRBc	NRBk	RBc	RBk	PBc	BBc
1.	Bardejov	3	3	14	8	-	-
2.	Humenné	3	1	19	8	-	-
3.	Kežmarok	4	2	6	1	1	-
4.	Levoča	3	2	2	1	-	-
5.	Medzilaborce	2	-	10	5	-	-
6.	Poprad	4	5	4	4	2	3
7.	Prešov	6	6	5	3	-	-
8.	Sabinov	2	3	2	1	-	-
9.	Snina	4	2	17	4	2	1
10.	Stará Ľubovňa	-	3	25	2	1	-
11.	Stropkov	3	1	6	6	-	-
12.	Svidník	2	2	6	7	-	-
13.	Vranov nad Topľou	3	1	31	3		

(Zdroj: Zmeny a doplnky ÚPD VÚC Prešovského kraja 2009)

Vysvetlivky:

NRBc - nadregionálne biocentrum

RBc - regionálne biocentrum

PBc - provincionálne biocentrum

NRBk - nadregionálny biokoridor

Rk - regionálny biokoridor

BBc - biosférické biocentrum

Poznámka: Pri uvedených počtoch jednotlivých prvkov ÚSESU po okresoch treba brať do úvahy skutočnosť, že niektoré prvky, najmä nadregionálne a regionálne biokoridy, sa môžu nachádzať vo viacerých okresoch.

1.3 KULTÚRNOHISTORICKÉ HODNOTY

Región Prešovského kraja, ktorý v zásade pokrýva historické územie stredného a horného Spiša, Šariša a horného Zemplína, je mimoriadne bohatý na kultúrno-historické pamiatky. Na území regiónu sa stretávajú z európskeho hľadiska dve významné oblasti charakterizované určitými kultúrnymi prvkami a to nížinná kultúra, ktorá v ľudovej architektúre predstavuje stavbu hlinenú, príp. kamennú a horská kultúra, ktorá v ľudovej architektúre predstavuje stavbu zrubovú a drevenú.

Základ historických sídelných štruktúr v krajine predstavujú nehnuteľné národné kultúrne pamiatky (ďalej len „kultúrne pamiatky“), ktoré sú evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu, v registri nehnuteľných kultúrnych pamiatok a na ochranu ktorých slúži zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov a všeobecne záväzné právne predpisy na jeho vykonanie. Okrem nehnuteľných kultúrnych pamiatok je pamiatkový fond v zmysle vyššie uvedenej legislatívy chránený aj plošne prostredníctvom vyhlásených chránených pamiatkových území – pamiatkových zón (PZ), pamiatkových rezervácií (PR) a ochranných pásiem (OP), ktoré je potrebné rešpektovať pri koncepčných rozvojových zámerov urbanistického rozvoja kraja. Ďalším limitujúcim faktorom v rámci rozvojových zámerov kraja sú existujúce, resp. predpokladané archeologické náleziská, kde by v rámci odborne neusmerneného zásahu do terénu mohlo dôjsť k ich

likvidácii, na tieto sa taktiež vzťahuje zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Ochrana kultúrneho dedičstva

V Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ÚZPF) v jednotlivých registroch sú na území Prešovského kraja evidované:

Pamiatkové rezervácie

- Bardejov, Kežmarok, Levoča, Spišská Sobota, Prešov, Spišská Kapitula, Podolínec
- Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry Ždiar a Osturňa

Pamiatkové zóny

- Hanušovce nad Topľou, Hniezdne, Lipovce – Lačnov, Ľubica, Nižné Repaše, Solná Baňa, Sabinov, Spišská Belá, Spišské Podhradie, Stará Ľubovňa, Torysky, Vysoké Tatry – Tatranská Lomnica, Vrbov.

Ochranné pásma pamiatkových území

- Ochranné pásmo Pamiatkových rezervácií Bardejov, Podolínec, Prešov, Levoča, Kežmarok, Spišská Sobota
- Ochranné pásmo Pamiatkových zón Lipovce – Lačnov, Stará Ľubovňa, Torysky, Nižné Repaše

Ochranné pásmo Svetového kultúrneho dedičstva

- Ochranné pásmo Spišský hrad a okolie

Ochranné pásma národných kultúrnych pamiatok

- **Okres Bardejov:** Hervartov – rímskokatolícky Kostol sv. Františka z Assisi, Lukov – Venécia – gréckokatolícky Chrám sv. Kozmu a Damiána, Jedlinka – gréckokatolícky Chrám Panny Márie Ochrankyne, Tročany – gréckokatolícky Chrám sv. Lukáša, Kožany – gréckokatolícky Chrám Očisťovania Panny Márie, Krivé – gréckokatolícky Chrám sv. Lukáša, Frička – gréckokatolícky Chrám sv. Michala, Marhaň – Kaštieľ, Hertník – Kaštieľ, Kostol sv. Kataríny Alexandrijskej a Socha sv. Antona Paduánskeho
- **Okres Humenné:** Brekov – Hrad
- **Okres Kežmarok:** Spišská Belá – Strážky – Kaštieľ s areálom, Kostol a zvonica; Červený Kláštor – Kláštor Kartuziánov
- **Okres Levoča:** Spišský Štvrtok – Kláštor minoritov, Sídliisko opevnené (Myšia hôrka)
- **Okres Prešov:** Brežany – gréckokatolícky Chrám sv. Lukáša, Haniska – Pomník sedliackeho povstania, Prešov – Solivar – NKP Solivar s areálom, Fričovce – Kaštieľ, park, rímsko-katolícky kostol, kaplnka, Fintice – Kaštieľ s areálom, Čelovce – kostol ev. a. v.
- **Okres Sabinov:** Lipany – rímskokatolícky Kostol sv. Martina, Brezovica nad Torysou – rímskokatolícky Kostol Všetkých svätých, Pečovská Nová Ves – kaštieľ Ringov a kaštieľ Mariásky, Šarišské Dravce – Kaštieľ a park, Hanigovce – Hrad – ruina
- **Okres Snina:** Snina – Kaštieľ s areálom, Ruský Potok – gréckokatolícky Chrám sv. Michala, Hrabová Roztoka – gréckokatolícky Chrám sv. Bazila Veľkého, Kalná Roztoka – gréckokatolícky Chrám sv. Bazila Veľkého, Topoľa – gréckokatolícky Chrám sv. Michala, Uličské Krivé – gréckokatolícky Chrám sv. Michala
- **Okres Stará Ľubovňa:** Hraničné – rímskokatolícky Kostol Nepoškvrneného počatia Panny Márie, Stará Ľubovňa – Hrad, Plaveč – Hrad
- **Okres Stropkov:** Potoky – gréckokatolícky Chrám sv. Paraskevy
- **Okres Svidník:** Svidník – Pamätník padlých sovietskych vojakov, gréckokatolícky Chrám sv. Paraskevy, Bodružal – gréckokatolícky Chrám sv. Mikuláša, Dobroslava – gréckokatolícky Chrám sv. Paraskevy, Hunkovce – gréckokatolícky Chrám Zosnutia Bohorodičky, Korejovce – gréckokatolícky Chrám Ochrany Bohorodičky, Kračúnovce – Kúria a park, Krajné Čierne – gréckokatolícky Chrám Bazila Veľkého, Lodomírová – gréckokatolícky drevený Chrám sv. Michala Archanjela, pravoslávny kláštorňý Chrám sv. Michala, Miroľa – gréckokatolícky Chrám

Ochrany Bohorodičky, Nižný Komárnik – gréckokatolícky Chrám Ochrany Bohorodičky, Príkra – gréckokatolícky Chrám sv. Michala, Šemetkovce – Gréckokatolícky chrám sv. Michala, Vyšný Komárnik – Dukla – pamätník čsl. armádneho zboru

- **Okres Vranov nad Topľou:** Sedliská – Podčičva – Hrad Čičava

Národné kultúrne pamiatky

- Okres Bardejov: 255 NKP, z toho v meste Bardejov 144 NKP
- Okres Humenné: 46 NKP, z toho v meste Humenné 7 NKP
- Okres Kežmarok: 449 NKP, z toho v meste Kežmarok 225 NKP a meste Spišská Belá 30 NKP
- Okres Levoča: 562 NKP, z toho v meste Levoča 318 NKP
- Okres Medzilaborce: 37 NKP, z toho v meste Medzilaborce 7 NKP
- Okres Poprad: 297 NKP, z toho v m.č. Popradu 103 NKP
- Okres Prešov: 382 NKP, z toho v meste Prešov 263 NKP a Prešov – Solivar 6 NKP
- Okres Sabinov: 130 NKP, z toho v meste Sabinov 53 NKP
- Okres Snina: 39 NKP, z toho v meste Snina 4 NKP
- Okres Stará Ľubovňa: 223 NKP, z toho v meste Stará Ľubovňa 31 NKP
- Okres Stropkov: 49 NKP, z toho v meste Stropkov 9 NKP
- Okres Svidník: 89 NKP, z toho v meste Svidník 9 NKP
- Okres Vranov nad Topľou: 136 NKP, z toho v meste Vranov nad Topľou 24 NKP

Pamiatkovo chránené hrady a zrúcaniny hradov

- Zborov, Brekov, Jasenov, Holumnica, Kežmarok, Kapušany, Lesíček, Lipovce, Podhradík, Prešov – Solivar - Soľnohrad, Ruská Nová Ves, Veľký Šariš, Brezovica, Hanigovce, Kamenica, Plaveč, Stará Ľubovňa, Mrázovce, Stropkov, Medzianky, Sedliská – Čičava, Vranov nad Topľou

Svetové kultúrne dedičstvo UNESCO

- Levoča, Spišský hrad a okolie
- Historické jadro mesta Bardejov
- Výber najhodnotnejších drevených chrámov v slovenskej časti Karpatského oblúka (Hervartov, Kežmarok, Bodružal, Ladomírová)

Skanzeny

- Múzeum ľudovej architektúry v Bardejovských Kúpeľoch
- Múzeum ľudovej architektúry v Humennom
- Múzeum ľudovej architektúry v Starej Ľubovni
- Múzeum ľudovej architektúry vo Svidníku

Archeologické lokality

Najväčšia koncentrácia archeologických nálezísk (sídelská, pohrebiská, mohylníky, hradiská, zaniknuté sakrálné stavby a panské sídla) sa nachádza v okresoch Kežmarok, Poprad, Levoča, Sabinov, Prešov a Vranov nad Topľou. Význam niektorých lokalít z hľadiska ľudského poznania je celoeurópsky, resp. až celosvetový (náleziská pobytu neandertálskeho človeka v Gánovciach a Hôrke, opevnená osada z doby bronzovej v Spišskom Štvrtku, hrob neznámeho významného germánskeho kniežaťa z obdobia prelomu 4. až 5. storočia nášho letopočtu v Poprade – Matejovciach). Ochranu archeologických nálezísk špecifikuje zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Pamiatky vojnových udalostí

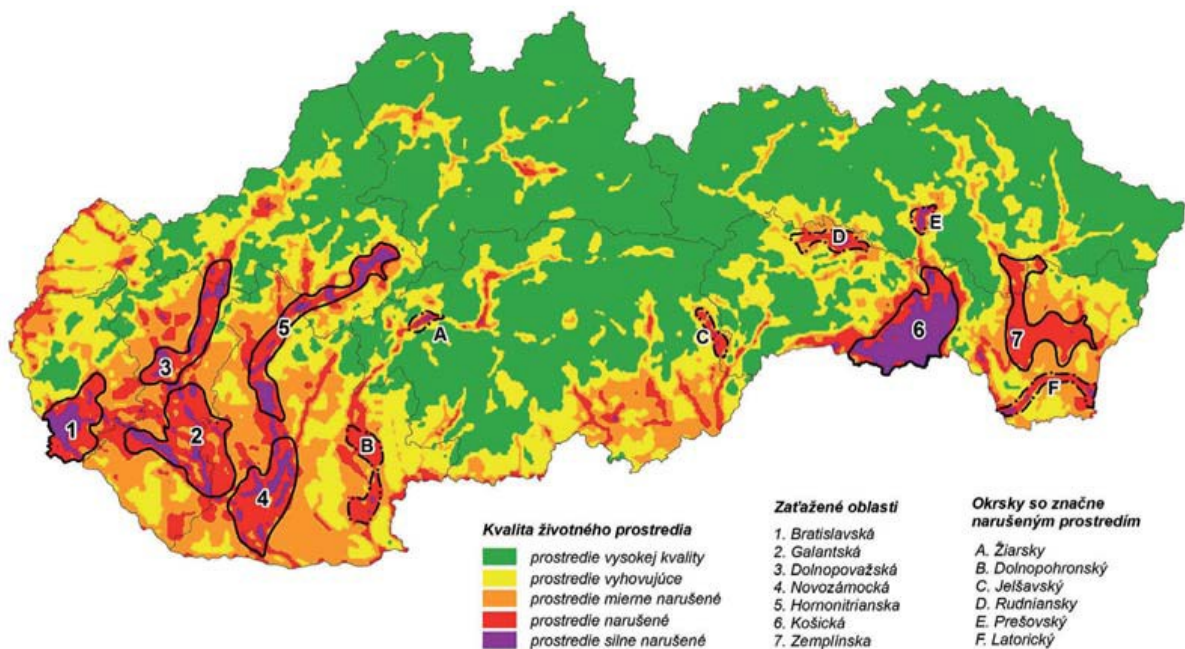
Samostatnou a špecificky významnou skupinou stavieb kultúrneho dedičstva Prešovského kraja sú stavby a pamätne miesta viažuce sa na udalosti prvej a predovšetkým druhej svetovej vojny. Sú to hlavne miesta Karpatsko-duklianskej operácie v Údolí smrti, ktoré zahŕňa katastrálne územia Dobroslava, Kapišová, Kružľová, Nižná Pisaná, Svidnička, Vápeník a Vyšná Pisaná. Národnými kultúrnymi pamiatkami je pamätník sovietskej armády vo Svidníku a pamätník 1. čs armádneho zboru na Dukle, ktorej súčasťou je vojenské múzeum v prírode rozprestierajúce sa v katastrálnych územiach

Vyšný a Nižný Komárnik. V tejto súvislosti je treba spomenúť aj cintorín nemeckých vojakov v Prešove, Hunkovciach a v Zborove.

1.4 ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

V Prešovskom kraji je z hľadiska podielu jednotlivých stupňov poškodenia životného prostredia najmenší súhrnný percentuálny rozsah územia zaradeného do 3. stupňa (prostredie mierne narušené), 4. stupňa (prostredie narušené) a 5. stupňa (prostredie silne narušené) a rovnako najmenší percentuálny rozsah územia zaradeného do 5. stupňa (prostredie silne narušené) v porovnaní s celkovým stavom v rámci Slovenskej republiky, pričom takto vymedzené územie plošne zasahuje iba do okresov Prešov a Vranov nad Topľou. Na územie Prešovského kraja plošne zasahujú tri zaťažené oblasti: Košicko-Prešovská (17 katastrálnych území miest a obcí), Rudnianska (2 katastrálne územia obcí) a Zemplínska (4 katastrálne územia obcí). Na základe vyššie uvedených skutočností môžeme konštatovať, že stav životného prostredia v Prešovskom samosprávnom kraji je dobrý a prevládajú v ňom pozitívne tendencie vývoja, ako to vyplýva z nasledujúcich údajov.

Mapa: Kvalita životného prostredia s vymedzením zaťažených oblastí a okrskov na území SR

(Zdroj: SAŽP 2013)

1.4.1 Ovzdušie

Ochrana ovzdušia: Ochrana ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme je zabezpečovaná podľa zákona č. 478/2002 Z.z. o ochrane ovzdušia, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov (zákon o ovzduší) a podľa zákona č. 76/1998 Z.z. o ochrane ozónovej vrstvy zeme a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Od roku 2003 je v platnosti vyhláška MŽP SR č. 705/2002 Z.z. o kvalite ovzdušia, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane ovzdušia. Táto vyhláška okrem iného stanovuje limitné hodnoty, termíny ich dosiahnutia, medze tolerancie, priemerované obdobia a cieľové hodnoty vybraných znečisťujúcich látok. Taktiež uvádza zoznam aglomerácií a zón, na ktoré sa člení územie Slovenskej republiky z hľadiska sledovania, hodnotenia a riadenia kvality ovzdušia. V § 9 ods. 1 zákona o ovzduší sa stanovujú oblasti vyžadujúce osobitnú ochranu ovzdušia, všeobecne sú to oblasti riadenia kvality ovzdušia, vymedzené časti zón alebo aglomerácií o rozlohe najmenej 50 km², ak sa v nich vyskytujú pachové znečisťujúce látky v koncentráciách, ktoré znepríjemňujú život obyvateľstvu, národné parky, chránené krajinné oblasti, kúpeľné miesta.

Na území Prešovského kraja sa nachádzajú, resp. do územia kraja plošne zasahujú oblasti vyžadujúce osobitnú ochranu ovzdušia:

- oblasť riadenia kvality ovzdušia – Územie mesta Prešov a obce Ľubotice pre znečisťujúcu látku PM_{10} a $PM_{2,5}$ na ploche 79 km² s počtom 94.096 obyvateľov a Územie mesta Vranov nad Topľou a obcí Hencovce, Kučín, Majerovce a Nižný Hrabovec pre znečisťujúcu látku PM_{10} a $PM_{2,5}$ na ploche 65 km² s počtom 27.520 obyvateľov,
- Národné parky – Tatranský národný park, Národný park Nízke Tatry, Pieninský národný park, Národný park Slovenský raj a Národný park Poloniny,
- Chránené krajinné oblasti – CHKO Vihorlat a CHKO Východné Karpaty,
- Kúpeľné miesta – Kúpeľné miesto Vysoké Tatry, Vyšné Ružbachy a Bardejovské kúpele.

Kvalita ovzdušia: Kvalitu ovzdušia vo všeobecnosti určuje obsah znečisťujúcich látok vo vonkajšom ovzduší. Hodnotenie kvality ovzdušia sa uskutočňuje v zmysle zákona č. 137/2010 Z.z. o ovzduší. Kritériá kvality ovzdušia (limitné a cieľové hodnoty, medze tolerancie, horné a dolné medze na hodnotenie a ďalšie) sú uvedené vo vyhláške MPŽPaRR SR č. 360/2010 Z.z. o kvalite ovzdušia. Základným východiskom pre hodnotenie kvality ovzdušia v SR sú výsledky meraní koncentrácií znečisťujúcich látok v ovzduší, ktoré realizuje Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) na staniciach Národnej monitorovacej siete kvality ovzdušia (NMSKO).

Tab. Zoznam monitorovaných staníc na území Prešovského kraja v roku 2013

P.č.	Názov stanice	Merané hodnoty
1	Humenné, Námestie slobody	PM_{10} – $PM_{2,5}$ – Ozón O_3
2	Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP	PM_{10} – $PM_{2,5}$ – Ozón O_3 – Ťažké kovy (As, Cd, Ni, Pb)
3	Gánovce, Meteorologická stanica	Ozón O_3
4	Prešov, Arm. generála Ľ. Svobodu	PM_{10} – $PM_{2,5}$ – Oxidy dusíka (NO , NO_2 , NO_x) – Oxid uhoľnatý (CO) – Benzén
5	Starina, Vodná nádrž, EMEP	Ozón O_3 – Ťažké kovy (As, Cd, Ni, Pb)
6	Vranov nad Topľou, M. R. Štefánika	PM_{10} – $PM_{2,5}$ – Oxid siričitý SO_2
7	Kolonické sedlo	PM_{10} – $PM_{2,5}$

(Zdroj: SHMÚ)

Emisná situácia: V rámci Slovenskej republiky emisie základných znečisťujúcich látok (TZL, SO_2 , NO_x , CO) v ovzduší z hľadiska dlhodobého horizontu (1993-2012) zaznamenali pokles, avšak rýchlosť poklesu sa po roku 2000 výrazne spomalila. Prechodne v rokoch 2003 – 2005 bol zaznamenaný mierny nárast emisií, po roku 2005 bol udržaný klesajúci trend do roku 2009. V roku 2012 oproti roku 2011 došlo k poklesu emisií SO_2 a NO_x a CO, naopak k miernemu nárastu v prípade emisií TZL, ako aj PM_{10} a $PM_{2,5}$.

Tab. Emisie základných znečisťujúcich látok (t) zo stacionárnych zdrojov v Prešovskom kraji v rokoch 2001-2013

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
TZL	4266	3491	3667	4588	5556	5158	4606	4514	4608	4345	4671	4800	4846
SO_2	8082	6320	6719	4864	4856	4204	3407	1811	1945	2474	1487	1988	1788
NO_x	3443	3212	3244	3168	3459	3284	2849	2490	2781	2785	2500	2621	2447
CO	11838	9075	8804	8800	9282	8714	7522	7080	7042	6795	7010	7128	7349

(Zdroj: SHMÚ)

Tab. Emisie zo stacionárnych zdrojov v Prešovskom kraji za rok 2013 v jednotlivých okresoch

Okres	Emisie(t/rok)				Merné územné emisie (t/rok.km ²)			
	TZL	SO_2	NO_x	CO	TZL	SO_2	NO_x	CO
Bardejov	442	45	193	558	0,47	0,05	0,21	0,60
Humenné	371	75	139	509	0,49	0,10	0,18	0,67
Kežmarok	449	46	145	615	0,71	0,07	0,23	0,98
Levoča	224	23	61	297	0,53	0,05	0,14	0,71
Medzilaborce	201	18	48	264	0,47	0,04	0,11	0,62
Poprad	299	28	187	512	0,27	0,03	0,17	0,46
Prešov	501	49	273	829	0,54	0,05	0,29	0,89

Sabinov	425	40	120	555	0,78	0,07	0,22	1,02
Snina	447	112	187	638	0,56	0,14	0,23	0,79
Stará Ľubovňa	548	64	152	715	0,77	0,09	0,21	1,01
Stropkov	151	14	40	198	0,39	0,04	0,10	0,51
Svidník	284	28	73	365	0,52	0,05	0,13	0,66
Vranov nad Topľou	505	1.247	828	1.294	0,66	1,62	1,08	1,68

(Zdroj: SHMÚ)

Lokálne znečistenie ovzdušia: zhodnotenie lokálneho znečistenia kvality ovzdušia je jedným z hlavných indikátorov kvality životného prostredia. V rámci meraní bola na území Prešovského kraja v roku 2013 prekročená limitná hodnota PM_{10} v mieste NMSKO – Prešov.

Tab. Vyhodnotenie znečistenia ovzdušia podľa limitných hodnôt na ochranu ľudského zdravia v aglomerácii Prešovský kraj za rok 2013

Znečisťujúca látka	Ochrana zdravia									VP ²⁾	
	SO ₂		NO ₂		PM ₁₀		PM ₂₅	CO	Ben-zén	SO ₂	NO ₂
	1 hod	24 hod	1 hod	1 rok	24 hod	1 rok	1 rok	8 hod ¹⁾	1 rok	3 hod po sebe	3 hod po sebe
Limitná hodnota [$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$]	350	125	200	40	50	40	25	10000	5	500	400
Humenné, Nám. slobody					16	25	^b 18				
Prešov, Arm.gen. Ľ. Svobodu			^a 0	^a 35	54	34	^b 19	2798	1,7		0
Vranov nad Topľou	^a 0	^a 0			24	25	^b 17			0	
Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP ³⁾					2	18	12				0
Kolonicke sedlo, Hvezdárň ³⁾					3	9	12				

(Zdroj: SHMÚ)

¹⁾ maximálna osemhodinová koncentrácia

²⁾ limitné hodnoty pre výstražné prahy

³⁾ stanice indikujú regionálnu požadovanú úroveň

Znečisťujúce latky, ktoré prekročili limitnú hodnotu sú zvýraznené hrubým písmom

Označenie vyťažnosti : > 90 %, ^a 75 – 90 %, ^b 50 – 75 %, ^c < 50 % platných meraní

Prízemný ozón: Ročné priemery koncentrácie prízemného ozónu v SR sa v roku 2013 pohybovali v intervale 41 – 96 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$. Najvyššie priemerné ročné koncentrácie prízemného ozónu v roku 2013 mala vrcholová stanica Chopok (96 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$), čo súvisí s vysokou koncentráciou ozónu v zóne akumulácie troposférického ozónu nad územím Európy, ktorá sa nachádza vo vrstve asi 800 až 1 500 m nad okolitým povrchom.

Tab. Priemerné ročné koncentrácie prízemného ozónu [$\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$] v PSK v rokoch 2003-2013

Stanica	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Humenné, Nám. slobody	66	58	60	^a 62	56	55	59	53	53	55	60
Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP	67	62	70	^a 73	68	74	61	67	65	63	71
Gánovce, meteorolog.stanica	68	^a 66	^a 67	68	60	65	62	63	64	66	^a 67
Starina, Vodná nádrž, EMEP	73	^a 66	66	^a 62	62	59	58	51	59	60	64
Priemer	65	59	61	60	61	61	62	59	61	63	63

(Zdroj: SHMÚ)

Označenie vyťažnosti: > 90 %, ^a 75 – 90 %, ^b 50 – 75 %, ^c < 50 % platných meraní

Cieľová hodnota koncentrácie prízemného ozónu pre ochranu ľudského zdravia je podľa vyhlášky MPŽPaRR SR č. 360/2010 Z.z. o kvalite ovzdušia 120 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ (najväčšia denná 8-hodinová hodnota). Táto hodnota nesmie byť prekročená vo viac ako 25 dňoch v roku, a to v priemere za tri roky. Výstražný hraničný prah (240 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) pre varovanie verejnosti a ani informačný hraničný prah (180 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$) nebol v roku 2013 na území Prešovského kraja prekročený.

Tab. Počet dní s prekročením cieľovej hodnoty na ochranu zdravia ľudí v Prešovskom kraji v rokoch 2011, 2012, 2013, priemer 2011-2013

Stanica	2011	2012	2013	Priemer 2011-2013
Humenné, Námestie slobody	10	10	20	13
Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP	18	14	27	20
Gánovce, meteorologická stanica	25	12	11*	19
Starina, Vodná nádrž, EMEP	7	8	21	12

(Zdroj: SHMÚ)

Cieľová hodnota expozičného indexu pre ochranu vegetácie AOT 40 je podľa vyhlášky MPŽPaRR SR č. 360/2010 Z.z. o kvalite ovzdušia 18.000 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}\cdot\text{h}$. V priemere za roky 2009-2013 nebola táto hodnota na území Prešovského kraja prekročená.

Tab. Hodnoty ATO 40 pre ochranu vegetácie v Prešovskom kraji v roku 2013, priemer 2009-2013

Stanica	2013	Priemer 2011-2013
Humenné, Námestie slobody	17.402	14.790
Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP	13.403	14.132
Gánovce, meteorologická stanica	14.558	14.697
Starina, Vodná nádrž, EMEP	10.558	12.552

(Zdroj: SHMÚ)

Referenčná úroveň hodnoty AOT 40 na ochranu lesov je podľa vyhlášky MPŽPaRR SR č. 360/2010 Z.z. o kvalite ovzdušia 20.000 $\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}\cdot\text{h}$. Táto hodnota býva v rámci celého územia Slovenskej republiky, vrátane Prešovského kraja, každoročne prekračovaná, na niektorých staniciach viac ako dvojnásobne.

Tab. Hodnoty ATO 40 pre ochranu lesov v Prešovskom kraji v roku 2013

Stanica	2013
Humenné, Námestie slobody	32.442
Stará Lesná, AÚ SAV, EMEP	33.529
Gánovce, meteorologická stanica	31.949
Starina, Vodná nádrž, EMEP	28.658

(Zdroj : SHMÚ)

Zdroje znečistenia: Na znečisťovaní ovzdušia sa v riešenom území významnou mierou podieľajú činitele, ktoré sú situované priamo v jeho území, ale aj činitele pôsobiace v jeho okolí. Hlavné zdroje znečistenia ovzdušia pochádzajú z bodových zdrojov priemyselnej výroby (BUKÓZA ENERGO, a.s. Vranov nad Topľou, BUKOCEL, a.s. Vranov nad Topľou, CHEMES, a.s. Humenné a iné) a z mobilných zdrojov (automobilová doprava).

Tab. Poradie najväčších znečisťovateľov v Prešovskom kraji podľa množstva emisií za rok 2013

Tuhé znečisťujúce látky				SO ₂		
	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres	Emisie (t)	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres	Emisie (t)
1.	BUKÓZA ENERGO a.s.	Vranov n/Topľou	106,23	BUKÓZA ENERGO a.s.	Vranov n/Topľou	1.091,64
2.	BUKOCEL a.s.	Vranov n/Topľou	32,51	BUKOCEL a.s.	Vranov n/Topľou	109,02
3.	CHEMES a.s. Humenné	Humenné	14,38	Energy Snina a.s.	Snina	69,57
4.	BIOENERGY Bardejov s.r.o.	Bardejov	13,38	CHEMES a.s. Humenné	Humenné	35,08
5.	BYTENERG s.r.o.	Medzilaborce	10,55	ZEOCEM a.s.	Vranov n/Topľou	12,37
6.	ZEOCEM a.s.	Vranov n/Topľou	6,28	Roľnícke družstvo v Plavnici	Stará Ľubovňa	9,06
7.	TATRAVAGÓNKA a.s.	Poprad	4,03	Základná škola v Malcove	Bardejov	2,96
8.	SPRAVBYTKOMFORT a.s.	Prešov	3,63	BPS Hucovce s.r.o.	Kežmarok	2,71
9.	LEGNO EXPORT s.r.o.	Svidník	2,73	Základná škola Košarovce	Humenné	2,46
10.	Centrum soc. služieb Zátisie	Snina	2,71	Ministerstvo obrany SR	Prešov	1,85

	NO ₂			CO		
	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres	Emisie (t)	Prevádzkovateľ / zdroj	Okres	Emisie (t)
1.	BUKÓZA ENERGO a.s.	Vranov n/Topľou	545,55	BUKOCEL a.s.	Vranov n/Topľou	637,29
2.	BUKOCEL a.s.	Vranov n/Topľou	171,45	BUKÓZA ENERGO a.s.	Vranov n/Topľou	183,32
3.	SPRAVBYTKOMFORT a.s.	Prešov	90,03	Leier Baustofle SK s.r.o.	Prešov	138,25
4.	BIOENERGY Bardejov s.r.o.	Bardejov	83,12	Schüle Slovakia s.r.o.	Poprad	85,13
5.	Energy Snina a.s.	Snina	62,36	Teplo GGE s.r.o.	Snina	34,09

6.	CHEMOSVIT ENERGOCHEM	Poprad	26,21	SPRAVBYTKOMFORT a.s.	Prešov	32,23
7.	CHEMES a.s. Humenné	Humenné	25,53	Stavbytherm s.r.o.	Kežmaerok	21,88
8.	Dalkia Poprad a.s.	Poprad	19,55	CHEMES a.s. Humenné	Humenné	21,63
9.	ALLFINE s.r.o.	Humenné	12,39	BYTENERG s.r.o.	Medzilaborce	19,85
10.	ZEOCEM a.s.	Vranov n/Topľou	9,59	Energy Snina a.s.	Snina	19,20

(Zdroj: SHMÚ)

V Prešovskom kraji je ovzdušie najviac znečisťované na území okresu Vranov nad Topľou. Ovzdušie je najviac zaťažované exhalátmi z energetiky (teplárne, elektrárne), chemického priemyslu a dopravy, predovšetkým individuálnej automobilovej dopravy a cestnej nákladnej dopravy, ktorej negatívne vplyvy úzko súvisia s realizovanými prepravnými výkonmi a z toho vyplývajúcou spotrebou pohonných látok. Na znečisťovaní ovzdušia a tvorbe skleníkových plynov sa podieľajú napr. aj zdroje spaľujúce biomasu, spaľovne nebezpečného odpadu, centrálné zdroje tepla, lokálne vykurovacie systémy na tuhé palivá, vrátane domácich kotolní na tuhé palivá, malé a stredné lokálne priemyselné zdroje bez náležitej odlučovacej techniky, prach zo stavebnej činnosti, z ulíc, nespevnených plôch, poľnohospodárskej pôdy a aj z kameňolomov.

Znečisťujúce látky v ovzduší majú za následok dlhodobé kumulatívne negatívne vplyvy na životné prostredie a zdravie obyvateľov. Z vodohospodárskeho hľadiska sú zdrojom znečistenia povrchových a podzemných vôd. Znečisťujúce látky v ovzduší zároveň poškodzujú vegetáciu a to vo väčšej miere, ako živočíšne organizmy.

1.4.2 Voda

Hlavným opatrením na ochranu povrchových a podzemných vôd je dodržiavanie zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon). Kvalitu povrchových a podzemných vôd na území Slovenskej republiky sleduje Slovenský hydrometeorologický ústav (SHMÚ) Bratislava.

1.4.2.1 Povrchové vody

Povrchové vody – vodné toky: Z hydrografického hľadiska leží územie Prešovského samosprávneho kraja na hlavnom európskom rozvodí. Vodné toky v prevažnej miere patria do úmoria Čierneho mora, len rieka Poprad a jej prítoky patria do úmoria Baltského mora. V súvislosti s vyčlenením povodí hlavných tokov v riešenom území najzápadnejšia časť kraja patrí do povodia Váhu, severozápadná časť do povodia Popradu, juhozápadná časť a časť v trojuholníku Levoča – Sabinov – Prešov do povodia Hornádu, východná časť kraja zhruba v priestore Bardejov – Vranov nad Topľou – Medzilaborce – Humenné – Snina – východná hranica SR do povodia Bodrogu (resp. Uhu). Okrem rieky Poprad územie kraja odvodňuje pomerne hustá riečna sieť, v ktorej dominujú rieky – hlavné toky, tečúce až na výnimky viac-menej generálnym južným smerom.

Hydrogeologické a hydrologické pomery: Na existujúcu riečnu sieť majú zásadný vplyv hydrogeologické pomery, ktoré vychádzajú z litologickej charakteristiky najvýznamnejších hydrogeologických kolektorov a kvantitatívnej charakteristiky prietochnosti a hydrogeologickej produktivity.

Charakteristika prietochnosti a hydrogeologická produktivita: V tatranskej oblasti je nízka, podobne aj v Pieninách, bradlovom pásme Spišsko-šarišského medzihoria a v Beskydskom predhorí. Mozaikovitá s ostrovčekmi nízkej, miernej a vysokej je na rozhraní Tatier a Spišskej Magury, južne a juhozápadne od mesta Poprad, v okolí Starej Ľubovne, na Branisku, medzi Bardejovom, Stropkovom, Svidníkom a Poľskom v Ondavskej vrchovine, medzi Vranovom nad Topľou a Michalovcami. Vysoká je aj v nivách niektorých riek – Torysy (prerušovane), Tople (prerušovane), Ondavy (prerušovane) a po celej dĺžke Laborca (na Toryse ju prerušuje aglomerácia Veľký Šariš – Prešov, na Topli a Ondave ju prerušuje geomorfologická jednotka Beskydského predhoria). V Bukovských vrchoch je prietochnosť a hydrogeologická produktivita mozaikovito nízka a mierna. Na území Prešovského kraja prevláda (až na uvedené polohy) mierna.

Povrchové vody, predovšetkým sieť vodných tokov ovplyvňujú aj tzv. špecifické odtoky. **Priemerný ročný špecifický odtok** je najvyšší v oblasti Tatier a pod Tatrami ($40 - 25 \text{ l.s}^{-1}.\text{km}^2$), nižší v širšom severnom až severovýchodnom páse zhruba od Starej Ľubovne, S od Bardejova, S od Svidníka do priestoru Sniny a Bukovských vrchov a v páse od Bardejova cez Čergov, východné Levočské vrchy do údolia Hornádu ($10 - 15 \text{ l.s}^{-1}.\text{km}^2$), vo Vihorlatských vrchoch dosahuje $20 \text{ l.s}^{-1}.\text{km}^2$, na ostatnom území od 3 do $10 \text{ l.s}^{-1}.\text{km}^2$.

Pre ďalší územný rozvoj v Prešovskom kraji, vrátane rozvoja technickej infraštruktúry – hlavne dopravy, môžu byť zaujímavé hodnoty tzv. **maximálneho špecifického odtoku** s pravdepodobnosťou opakovania raz za 100 rokov, udávané v m^3 za

sekundu na kilometer štvorcový. Najvyšší je v oblasti Tatier (od 2,8 o 1,8 m³.s¹.km²) a v okolí Svidníka (2,3 m³.s¹.km²), menšie hodnoty dosahujú severné časti Ondavskej vrchoviny, Laboreckej vrchoviny a Bukovských vrchov (1,8 m³.s¹.km²), najnižšie hodnoty v podmienkach kraja územie na línii Poprad – Levoča – Prešov – Vranov nad Topľou – Humenné (1,0 m³.s¹.km²).

Bilančné stavy hlavných vodných tokov sú z hľadiska ich využitia pre hospodárske účely dôležité. Rozlišujeme bilančné stavy aktívne, napäté a pasívne. Rieka Poprad disponuje v úseku Svit – Poprad pasívnym bilančným stavom, v úseku vyššie od mesta Poprad po miesto opustenia hranice štátu stavom napätým. Rieka Hornád v krátkom úseku, ktorým preteká Prešovským krajom, má stav napätý. Rieka Torysa má v hornej časti toku stav aktívny, zhruba od Nižných Repáš po Sabinov stav napätý, od Sabinova vrátane prítoku Sekčov po miesto opustenia kraja pod Prešovom stav aktívny. (Poznámka : Bilančný stav sa prudko zmení v prípade, že bude postavená a využívaná Vodárenská nádrž Tichý Potok.) Rieka Topľa má v hornom toku bilančný stav aktívny, nad i pod Bardejovom kritický, od Komárova pod Hanušovce nad Topľou aktívny a v úseku od Vranova nad Topľou po miesto opustenia kraja stav napätý. Rieka Ondava má v hornom toku po Svidník stav aktívny, od Svidníka po Stropkov stav napätý, ďalej stav aktívny. Rieka Laborec v hornej časti po sútok s Cirochou a jej rozhodujúci prítok Cirocha po celej dĺžke disponujú aktívnym bilančným stavom, od Humenného po miesto opustenia kraja je bilančný stav napätý.

Povrchové vody – vodné nádrže: Z prirodzených vodných plôch má špecifický význam sústava vysokohorských jazier – plies vo Vysokých Tatrách. Z umelých vodných plôch má špecifický význam vodná nádrž Starina v Bukovských vrchoch na Ciroche (zásobovanie pitnou vodou) a vodná nádrž Domaša (viacúčelové využitie). Účelové vodné nádrže na menších alebo malých výmerách, ktoré sú rozmiestnené na území celého Prešovského kraja, plnia rôzne funkcie. Využívané sú ako rybníky, rekreačné plochy, odkaliská, mnohé sú dôležitým prvkom z hľadiska environmentálneho (biotopy chránených a ohrozených živočíchov, udržiavanie vody v krajine, ovplyvňovanie mikroklimy a pod.). Viaceré vznikli po vyťažení pieskov a štrkov ako rozsiahlejšie, presakujúcou vodou zavodené materiálové jamy. K podstatnejším (rozlohou, účelom, environmentálnym akcentom) patria napr. štrkoviská pri Mengusovciach v okrese Poprad, rybníky pri Vrbove a Huncovciach v okrese Kežmarok, štrkoviská pri Orlove na rieke Poprad v okrese Stará Ľubovňa, Sigorská vodná nádrž a štrkoviská pri Veľkom Šariši v okrese Prešov, Smilnianske rybníky v okrese Bardejov, rybník pri Nižnom Mirošove v okrese Svidník a iné.

Povrchové vody – mokrade, vlhké lúky: Takéto a podobné typy prirodzených alebo poloprirodzených stojatých alebo pomaly odtekajúcich povrchových vôd majú jednoznačne veľký význam pri zadržiavaní vody v krajine a pri udržiavaní kvality biodiverzity (biotopy aquamálnych rastlín a chránených a ohrozených živočíchov). Väčšinou sa jedná o lokality s relatívne malou výmerou na lesných pozemkoch, v prostredí lúk a pasienkov, zostatky mŕtvych ramien riek, v depresiách pozdĺž ciest a železníc a pod.

1.4.2.2 Kvalita povrchových vôd

Hodnotenie kvality povrchových vôd sa vykonáva na základe údajov získaných v procese monitorovania stavu vôd. Monitoring kvality povrchových vôd SR sa rozdelil v zmysle vyhlášky MPŽPaRR SR č. 418/2010 Z.z. o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona na monitoring základný, prevádzkový, prieskumný a monitoring chránených území (CHÚ). Na území Prešovského kraja bola v roku 2013 monitorovaná kvalita povrchových vôd v 8 miestach, z toho 2 na hranici s Poľskou republikou.

Tab. Zoznam bilančne hodnotených monitorovaných miest kvality povrchových vôd na území Prešovského kraja v roku 2013

Tok Kód VÚ	Miesto Typ VÚ	Čiastkové povodie	km	Q355 QA	ES/EP Spoľ.	CHS Spoľ.	Všeo. ukaz.	RL	PL
Laborec SKB0144	Petrovce B1 (P1V)	Bodrog	45,1	1.248 14,6	2 M	N M	*	X	*
Ondava SKB0003	prítok do VN Domaša K2S	Bodrog	91,4	0,631 6,85	2 M	N M	*	*	X
Topľa SKB0013	Marhaň K2S	Bodrog	71,7	1,0 6,0	3 M	D M	X	*	*
Topľa SKB0015	pod Vranovom n/Topľou B1 (P1V)	Bodrog	15,3	1,63 9,25	2 M	N M	*	*	*

Torysa SKH0017	Kendice K2S	Hornád	49,9	1.007 6,86	3 M	D M	*	*	*
Dunajec SKC0001	Červený Kláštor K3S	Dunajec	8,8	6,45 28,03	2 M	N M	*	*	*
Poprad SKP0006	Leluchov (Poľsko) P2 (K3V)	Poprad	38,4	3,95 16,66	3 M	N M	*	*	*
Poprad SKP0006	Piwniczna (Poľsko) P2 (K3V)	Poprad	0,0	4,88 20,6	3 M	N M	*	*	*

(Zdroj: SHMÚ)

Všeob. ukaz. - všeobecné fyzikálno-chemické a hydrobiologické ukazovatele, RL - relevantné látky, PL - prioritné látky

x - ukazovatele neboli sledované

VÚ - vodný útvar, ES/EP - ekologický stav/ekologický potenciál, CHS - chemický stav

Nariadenie vlády SR č. 398/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 269/2010 Z.z. (ďalej len NV), ktorým sa ustanovujú požiadavky na dosiahnutie dobrého stavu vôd, ustanovuje požiadavky hlavne na kvalitu povrchovej vody, klasifikáciu dobrého ekologického stavu povrchových vôd, limitné hodnoty ukazovateľov znečistenia odpadových vôd a limitné hodnoty ukazovateľov znečistenia priemyselných odpadových vôd s obsahom škodlivých látok.

Bilancované ukazovatele kvality povrchovej vody:

- **všeobecné fyzikálno-chemické a hydrobiologické ukazovatele**, ktoré charakterizujú organické znečistenie vôd a znečistenie živinami. Požiadavky na kvalitu povrchových vôd sú definované v Prílohe č. 1 k NV č. 269/2010 Z.z.
- **relevantné syntetické a nesyntetické látky (RL)**, ktoré vstupujú do hodnotenia ekologického stavu / potenciál povrchových vôd. Environmentálne normy kvality relevantných látok pre ročný priemer (RP) a pre najvyššiu prípustnú koncentráciu (NPK) sú uvedené v Prílohe č. 12 k nariadeniu vlády č. 269/2010 Z.z.
- **prioritné látky a niektoré ďalšie znečisťujúce látky (PL)**, ktoré vstupujú do hodnotenia chemického stavu povrchových vôd. Environmentálne normy kvality prioritných látok pre ročný priemer (RP) a pre najvyššiu prípustnú koncentráciu (NPK) sú uvedené v Prílohe č. 1 k nariadeniu vlády č. 270/2010 Z. z.

Z celkového počtu vybraných 79 monitorovaných miest pre **všeobecné fyzikálno-chemické a hydrobiologické ukazovatele** bolo bilančne hodnotených 77 miest za rok 2013 a 81 miest za rok 2012. V čiastkovom povodí **Bodrogu** bolo bilančne hodnotených 11 miest za rok 2013 a 12 miest za rok 2012. Priaznivý bilančný stav (A) bol stanovený v 3 miestach a napätý bilančný stav (B) v 4 miestach. Pasívny bilančný stav (C) bol zistený v 4 miestach s určujúcimi ukazovateľmi CHSKCr a N-NH₄. V 5 miestach nastalo zhoršenie bilančného stavu. V čiastkovom povodí **Hornádu** bolo bilančne hodnotených 6 miest za rok 2013 a 7 miest za rok 2012. V roku 2013 všeobecné fyzikálno-chemické a hydrobiologické ukazovatele zodpovedajú priaznivému bilančnému stavu (A) v 2 bilancovaných miestach a v 1 mieste bol napätý bilančný stav (B). V 3 miestach bol stanovený pasívny bilančný stav (C), ktorý spôsobili ukazovatele CHSKCr a N-NO₃. Zlepšenie z pasívneho bilančného stavu (C) na priaznivý bilančný stav (A) bolo na území Prešovského kraja zaznamenané v mieste Torysa – Kendice. V čiastkovom povodí **Dunajca a Popradu** boli bilančne hodnotené 3 miesta za roky 2013 a 2012. V roku 2013 všeobecné fyzikálno-chemické a hydrobiologické ukazovatele zodpovedajú priaznivému bilančnému stavu (A) vo všetkých 3 miestach.

Tab. Bilančný stav kvality povrchových vôd v povodiach zasahujúcich do Prešovského kraja v rokoch 2012 a 2013 – všeobecné fyzikálno-chemické a hydrobiologické ukazovatele

Čiastkové povodie	Roky	Počet bilancovaných monitorovacích miest	Počet miest s bilančným stavom (BS)		
			A - priaznivý	B - napätý	C - pasívny
Bodrog	2013	11*	3	4	4
	2012	12	5	5	2
Hornád	2013	6	2	1	3
	2012	7	4	0	3

Dunajec a Poprad	2013	3	3	0	0
	2012	3	2	1	0

(Zdroj: SHMÚ)

Bilančný stav (BS): A – priaznivý ($BS \geq 1,1$), B – napätý ($0,9 < BS < 1,1$), C – pasívny ($0,9 \geq BS$).

Pre **relevantné syntetické a nesyntetické látky (RL)** bolo z celkového počtu vybraných 79 monitorovaných miest bilančne hodnotených 75 miest za rok 2013 a 74 miest za rok 2012. V čiastkovom povodí **Bodrogu** bolo bilančne hodnotených 11 miest za roky 2013 aj za rok 2012. Bilančný stav pre NPK v roku 2013 vyhovuje priaznivému BS (A) vo všetkých bilancovaných miestach, len v 2 miestach neboli stanovené relevantné látky pre NPK. Bilančný stav pre RP bol v roku 2013 v 4 bilancovaných miestach priaznivý bilančný stav (A) a v 7 miestach pasívny BS (C). Nepriaznivý pasívny BS (C) pretrváva na území Prešovského kraja v mieste Ondava – prítok do VN Domaša. Určujúcim ukazovateľom boli celkové kyanidy. V čiastkovom povodí **Hornádu** bolo bilančne hodnotených 6 miest za rok 2013 a 7 miest za rok 2012. V roku 2013 vo všetkých bilancovaných miestach bol pozorovaný priaznivý bilančný stav (A) pre NPK. Pre ročný priemer RP bol zaznamenaný pasívny bilančný stav (C) v 4 miestach a priaznivý bilančný stav (A) v 2 miestach. V čiastkovom povodí **Dunajca a Popradu** boli za roky 2013 aj 2012 bilančne hodnotené 3 miesta, ktoré sú v priaznivom bilančnom stave (A) pre NPK. Pre ročný priemer (RP) bol zaznamenaný pasívny BS (C) v miestach Poprad – Leluchov a Poprad – Piwniczna. V mieste Dunajec – Červený Kláštor bol zaznamenaný napätý BS (B) pre RP.

Tab. Bilančný stav kvality povrchových vôd v povodiach zasahujúcich do Prešovského kraja v rokoch 2012 a 2013 – relevantné syntetické a nesyntetické látky (RL)

Čiastkové povodie	Roky	Počet bilancovaných monitorovacích miest	Počet miest s bilančným stavom (BS)					
			A - priaznivý		B - napätý		C - pasívny	
			NPK	RP	NPK	RP	NPK	RP
Bodrog	2013	11* (9 NPK)	9	4	0	0	0	7
	2012	11*	10	6	0	1	0	4
Hornád	2013	6	6	2	0	0	0	4
	2012	7*	5	5	0	0	0	2
Dunajec a Poprad	2013	3	3	0	0	1	0	2
	2012	3	3	1	0	1	0	1

(Zdroj: SHMÚ)

Bilančný stav (BS): A – priaznivý ($BS \geq 1,1$), B – napätý ($0,9 < BS < 1,1$), C – pasívny ($0,9 \geq BS$).

Prioritné látky a niektoré ďalšie znečisťujúce látky (PL) boli z celkového počtu vybraných 79 monitorovaných miest bilančne hodnotené v 68 miestach za rok 2013 a v 70 miestach za rok 2012. V čiastkovom povodí **Bodrogu** bolo bilančne hodnotených 11 miest za roky 2013 aj 2012. Prioritné látky pre NPK neboli stanovené v 1 mieste. V roku 2013 bol zistený nepriaznivý bilančný stav (C) pre NPK aj RP v 1 bilančnom mieste (určujúci ukazovateľ ortuť), ktoré je situované mimo územia Prešovského kraja. V čiastkovom povodí **Hornádu** bolo bilančne hodnotených 6 miest za rok 2013 a 7 miest za rok 2012. Zhoršenie z priaznivého bilančného stavu (A) na pasívny BS (C) nastalo na území Prešovského kraja v mieste Torysa – Kendice (pre RP). V čiastkovom povodí **Dunajca a Popradu** boli za obidva roky bilančne hodnotené 3 miesta. Zhoršenie z priaznivého bilančného stavu (A) na pasívny BS (C) nastalo v mieste Poprad – Leluchow pre NPK (určujúci ukazovateľ ortuť).

Tab. Bilančný stav kvality povrchových vôd v povodiach zasahujúcich do Prešovského kraja v rokoch 2012 a 2013 – prioritné látky a niektoré ďalšie znečisťujúce látky (PL)

Čiastkové povodie	Roky	Počet bilancovaných monitorovacích miest	Počet miest s bilančným stavom (BS)					
			A - priaznivý		B - napätý		C - pasívny	
			NPK	RP	NPK	RP	NPK	RP
Bodrog	2013	11* (10 NPK)	9	10	0	0	1	1
	2012	11	11	11	0	0	0	0
Hornád	2013	6	3	5	2	0	1	1
	2012	7	7	7	0	0	0	0
Dunajec a Poprad	2013	3	2	2	0	1	1	0

	2012	3	3	3	0	0	0	0
--	------	---	---	---	---	---	---	---

(Zdroj: SHMÚ)

Bilančný stav (BS): A – priaznivý ($BS \geq 1,1$), B – napätý ($0,9 < BS < 1,1$), C – pasívny ($0,9 \geq BS$).

Z hľadiska celkového hodnotenia kvality povrchových vôd na území Prešovského kraja v rokoch 2012 a 2013 môžeme konštatovať, že pretrvávajúci pasívny bilančný stav (C) bol zaznamenaný len na čiastkovom povodí Bodrogu v mieste Ondava – prítok do VN Domaša (RL). Najvýraznejšie zlepšenie z pasívneho bilančného stavu (C) na priaznivý BS (A) nastal v roku 2013 pre fyzikálnochemické a hydrobiologické ukazovatele v čiastkovom povodí Hornádu v mieste Torysa – Kendice. Najvýraznejšie zhoršenie z priaznivého bilančného stavu (A) na pasívny bilančný stav (C) bol zaznamenaný v roku 2013 pre relevantné syntetické a nesyntetické látky (RL) v čiastkovom povodí Dunajca a Popradu v mieste Poprad – Piwniczna a pre prioritné látky a niektoré ďalšie znečisťujúce látky (PL) v čiastkovom povodí Hornádu v mieste Torysa – Kendice.

1.4.2.3 Podzemné vody

Hydrogeologické pomery: V tatranskej oblasti najvýznamnejším kolektorom sú hlbinné vyvreliny, v Podtatranskej kotline, Popradskej kotline, Hornádskej kotline, Spišskej Magure, vo východnej časti Čergova pieskovce a ílovce, v Levočských vrchoch, Ľubovnianskej vrchovine, na severovýchodno okraji Levočských vrchov zlepenice, v západnej časti Čergova pieskovce, v Ondavskej vrchovine, Laboreckej vrchovine, Bukovských vrchoch a severne od Vihorlatských vrchov ílovce, v severnej časti Košickej kotliny íly, južne od Vranova nad Topľou štrky a piesky, v severných polohách Slanských vrchov a Vihorlatských vrchov vulkanosedimentárne pieskovce a konglomeráty. Zložitejšie pomery, ktoré sa prejavujú mozaikou rôznych kolektorov menšieho plošného rozsahu sú tam, kde je pestrejšia geologická stavba (na rozhraní Tatier a Spišskej Magury, v úzkom bradlovom pásme zhruba od Pienin po Humenné, na Branisku, v Košickej kotline pod Prešovom).

Hydrogeologické regióny Prešovského kraja (číslo hydrologického regiónu, pomenovanie, typ priepustnosti):

- 9 kryštalínium Západných Tatier a kvartér východnej časti Liptovskej kotliny, medzizrnová priepustnosť
- 140 mezozoikum časti Kozích chrbtov, krasová a krasovopuklinová priepustnosť
- 139 kryštalínium časti Vysokých Tatier a kvartér ich predpolia, medzizrnová priepustnosť
- 142 mezozoikum a príľahlé kryštalínium Vysokých a Belianskych Tatier, krasová krasovopuklinová priepustnosť
- 141 paleogén Spišskej Magury, Ľubovnianskej vrchoviny a SZ časti Spišsko-šarišského medzihoria a Pienin, puklinová priepustnosť
- 119 paleogén Levočských vrchov, puklinová priepustnosť
- 115 paleogén Hornádskej a časti Popradskej kotliny, puklinová priepustnosť – zasahuje
- 121 mezozoikum a paleozoikum Braniska, puklinová priepustnosť
- 122 paleogén povodia Svinky, puklinová priepustnosť
- 120 paleogén Spišsko-šarišského medzihoria, Bachurne a Šarišskej vrchoviny v povodí Torysy, puklinová priepustnosť
- 109 paleogén Čergova, puklinová priepustnosť
- 124 mezozoikum a kryštalínium Čiernej hory, puklinová priepustnosť
- 123 neogén východnej časti Košickej kotliny, medzizrnová priepustnosť
- 110 paleogén Nízkych Beskyd v povodí Tople, puklinová priepustnosť
- 111 neovulkanity Slanských vrchov, puklinová priepustnosť
- 105 paleogén povodia Ondavy po Kučín, puklinová priepustnosť
- 97 paleogén a kvartér povodia Laborca po Brekov a mezozoikum Humenských vrchov, puklinová priepustnosť
- 112 neogén západnej časti Východoslovenskej nížiny, medzizrnová priepustnosť
- 106 kvartér Ondavy a Tople od Slovenskej Kajne po Trebišov, medzizrnová priepustnosť
- 98 paleogén povodia Uhu, puklinová priepustnosť
- 100 neovulkanity Vihorlatských vrchov

Poznámka: Niektoré hydrogeologické regióny do územia Prešovského kraja viac či menej zasahujú (regióny č. 9, 115, 121, 124, 123, 111, 112, 106, 100), ostatné sú v plnom rozsahu súčasťou územia Prešovského kraja.

Významné zdroje obyčajných podzemných vôd: Prirodzené pramene sú v Prešovskom kraji sústredené do oblasti úpätia Vysokých a Belianskych Tatier, juhozápadne od mesta Poprad a na severozápadnom okraji Braniska pri Vyšnom Slavkove. Ako zdroje obyčajných podzemných vôd sú tiež využívané studne s výdatnosťou nad 10 l.s^{-1} . Koncentrovaná skupina studní je vybudovaná v povodí Torysy v úseku Brezovica – Lipany – Sabinov – Veľký Šariš a jednotlivé studne sú využívané na

severe východného Slovenska v povodí Popradu pri Starej Ľubovni, v povodí Tople a jej prítokov západne, severne a južne od Bardejova, v povodí Ondavy od Ondavky po Stropkov, tiež nižšie južne pod vodnou nádržou Domaša a solitérne pri Medzilaborciach v povodí Laborca, západne od Spišskej Belej na potoku Biela pri Lendaku a juhozápadne od mesta Poprad v povodí Popradu.

Minerálne a geotermálne vody: Územie Prešovského kraja je mimoriadne bohaté na minerálne pramene. Sústredenejšie (vo väčšej hustote) sa minerálne pramene – **zdroje minerálnych vôd** vyskytujú vo viacerých centrách. Na úpätí Vysokých Tatier severovýchodne od Popradu, v okolí Gánoviec, v pruhu medzi Spišskou Belou a Podolíncom, pri Vyšných Ružbachoch (Ružbašský ostrov), pri Červenom Kláštore, v Ľubovnianskych kúpeľoch, v Levočských vrchoch medzi Starou Ľubovňou a Sabinovom, v okolí Spišského Podhradia (Sivá brada, Baldovce), v širšom okolí Bardejova vrátane Bardejovských kúpeľov, po obvode Braniska v jeho SZ časti a v okolí Lipoviec, juhozápadne od Prešova v Šarišskej vrchovine, pri Hanušovciach nad Topľou a inde. Celkovo sa na území Prešovského kraja vyskytuje viac ako 200 prirodzených zdrojov minerálnych vôd, väčšina týchto zdrojov je roztrúsená po celom území kraja. „Funkčné“ vrty geotermálnych vôd sú navŕtané pri Poprade (vrt PP-1), Starej Lesnej (vrt FOP-1) a pri Vrbove (vrt 1.2). Kolektorom týchto geotermálnych vôd sú triasové karbonáty v podloží paleogénneho flyšu. Vo vzťahu k možným výskytom, resp. exploatácii geotermálnych vôd sú vytypované perspektívne oblasti alebo štruktúry geotermálnych vôd. V Prešovskom kraji prichádzajú do úvahy bližšie nešpecifikované štruktúry medzi Levočou a Spišským Podhradím a v Levočských vrchoch (obe štruktúry v tzv. levočskej panve, ktorej kolektorom by mali byť triasové karbonáty uložené v hĺbke pod hrubým vnútrokarpatským paleogénnym flyšom), v Spišsko-šarišskom medzihorí pri Lipanoch.

Banské vody: Na území Prešovského kraja sa nevyskytujú významné zdroje banských vôd (výtoky zo štôlní a banských diel). Okrem Zlatej Bane, kde sú malé výtoky z prieskumných štôlní, existuje súvislosť banských vôd s minerálnymi vodami v oblasti Kišovce – Švábovce, kde sú známe minerálne vody, kedysi využívané a predávané pod názvom Tatra. Dnes tu existuje iba jednoduchý záchyt (kopaná studňa) sporadicky využívaný miestnym obyvateľstvom a turistami.

1.4.2.4 Kvalita podzemných vôd

Monitorovanie kvality podzemných vôd predstavuje systematické sledovanie a hodnotenie kvality a stavu podzemných vôd, ktoré je uvedené v zákone č. 364/2004 Z.z. o vodách v znení zákona č. 384/2009 Z. z. a realizované v zmysle požiadaviek vyhlášky MPŽPaRR SR č. 418/2010 Z.z. o vykonaní niektorých ustanovení vodného zákona. V každom vodnom útvere sa objekty vyhodnocovali na základe splnenia alebo nesplnenia požiadaviek nariadenia vlády SR č. 496/2010 Z.z, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 354/2006 Z.z., ktorým sa ustanovujú požiadavky na vodu určenú na ľudskú spotrebu a kontrolu kvality vody určenej na ľudskú spotrebu. Bilančné hodnotenie sa vykonáva v 6 nasledovných ukazovateľoch kvality vody : dusitany (NO_3^-), dusičnany (NO_2^-), amónne ióny (NH_4^+), vodivosť, chemická spotreba O_2 manganistanom (CHSK_{Mn}) a celkové rozpustné látky (RL 105).

Tab. Miesta odberov na území Prešovského kraja so zmenou bilančného stavu kvality podzemných vôd v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012

Rajón	Lokalita	Rok 2013	Rok 2012	Zmena spôsobená ukazovateľmi
QP 097	Rovné	A - priaznivý	C - pasívny	NH_4
PQ 110	Marhaň	A - priaznivý	C - pasívny	NH_4
NQ 123	Rozhanovce (KE)	C - pasívny	A - priaznivý	NO_3 , vodivosť, RL 105
	Lemešany - Chabžany	C - pasívny	A - priaznivý	NH_4 , vodivosť
QG 139	Svit	C - pasívny	B - napätý	vodivosť
	Kežmarok	B - napätý	A - priaznivý	vodivosť
PQ	Jarabina	B - napätý	A - priaznivý	NH_4

Na území Prešovského kraja vo všetkých lokalitách regiónov, okrem lokalít v regiónoch, kde nastala zmena bilančného stavu kvality podzemných vôd v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012 a okrem

lokality Vranov nad Topľou – Hencovce v regióne Qn – 106 Kvartér Ondavy a Tople od Slovenskej Kajne po Trebišov, kde dosahovalo bilančné hodnotenie kvality podzemných vôd v rokoch 2012 a 2013 pasívny stav (C) v ukazovateľoch NH_4 , lokality Čaklov v regióne N – 112 Neogén západnej časti Východoslovenskej nížiny, kde dosahovalo bilančné hodnotenie kvality podzemných vôd v rokoch 2012 a 2013 napätý stav (B) v ukazovateľoch NO_3 a lokality Veľká Lomnica v regióne QG – 139 Kryštalinikum časti Vysokých Tatier kvartér ich predpolia, kde dosahovalo bilančné hodnotenie kvality podzemných vôd v roku 2012 pasívny stav (C) v ukazovateľoch CHSK_{Mn} , RL 105, vodivosť a v roku 2013 pasívny stav (C) v ukazovateľoch NH_4 a RL 105, dosahovalo bilančné hodnotenie kvality podzemných vôd v rokoch 2012 a 2013 priaznivý stav (A) vo všetkých 6 ukazovateľov.

1.4.2.5 Zdroje znečistenia povrchových, podzemných a banských vôd

Vo všeobecnosti zásadný problém z hľadiska vplyvov na kvalitu a kvantitu vôd podzemných a povrchových vôd, resp. ohrozenie ich dobrého stavu, vytvárajú sídelné aglomerácie (odpadové vody z priemyselných zariadení, zariadení na spracovanie a zneškodňovanie odpadu a komunálnymi odpadovými vodami), poľnohospodárstvo (používanie agrochemikálií a ich priame uvoľňovanie pri aplikácii, zavlažovaní, meliorácii a pod.), ťažba nerastných surovín (priesaky z odvalov a odkalísk) a skládky odpadov (hlavne nelegálne skládky odpadov, ktoré sa často nachádzajú na brehoch vodných tokov a odtokových línii, rezných rýh a pod., odkiaľ sú splavované do vodných tokov). K znečisteniu podzemných vôd nemalou mierou prispievajú aj sídla (prevažne vidieckeho charakteru) bez kanalizácie a čistiarní odpadových vôd, aj keď počet takýchto sídiel neustále klesá, ktoré svoje odpadové vody vypúšťajú priamo do recipientu. K zdrojom znečistenia vôd môžeme zaradiť aj cestnú dopravu, vrátane dopravnej infraštruktúry, ktorá dobrý stav vôd negatívne ovplyvňuje aplikáciou chloridov z posypových solí.

Tab. Významné zdroje znečistenia povrchových vôd na území Prešovského kraja v roku 2013

Tok	Prevádzkovateľ	Množstvo m³/rok	Vypúšťané znečistenie za rok 2013 (t/r)				
			BSK ₅	CbSK _{Cr}	N	P	NL
Čiastkové povodie Bodrogu							
Laborec 53,9 rkm	A.P.S. Invest s.r.o. (Processing s.r.o.) Strážske	1.598.572	5.334	45.631	-	0.171	41.832
Ondava 101,0 rkm	Tesla Stropkov a.s. Stropkov	10.238	-	0.196	0.057	0.001	0,061
Ondava 48,7 rkm	Bukocel a.s. Hencovce	6.935.142	191.580	1.193.030	10.588	0.668	133.198
Ondava 43,2 rkm	TP 2 s.r.o. (Processing s.r.o.) Strážske	1.815.742	9.609	145.744	33.026	0.376	49.786
Čiastkové povodie Hornádu							
Torysa 72,5 rkm	Imuna Pharma a.s. Šarišské Michaľany	154.550	1.843	5.578	-	0.474	1.780
Torysa 66,0 rkm	Pivovary Topvar a.s. Pivovar Šariš	19.833	-	0.352	5.650	0.589	7.730
Sekčov 16,7 rkm	Slovnaft a.s. Terminál Kapušany	19.833	-	0.352	-	-	0.238
Čiastkové povodie Dunajca a Popradu							
Poprad 123,5 rkm	Chemosvit Energochem a.s. Svit	358.938	1.822	6.950	-	-	2.426
Poprad 113,5 rkm	Whirlpool SLOVAKIA s.r.o. OZ Poprad	58.171	-	2.918	-	0.004	0.943
Poprad 110,0 km	PVS a.s. Poprad ČOV Poprad - Matejovce	14.999.298	62.443	168.491	91.855	11.619	71.459
Poprad 101,5 rkm	Oktan a.s. Kežmarok	52.110	0.234	0.590	-	-	0.179

(Zdroj: SHMÚ)

Všeob. ukaz. - všeobecné fyzikálno-chemické a hydrobiologické ukazovatele

RL - relevantné látky

PL - prioritné látky

x - ukazovatele neboli sledované

VÚ - vodný útvar, ES/EP - ekologický stav/ekologický potenciál, CHS - chemický stav

1.4.3 Pôda

Pôda je nezastupiteľnou zložkou životného prostredia a nenahraditeľným prírodným zdrojom, ktorá popri produkčnej funkcii plní aj výraznú ekologickú a environmentálnu funkciu. Spôsob využívania pôdy musí byť primeraný prírodným podmienkam, musí zaručovať zachovanie a obnovu prirodzených vlastností, funkčnú spätosť prírodných procesov a nesmie ohrozovať ekologickú stabilitu. Produkčnosť pôd je silne závislá od bonity pôdy a spôsobu obhospodarovania. Pôda svojím obrovským regulačným, detoxikačným a čistiacim účinkom ovplyvňuje ďalšie zložky životného prostredia, ako aj prírodné zdroje.

POĽNOHOSPODÁRSKA PÔDA

Na ochranu pôdy sa uplatňuje najmä zákon NR SR č. 220/2004 Z.z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Tento zákon ustanovuje ochranu vlastností a funkcií poľnohospodárskej pôdy a zabezpečenie jej trvalo udržateľného obhospodarovania a poľnohospodárskeho využívania, ochranu environmentálnych funkcií poľnohospodárskej pôdy, ktoré sú : produkcia biomasy, filtrácia, neutralizácia a premena látok v prírode, udržiavanie ekologického a genetického potenciálu živých organizmov v prírode a v neposlednom rade ochranu výmery poľnohospodárskej pôdy pred neoprávnenými zábermi na nepoľnohospodárske použitie, a to hlavne poľnohospodárskej pôdy zaradenej podľa kódu bonitovanej pôdno-ekologickej jednotky do 1. – 4. kvalitatívnej skupiny uvedenej v Prílohe č. 3 vyššie uvedeného zákona. Vyhláškou č. 508/2004 Z.z. sa vykonáva § 27 zákona NR SR č. 220/2004 Z.z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona NR SR č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Tab. Výmera poľnohospodárskej pôdy v Prešovskom kraji podľa stupňa kvality

Prešovský kraj	Stupeň kvality								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
%	-	-	-	0,05	6,46	17,53	28,74	16,20	31,02
ha				191	24.676	66.963	109.783	61.882	118.493

(Zdroj: VÚPOP Bratislava)

Z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy Prešovského kraja je podiel chránenej poľnohospodárskej pôdy veľmi nízky – 0,05 %. Táto pôda sa nachádza len v dvoch z trinástich okresov tohto kraja (Svidník – 0,05 % a Vranov nad Topľou – 0,48 %).

Ochranu najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy zabezpečuje Nariadenie vlády SR č. 58/2013 Z.z. o odvodoch za odňatie a neoprávnený záber poľnohospodárskej pôdy. Zoznam najkvalitnejšej poľnohospodárskej pôdy v príslušnom katastrálnom území podľa kódu bonitovaných pôdno-ekologických jednotiek, ktoré podliehajú povinnosti platenia odvodu, je ustanovený v Prílohe č. 2 uvedeného nariadenia.

LESNÁ PÔDA

Výmera lesnej pôdy v Prešovskom samosprávnom kraji, okrem lesov vojenských obvodov, je 383.100 ha, z toho 37.340 ha sú lesy osobitného určenia (9,75 %) a 18.610 ha sú ochranné lesy (4,86 %). Z hľadiska drevinovej skladby prevláda buk (35 %) a smrek (30 %), za nimi nasleduje jedľa (10 %) a dub (7 %), približne rovnaké zastúpenie má borovica (5 %), smrekovec (5 %) a javor (5 %) a najmenšie zastúpenie majú ostatné dreviny (3 %). Lesy sa vyskytujú v 3. až 8. lesovegetačnom stupni (z celkových 8. stupňov), pričom najväčšie zastúpenie má 3. dubovo-bukový, potom 4. bukový a 5. jedľovo-bukový vegetačný stupeň. Viac ako 50 % výmery lesov Prešovského kraja sa nachádza vo flyšovom pásme.

Základné členenie lesov:

- hospodárske lesy sú lesy, ktorých hlavným poslaním je produkcia akostnej drevnej hmoty pri súčasnom zabezpečovaní ostatných funkcií lesov
- ochranné lesy sú lesy, ktorých funkčné zameranie vyplýva z daných prírodných podmienok. V týchto lesoch sa musí hospodáriť tak, aby sa predovšetkým zlepšovala ich ochranná funkcia. Plnia funkciu ochrany stanovišťa alebo územia pred pôsobením klimatických vplyvov s prípadným spolupôsobením ďalších vplyvov (človek, zver)
- lesy osobitného určenia sú lesy s osobitným poslaním, ktoré vyplýva zo špecifických dôležitých spoločenských potrieb, ktorými sa spravuje spôsob hospodárenia. Plnia predovšetkým ďalšie tzv. mimoprodukčné funkcie: zdravotno-rekreačné, estetické, kultúrne, výskumné, školské, liečebno-preventívne, ochranné z hľadiska ochrany prírody, ochrany vodných zdrojov a pod.

Podrobné špecifikácie jednotlivých kategórií lesov sú uvedené v zákone č. 61/1977 Zb. v znení neskorších predpisov a vyhláške MP SR č. 5/1995 Z.z. o hospodárskej úprave lesov. Na zachovanie, zveľaďovanie a ochranu lesov, ako zložky životného prostredia a prírodného bohatstva krajiny na plnenie ich nenahraditeľných funkcií, na zabezpečenie diferencovaného, odborného a trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch, na zosúladenie záujmov spoločnosti a vlastníkov lesov, na vytvorenie ekonomických podmienok na trvalo udržateľné hospodárenie v lesoch a na vykonávanie osobitného predpisu v oblasti zákonného pôvodu dreva vyťaženého na lesných pozemkoch slúži zákon NR SR č. 326/2005 Z.z. o lesoch v znení neskorších predpisov, vrátane Vyhlášky MP SR č. 12/2009 Z.z. o ochrane lesných pozemkov pri územnoplánovacej činnosti a pri ich vyňatí a obmedzení z plnenia funkcií lesov, Vyhlášky MP SR č. 453/2006 Z.z. o hospodárskej úprave lesov a o ochrane a mnohých ďalších právnych predpisov.

1.4.3.1 Erózia poľnohospodárskej a lesnej pôdy

Medzi hlavné negatívne faktory ovplyvňujúce produkčné a environmentálne funkcie pôdy prírodného charakteru, ktoré vyplývajú z geologických, pôdných, geomorfologických a klimatických podmienok v území, patrí vodná a veterná erózia (erózia – odnos pôdných častíc z povrchu pôdy vplyvom účinku vody a vetra). Pri vodnej erózii rozlišujeme štyri hlavné typy vodnej erózie: povrchová (vyvolaná odtokom zrážok na malých plochách), plošná (týka sa väčších pôdných celkov a výraznejších účinkov), výmoľová (silne poškodzujúca povrch pôdy) a kombinovaná (pozostáva z viacerých druhov erózie). Erózia pôd je častou príčinou ohrozenia sídiel bahnotokmi a významným negatívnym faktorom pri záplavách, s čím sú v PSK rozsiahle skúsenosti vzhľadom na pôdotvorný substrát.

Na ohrozovaní a znehodnocovaní pôdy najväčšou mierou podieľajú:

- nadmerný rast výmery ornej pôdy na úkor voči erózii podstatne odolnejším pasienkom, lúkam a podmáčaným plochám
- veľkoblokové usporiadanie ornej pôdy so svahovitosťou nad 5°
- územne rozsiahle odvodnenia pozemkov
- odstraňovanie medzí, vetrolamov a terás
- systematické odstraňovanie rozptýlenej krovitej a stromovej zelene,
- nevhodná aplikácia chemických prostriedkov na ochranu a výživu rastlín
- pasenie dobytku na strmých svahoch
- lokalizácia a hygienicko-ekologické dopady priemyselných, dopravných a poľnohospodárskych účelových zariadení
- nadmerná a holo rezná ťažba drevnej hmoty a nevhodná obnova lesných drevín
- imisný zásah z lokálnych, miestnych a diaľkových zdrojov znečistenia a zhoršený zdravotný stav lesa
- sneh, vietor a mráz
- biologický škodcovia

Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy Bratislava (VÚPOP Bratislava) na základe zhodnotenia prírodných podmienok a ekologicko-pôdných stanovišť začleňuje pôdy podľa intenzity potenciálnej erodovateľnosti pôd vodnou eróziou do 4 kategórií:

- žiadna až slabo erodovateľná pôda – strata pôdy 0 – 4 t/ha/rok
- stredne erodovateľné pôdy – strata pôdy 4 – 10 t/ha/rok
- vysoko erodovateľné pôdy – strata pôdy 10 – 30 t/ha/rok
- extrémne erodovateľné pôdy – strata pôdy nad 30 t/ha/rok

Podľa údajov Výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy Bratislava (VÚPOP Bratislava) je v Prešovskom kraji 62,36 % poľnohospodárskych pôd ohrozených **vodnou eróziou** (predovšetkým hornaté časti kraja).

Tab. Ohrozenosť pôd Prešovského kraja vodnou eróziou podľa stupňov eróznej ohrozenosti

Kraj	Kategória eróznej ohrozenosti								Výmera poľnohospodárskej pôdy v kraji
	žiadna až slabá erózia		stredná erózia		silná erózia		extrémna erózia		
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
Prešovský	19.953	13,43	35.969	24,21	55.150	37,12	37.499	25,24	381.988

(Zdroj: VÚPOP Bratislava)

Tab. Ohrozenosť pôd Prešovského kraja vodnou eróziou v jednotlivých okresoch

Stupeň eróznej ohrozenosti	Okres
Erózne neohrožované pôdy	Vranov nad Topľou
Stredne ohrožované pôdy	Kežmarok, Poprad
Silno ohrožované pôdy	Levoča, Medzilaborce, Prešov, Sabinov, Stropkov, Svidník
Extrémne ohrožované pôdy	Bardejov, Humenné, Snina, Stará Ľubovňa,

(Zdroj: VÚPOP Bratislava)

Veterná erózia postihuje asi 6,5 % poľnohospodárskej pôdy z celkovej výmery Slovenskej republiky. Vyskytuje sa najmä v oblastiach nížin s ľahkými pôdami, ktoré sa na území Prešovského kraja vyskytujú v minimálnej miere (v okrese Prešov: žiadna až slabá erózia 99,79 % - stredná erózia 0,16 % - silná erózia 0,05 % a v okrese Vranov nad Topľou: žiadna až slabá erózia 96,40 % - stredná erózia 3,43 % - silná erózia 0,17 %).

Tab. Ohrozenosť pôd Prešovského kraja veternou eróziou podľa stupňov eróznej ohrozenosti

Kraj	Kategória eróznej ohrozenosti								Výmera poľnohospodárskej pôdy v kraji
	žiadna až slabá erózia		stredná erózia		silná erózia		extrémna erózia		
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	
Prešovský	380.460	99,60	1.452	0,38	76	0,02	-	-	381.988

(Zdroj: VÚPOP Bratislava)

1.4.3.2 Kontaminácia pôd

Najväčším zdrojom kontaminácie pôdy, či už poľnohospodárskej, alebo lesnej pôdy, sú emisie z rôznych antropogénnych aktivít (priemysel, energetika, kúrenie, doprava, poľnohospodárstvo), ktoré sa dostávajú do prírodného prostredia z lokálnych, regionálnych i globálnych zdrojov znečistenia ovzdušia v pevnej, kvapalnej a plynnej forme, resp. vo forme aerosolov. Chemická degradácia pôd sa tak najvýraznejšie prejavuje v okolí priemyselných a ťažobných podnikoch (železorudné bane v Rudňanoch), tepelných elektrární a dopravných komunikácií s veľkou intenzitou dopravy. Podiel na kontaminácii má aj priame používanie hnojív a pesticídov.

Pre zhodnotenie stavu kontaminácie pôd sú použité nasledovné kategórie:

- pod A, A1 Nekontaminované pôdy: obsah všetkých hodnotených rizikových látok je pod limitom A (pre celkový obsah prvku), resp. A1 (pre obsah prvku 2M HNO₃, resp. 2M HCl).

- A – B Rizikové pôdy: obsah najmenej jednej z rizikových látok prekračuje limit A1 A, až po limit B. Obsah týchto látok je nad hranicami prirodzeného pozadia a môže sa prejavovať zvýšením ich obsahu v rastlinách (na kyslých pôdach, alebo u rastlín, resp. ich častí, ktoré v zvýšenej miere prijímajú rizikové stopové prvky).
- B – C Kontaminované pôdy: obsah najmenej jednej z rizikových látok prekračuje limit B, až po limit C uvedeného legislatívneho predpisu. Vo väčšine prípadov sa už prejavuje zvýšeným obsahom v rastlinách, a to nad hygienickými limitmi pre potraviny, alebo krmoviny.
- Nad D Silne kontaminované pôdy: obsah najmenej jednej z rizikových látok prekračuje limit C a prejavuje sa takým vysokým obsahom v rastlinách, že legislatívna norma určuje sanáciu takýchto pôd a prísnu kontrolu ich vstupu do potravinového reťazca.

Kontamináciu poľnohospodárskej pôdy monitoruje Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy Bratislava. Na území Prešovského samosprávneho kraja kontaminácia nevytvára výraznejšie problémy, o čom svedčí aj zaradenie pôd z hľadiska stanovených kategórií do kategórie A, A1. Z celkovej výmery lesnej pôdy je 4 800 ha lesov poškodených imisiami, a to v rôznom stupni poškodenia.

1.4.3.3 Biologická degradácia pôd

Deficit organických a minerálnych hnojív, nesprávne striedanie plodín, zlé spracovanie pôdy, to všetko spolu s eróziou, zhutňovaním, acidifikáciou i alkalizáciou a znečistením pôd zhoršuje život v pôde, ktorý je rozhodujúcou funkčnou jednotkou pôdy (bez nej pôda nie je pôdou).

Zúrodňovanie pôd hnojením historicky podliehalo veľkým zmenám. V minulosti sa hnojením citelne zvýšila úroda poľných plodín a poľnohospodárska produkcia vôbec, no zároveň ich nadmerným použitím sa zhoršila kvalita pôda. Po roku 1990 nastal prudký pokles spotreby hnojív a pesticídov, čo sa prejavilo aj v poklese dosahovaných úrod a v bilancii hnojenia pôd organickými hnojivami sa z hľadiska potreby organických látok dosiahol najmenej 30 %-ný deficit. V súčasnosti sa situácia podstatne zlepšila a zlepšuje, vplyvom racionalizácie a presného dávkovania chemikálií.

1.4.3.4 Zábery poľnohospodárskej a lesnej pôdy

Od roku 2000 bol v rámci celého Slovenska zaznamenaný nárast zastavaných plôch o 5,8 %. V súčasnosti je zastavaných 4,7 % výmery Slovenskej republiky, čo z celkovej plochy predstavuje 231.967 ha. V Prešovskom samosprávnom kraji je súčasná zastavanosť na úrovni 3,5 %, čo z celkovej plochy predstavuje 31.715 ha. Stúpajúci trend v zastavanosti územia sa očakávať aj naďalej, vzhľadom na ďalšie budovanie technickej, prevažne dopravnej infraštruktúry. Rozvoj dopravnej, hlavne cestnej infraštruktúry, vytvára predpoklad pre vznik nových urbanizovaných plôch a to nie len v oblasti budovania nových priemyselných parkov (v súčasnosti sa však preferujú tzv. hnedé parky), ale aj z hľadiska rozvoja občianskej vybavenosti, kde z dôvodu zatraktívnenia územia vznikajú nové plochy obchodov a služieb v blízkosti hlavných dopravných uzlov rýchlostných ciest a diaľnic.

1.4.4 Hluk

Nadmerné zaťažovanie obyvateľstva hlukom má výrazný podiel na ovplyvňovaní zdravotného stavu obyvateľov v území. Celkový podiel populácie vystavenej nadmernému účinku hluku na území kraja nie je známy, pretože sledovacia analýza nebola vykonaná plošne, ale vždy iba vo väzbe na bodové lokality v intravilánoch niektorých sídiel.

Vo všeobecnosti však najvýznamnejším mobilným zdrojom hluku v obytných zónach všetkých väčších miest a aglomerácií (Humenné, Prešov, Svidník a podobne) aj naďalej zostáva cestná automobilová doprava. Hluk v okolí mnohých frekventovaných cestných ťahov často prekračuje stanovené prípustné hodnoty zväčša o 5 – 10 dB. Najviac problémové sú úseky ciest obostavané obytňou zástavbou. Nakoľko riešenie komplexnej protihlukovej ochrany je v takomto území finančne aj technologicky pomerne náročné, pretrvávajú v dôsledku rastúcej intenzity automobilovej dopravy v

takomto území hluková záťaž nielen v denných, ale aj v nočných hodinách. Vyhovujúce sú najmä uzavreté obytné štvrte a ulice s menšou frekvenciou dopravy.

Významným zdrojom hluku je aj železničná doprava, ktorej trasy prechádzajú zastavanými územiami miest a obcí. Špecifickým zdrojom nadmerného hluku je letecká doprava, ktorej negatívny vplyv sa prejavuje na území mesta Poprad a v jej blízkom okolí. Okrem hluku z dopravy sa na území kraja nachádzajú aj stacionárne zdroje hluku, ktorými sú predovšetkým areály a prevádzky priemyselnej a poľnohospodárskej výroby.

Ochranu obyvateľstva proti pôsobeniu hluku a vibráciám zabezpečuje Nariadenie vlády SR č. 40/2002 Z.z. o ochrane zdravia pred hlukom a vibráciami, ktoré ustanovuje požiadavky na ochranu zdravia pred rizikom z vystavenia hluku a mechanickému kmitaniu a otrasom, stanovuje najvyššie prípustné hodnoty hluku vo vonkajších priestoroch a stavbách, najvyššie prípustné hodnoty vibrácií v stavbách a najvyššie prípustné hodnoty hluku a vibrácií pri práci, ktoré sú uvedené v prílohe. Základná úprava na úseku ochrany zdravia pred nepriaznivými účinkami hluku a vibrácií je v súčasnosti upravená §13 zákona NR SR č. 514/2001 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 272/1994 Z.z. o ochrane zdravia ľudí v znení neskorších predpisov.

V snahe predchádzať vzniku nových problémových situácií z hľadiska hluku v životnom prostredí, sú pri príprave stanovísk k zámerom predloženým podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov, ako aj v procese posudzovania územných plánov a v rámci územných konaní pri stavbách, ktoré by mohli byť zdrojom nadmerného hluku, resp. pri umiestňovaní chránených objektov do hlučného prostredia, jednotlivými regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva vyžadované hlukové štúdie. Súčasťou týchto štúdií bývajú aj návrhy protihlukových opatrení (urbanistické, technologické, organizačné a pod.), ktorých ďalšie rozpracovanie sa požaduje v ďalších stupňoch projektovej dokumentácie.

Z hľadiska navrhovaných rozvojových investícií v území môžeme považovať za budúci možný zdroj hluku dopravné komunikácie a to dopravné tepny cestnej a železničnej dopravy. V prípade realizácie týchto investícií v zmysle príslušných zákonných nariadení budú musieť orgány štátnej správy posúdiť a vyhodnotiť resp. nariadiť opatrenia pre zamedzenie emisií hluku do okolia účinnými technickými alebo organizačnými systémami. Na území kraja sa jedná hlavne o navrhované trasy nadradenej kapacitnej siete rýchlostných cestných komunikácií a to najmä v území, kde sú vedené v blízkosti zastavaných území alebo území s najvyšším stupňom ochrany prírody. V týchto prípadoch je treba počítať už pri príprave technickej dokumentácie s opatreniami na ochranu proti hluku.

1.4.5 Žiarenie a radónové riziko

Najzávažnejším prírodným zdrojom žiarenia je radón ^{222}Rn a jeho dcérske produkty rozpadu. Radón, ako prírodný rádioaktívny plyn, vzniká následkom rádioaktívnej premeny ^{226}Ra , ktorý vzniká postupnou premenou ^{238}U . Pod pojmom radónové riziko rozumieme pravdepodobnosť výskytu zvýšenej, alebo vysokej úrovne objemovej aktivity radónu. Miera radónového rizika v jednotlivých oblastiach Slovenska je determinovaná ich geologickou a štruktúrno-tektonickou stavbou, ako aj prítomnosťou ložísk uránových rúd na ich územiach. Z tohto pohľadu zvýšená miera radónového rizika sa vyskytuje v oblastiach budovaných jadrovými pohoriami, akumuláciami uránových rúd v Spišsko-gemerskom Rudohorí, ako aj v neogénnych nížinách, kde emanácie radónu pochádzajú z podložia, odkiaľ vystupujú k povrchu pozdĺž tektonických zlomov. V týchto oblastiach radón v dôsledku teplotných a tlakových gradientov preniká z geologického podložia do obytných priestorov, kde sa ďalej akumuluje a tak pôsobí ako významný rizikový faktor pre obyvateľstvo.

V závislosti na objemovej aktivite radónu v pôdnom vzduchu a priepustnosti pôdy je územie Slovenskej republiky rozdelené do troch skupín: územie s nízkym (36,7 %), stredným (63,0 %) a vysokým (0,3 %) radónovým rizikom. Z výsledkov vyhodnotenia Mapy radónového rizika vyplýva, že v Prešovskom samosprávnom kraji prevláda územie s nízkym radónovým rizikom nad územím so

stredne vysokým radónovým územím. Lokality s vysokým radónovým rizikom sa v posudzovanom území nenachádzajú (Bližšie vid'. www.geology.sk)

Vplyv prírodného žiarenia na obyvateľstvo sa posudzuje na základe merania a hodnotenia objemovej aktivity radónu (^{222}Rn) v pôdnom vzduchu a objemovej aktivity radónu v ovzduší stavieb. V zmysle Vyhlášky MZ SR č. 528/2007 Z.z. je smernou hodnotou na vykonanie opatrení proti prenikaniu radónu z podlažia stavby pri výstavbe stavieb s pobytovými priestormi objemová aktivita radónu v pôdnom vzduchu na úrovni základovej ryhy. Z uvedeného dôvodu je potrebné v oblasti územného rozvoja a stavebníctva poznať a zohľadňovať výsledky radiácie horninového prostredia (územie so stredným radónovým rizikom vyžaduje pred začatím stavebných prác podrobný radónový prieskum, nakoľko v týchto územiach je veľká pravdepodobnosť výskytu lokálnych oblastí s vysokým radónovým rizikom) a v prípade jeho zistenia je potrebné stavbu izolovať od podlažia špeciálnymi izolačnými materiálmi.

Na ochranu stavieb a ochranu životného prostredia sa okrem zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov vzťahujú aj ustanovenia zákona NR SR č. 272/1994 Z.z. o ochrane zdravia ľudí, ako vyplýva zo zmien a doplnení vykonaných zákonom NR SR č. 222/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov.

1.4.6 Odpadové hospodárstvo

Analýza vzniku a nakladania s odpadmi je v Slovenskej republike od roku 1995 postavená na celonárodnom regionálnom informačnom systéme o odpadoch (RISO), ktorý eviduje všetky hlásenia od pôvodcov odpadov (Hlásenie o vzniku odpadu a nakladaní s ním). Štatistiku o komunálnych odpadoch zabezpečuje Štatistický úrad SR, kde všetky informácie o komunálnych odpadoch poskytujú výlučne obce. Štatistické spracovanie vzniku odpadov sa vykonáva podľa vyhlášky MŽP SR č. 284/2001 Z.z., ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov v znení neskorších predpisov a ktorý je v plnom súlade s Európskym katalógom odpadov.

Problematiku odpadového hospodárstva na území Prešovského kraja podrobne rieši Program odpadového hospodárstva Prešovského kraja na roky 2011 – 2015, sprac. 2013 (v súčasnosti sa vypracováva nový Program odpadového hospodárstva Prešovského kraja na roky 2015 – 2020, ktorý bude vychádzať z Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky na roky 2016 – 2020, schváleného Uznesením vlády SR č. 562/2015 zo dňa 14.10.2015).

1.4.6.1 Vznik odpadov

Produkcia odpadov v jednotlivých okresoch Prešovského samosprávneho kraja je rozdielna, čo je ovplyvnené miestnou charakteristikou územia, zloženia a počtu obyvateľov a množstvom výrobných podnikov v území.

Najväčšími producentmi odpadu sú veľké sídla v okrese Prešov (25 % z celkového množstva odpadu v kraji), Poprad (14 % z celkového množstva odpadu v kraji) a Vranov nad Topľou (13 % z celkového množstva odpadu v kraji), ktoré majú podstatný podiel aj na vzniku nebezpečného odpadu, z dôvodu väčšieho počtu priemyselných podnikov na ich území.

Najmenší podiel na produkcii odpadu, vrátane nebezpečného odpadu majú sídla s menším počtom obyvateľov a s menším zastúpením priemyselnej výroby v okrese Stropkov (1 % z celkového množstva odpadu v kraji), Svidník (2 % z celkového množstva odpadu v kraji), Stará Ľubovňa (3 % z celkového množstva odpadu v kraji) a Levoča (3 % z celkového množstva odpadu v kraji).

1.4.6.2 Komunálny odpad

Komunálny odpad je odpad z domácností vznikajúci na území obce pri činnosti fyzických osôb a odpad podobných vlastností a zloženia, ktorých pôvodcom je právnická osoba alebo fyzická osoba podnikateľ. Nepatria sem odpady vznikajúce pri výkone podnikateľskej činnosti. Ďalej sú to odpady vznikajúce v obci pri čistení verejných komunikácií a priestranstiev patriacich obci, pri údržbe verejnej zelene, parkov a cintorínov.

Tab. Vznik komunálnych odpadov na území Prešovského kraja v období rokov 2010 – 2014

Vznik KO	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
množstvo (t)	206.229	200.950	199.338	198.123	199.549
množstvo (kg/obyvateľ)	255	246	243	242	243
% podiel v rámci SR	11,40 %	11,37 %	11,43 %	11,36 %	10,85 %

(Zdroj: ŠÚ SR)

1.4.6.3 Priemyselný odpad

Priemyselný odpad je pestrá zmes najrôznejších látok, od neškodných až po toxické. Je závislý od výrobného procesu, od jeho technológie a od druhu surovín, ktoré doň vstupujú. K priemyselnému odpadu patria odpady, ktoré sa produkujú pri ťažbe surovín, pri spracovaní surovín a pri priemyselnej výrobe. Na území Prešovského kraja priemyselný odpad predstavuje cca 21,5 % z celkového množstva vyprodukovaného dopadu.

1.4.6.4 Nakladanie s odpadmi

Základnou podmienkou pre zhodnocovanie odpadov je ich separovaný zber v požadovanom kvalitatívnom a kvantitatívnom rozsahu. Na komunálnej úrovni sú zavádzané systémy separovaného zberu tak, aby sa dosiahol cieľ zapojenia 65 % obyvateľov a množstvo vyseparovaného odpadu cca 35 kg/obyvateľa za rok. Systém separovaného zberu si volí každá obec podľa svojich špecifických potrieb a podmienok územia. Maximálne zintenzívnenie separovaného zberu je vo všetkých obciach Prešovského kraja.

Tab. Nakladanie s komunálnymi odpadmi na území Prešovského kraja v období rokov 2011 – 2014

	Rok 2011	Rok 2012	Rok 2013	Rok 2014
Zhodnocovaný materiálovo	10.699,40	10.021,10	8.508,20	3.633,80
Zhodnocovaný energeticky	3,40	-	61,80	16,40
Zhodnocovaný kompostovaním	12.431,60	13.583,50	11.987,20	13.931,30
Zhodnocovaný iným spôsobom	1.574,00	114,40	7.059,60	12.570,90
Skládkovaný	175.714,00	175.333,40	158.258,70	152.638,60
Spaľovaný bez energetického využitia	-	8,20	-	0,30
Zneškodňovaný iným spôsobom	18,10	-	11.482,10	14.050,50
Zhromažďovaný	510,10	277,00	765,20	2.706,70
S P O L U	200.950,50	199.337,60	198.122,70	199.548,50

(Zdroj: ŠÚ SR)

Využitie a recyklácia odpadov: Podľa spôsobu využitia vlastností odpadu sa zhodnocovanie delí na materiálové a energetické, pričom sa uprednostňuje materiálové zhodnocovanie pred energetickým. Materiálové zhodnocovanie je použitie odpadu na výrobu nového produktu.

- Recyklácia zberového papiera je významným trendom v ochrane životného prostredia vzhľadom na to, že sa šetria prírodné zdroje – drevná surovina a energia. V Prešovskom kraji nie je zariadenie na zhodnocovanie zberového papiera, ale sú zriadené zberne, ktoré sú napojené na spracovateľov zberového papiera – KAPPA a.s. Štúrovo, TENTO a.s. Žilina alebo SHP a.s. Harmanec. Podobná situácia je v prípade skla, pri ktorom existujú v kraji len zberne zaoberajúce sa zberom tejto komodity.
- Na zhodnocovanie plastov sú v kraji vybudované zariadenia, ktoré komplexne pokrývajú územné a kapacitné požiadavky. Významné zariadenia sú napr. ESP s.r.o. Prešov, FIAM s.r.o. Prešov, POLYFORM s.r.o. Podolíneč, CHEMOSVIT ENVIRONCHEM a.s. Svit, Obalové materiály s.r.o. Snina.
- Kapacitne je vyriešená aj recyklácia odpadu z hliníka v spoločnosti TAVAL s.r.o. Ľubotice, ktorá je vybavená technológiou BAT na spracovanie obalových materiálov z hliníka a jeho zliatin, ako aj na zhodnocovanie z viacvrstvových kombinovaných materiálov, ktoré obsahujú hliníkovú vrstvu. V kraji pôsobí spoločnosť AUREX s.r.o. Prešov, ktorá sa zaoberá zberom a spracovaním neželezných kovov, konkrétne striebra z fotomateriálov.

- Odpadové oleje sú významnou komoditou, ktorej materiálové zhodnotenie vo forme regenerácie zabezpečuje v Prešovskom kraji spoločnosť EKOL-recyklačné systémy s.r.o. Fintice a FECUPRAL s.r.o. Veľký Šariš. Obidve spoločnosti majú prevádzku v Prešove. Regenerácia odpadových olejov pozostáva z filtrácie, odstránenia vody a uhľovodíkových podielov a hrubých nečistôt z pôvodnej suroviny.

Skládky odpadov: V roku 2013 bolo na území Slovenskej republiky v prevádzke 124 skládok odpadov, z toho na území Prešovského kraja 17 skládok odpadu. Najviac skládok odpadov sa nachádza v triede pre skládky odpadov na odpad, ktorý nie je nebezpečný, ktorá v sebe zahŕňa aj skládky odpadov určené na komunálne odpady. V roku 2013 bolo v tejto triede prevádzkovaných celkovo 95 skládok odpadov v rámci celej SR, z toho v Prešovskom kraji 15 skládok odpadov.

Tab. Počet prevádzkovaných skládok odpadu na území Prešovského kraja a na území SR v roku 2013

Skládka odpadov na interný odpad	Skládka odpadov na odpad, ktorý nie je nebezpečný	Skládka odpadov na nebezpečný odpad	Celkový počet skládok
1	15	1	17
18	95	11	124

(Zdroj: MŽP SR)

V priebehu posledných rokov je zaznamenaný postupný pokles počtu skládok odpadov, čo súvisí jednak so stavebno-technickými požiadavkami na budovanie skládok odpadov, ktoré mnohé skládky odpadov nespĺňali a museli byť uzatvorené, ako i so zaplňaním kapacity v súčasnosti prevádzkovaných skládok odpadov.

Tab. Voľné kapacity skládok odpadov na území Prešovského kraja a na území SR k 31.12.2013

Skládka odpadov na interný odpad	Skládka odpadov na odpad, ktorý nie je nebezpečný	Skládka odpadov na nebezpečný odpad	Celková kapacita (m ³)
36.991	680.237	25.425	717.228
3.661.081	16.740.540	499.682	20.875.879

(Zdroj: MŽP SR)

Spaľovne: V roku 2013 bolo na Slovensku prevádzkovaných celkovo 13 spaľovní odpadov. Nízky počet prevádzkovaných spaľovacích zariadení je ovplyvnený predovšetkým plnením prísnych podmienok pre ochranu ovzdušia, ktoré určuje zákon NR SR č. 137/2010 Z.z. o ovzduší v znení neskorších predpisov. Na území Prešovského kraja sa nachádza 1 spaľovňa. Jedná sa o spaľovňu priemyselných odpadov v okrese Prešov, ktorej prevádzkovateľom je FECUPRAL s.r.o. Prešov. Celková kapacita spaľovne je 950 t. V roku 2013 množstvo spálených odpadov predstavoval 388 t.

1.4.7 Zdravotný stav obyvateľstva

Zdravie je definované ako stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody a nie len ako neprítomnosť choroby. Je výsledkom vzťahov medzi ľudským organizmom a sociálno-ekonomickými, fyzikálnymi, chemickými a biologickými faktormi životného prostredia, pracovného prostredia a spôsobom života.

Vo všeobecnosti je v Prešovskom samosprávnom kraji najvyššia pôrodnosť, dosahuje sa najvyšší prirodzený prírastok, ale vplyvom migračnému úbytku je celkový prírastok obyvateľstva druhý najvyšší v rámci krajov SR. Vo vekovom zložení sa znižuje podiel predproduktívnej zložky a narastá počet obyvateľov v produktívnom a poproduktívnom veku. Obyvateľstvo kraja aj pri miernom zvyšovaní priemerného veku (37,24 rokov) patrí k najmladším v Slovenskej republike.

Stredná dĺžka života pri narodení, t.j. nádej na dožitie, je základným ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov. Predstavuje priemerný počet rokov novorodenca, ktorý môže dosiahnuť pri rešpektovaní špecifickej úmrtnosti v danom období. Nádej na dožitie pri narodení u mužov dosiahla 72,14 roka a bola medziročne vyššia o 0,71 roka, u žien dosiahla 79,71 roka a bola vyššia o 0,07 roka. Vzhľadom na rozdielny vývoj strednej dĺžky života pri narodení mužov a žien došlo k miernemu poklesu vzájomného rozdielu nádeje na dožitie. Ženy narodené v roku 2011

za nezmenených úmrtnostných pomerov majú šancu dožiť sa o 7,6 roka viac ako muži toho istého ročníka.

K základným charakteristikám zdravotného stavu obyvateľstva, odrážajúcich ekonomické, kultúrne, životné a pracovné podmienky, patrí okrem iného **úmrtnosť** – mortalita. Výška ukazovateľov celkovej úmrtnosti závisí nielen od uvedených podmienok, ale ju bezprostredne ovplyvňuje aj veková štruktúra obyvateľstva. V roku 2011 zomrelo v Prešovskom kraji 6.747 osôb, čo je o 147 osôb menej ako v predchádzajúcom roku a o 121 viac ako v roku 2001. Z hľadiska pohlavia je charakteristická mužská nadúmrtnosť, ktorej výsledkom bolo o 93 mŕtvych mužov viac ako žien. Teda muži sa na celkovom počte úmrtí podieľali 50,7 %. Ich podiel oproti roku 2001 klesol o 3,6 percentuálneho bodu.

Tab. Vybrané charakteristiky úmrtnosti v Prešovskom kraji

(Zdroj: ŠÚ SR)

Ukazovateľ	Rok										
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet zomretých spolu	6.626	6.488	6.666	6.481	6.795	6.813	6.884	6.760	6.730	6.894	6.747
- z toho muži	3.596	3.544	3.594	3.536	3.616	3.706	3.695	3.679	3.580	3.671	3.420
- z toho ženy	3.030	2.944	3.072	2.945	3.179	3.107	3.189	3.081	3.150	3.223	3.327
Počet zomretých na 1.000 obyvateľov	8,38	8,19	8,40	8,14	8,52	8,52	8,59	8,42	8,36	8,53	8,28

V roku 2011 sa na celkovom počte zomretých v Prešovskom samosprávnom kraji najviac podieľali okresy Prešov (19,3 %), Poprad (12,9 %) a Vranov nad Topľou (10,6 %). Najmenej k tomu prispel okres Medzilaborce (2,2 %) a okres Stropkov (2,8 %). Najväčší medziročný nárast v počte úmrtí zaznamenali okresy Poprad (o 37) a Kežmarok (o 20) a najväčší pokles úmrtí bol v okrese Prešov (o 77). Hrubá miera úmrtnosti dosiahla najvyššie hodnoty v okresoch Medzilaborce (11,98 ‰) a Snina (10,45 ‰). Najmenej osôb v prepočte na 1.000 obyvateľov zomrelo v okrese Stará Ľubovňa (7,17). Oproti roku 2010 najviac vzrástla hrubá miera úmrtnosti v okresoch Stropkov (o 0,52 bodu) a Poprad (o 0,44 bodu). Najväčší medziročný pokles zaznamenal okres Medzilaborce (o 3,45 bodu).

V úmrtnosti podľa príčin smrti, podobne ako v celej republike, tak aj v Prešovskom samosprávnom kraji dominuje úmrtnosť na ochorenia obehovej sústavy, predovšetkým ischemické choroby srdca. V poslednom období bol v rámci chorôb obehovej sústavy zaznamenaný nárast úmrtí na cievne ochorenia mozgu, predovšetkým u mužov. Druhou príčinou úmrtnosti sú nádorové ochorenia, najmä nádory dýchacej sústavy, ktoré majú vzostupnú tendenciu u mužskej populácie. Úmrtnosťou na vonkajšie príčiny sú podstatne viac postihnutí muži, ktorí zomierajú nie len pri dopravných nehodách, ale i pri úmyselnom sebapoškodení.

Tab. Úmrtia na vybrané diagnózy v Prešovskom kraji v roku 2011

(Zdroj: ŠÚ SR)

Úmrtnosť	muži		ženy	
	počet	%	počet	%
Kardiovaskulárne ochorenia (KVO)	1.642	48,0	2.140	64,3
Nádorové ochorenie	886	25,9	596	17,9
Respiračné ochorenia (RES)	249	7,3	190	5,7
Gastrointestinálne ochorenia (GI)	183	5,4	113	3,4
Vonkajšie príčiny (úrazy, otravy ...)	221	6,5	57	1,7
Ostatné ochorenia (OST)	239	7,0	231	6,9
Spolu	3.420	100	3.327	100

1.5 PRAVDEPODOBNÝ VÝVOJ, AK SA STRATEGICKÝ DOKUMENT NEBUDE REALIZOVAŤ

V prípade, že sa navrhované opatrenia stanovené v Programe hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 nebudú realizovať, dá sa očakávať, že aj naďalej budú pretrvávať, resp. sa budú prehĺbovať negatívne vplyvy na životné prostredie vrátane zdravia, či už z hľadiska znečistenia vody, pôdy, ovzdušia, energetiky, odpadového hospodárstva, hluku, ako aj z hľadiska kvality života obyvateľov.

V súčasnosti je z hľadiska hodnotenia slabých stránok Prešovský samosprávny kraj, v porovnaní s ostatnými krajinami na Slovensku, charakterizovaný ako kraj:

- s najnižším vekovým priemerom obyvateľov,
- s najvyššou mierou nezamestnanosti,
- s negatívnou bilanciou migrácie obyvateľstva,
- s nedostatočnou dopravnou dostupnosťou z hlavných dopravných ťahov a ich prepojením na krajské mesto Prešov,
- hospodársky najslabší kraj,
- s klesajúcim trendom v zhodnocovaní a separovaní odpadu,
- s rastúcim trendom v produkcii znečisťujúcich emisií CO_x a tuhých častíc unikajúcich do ovzdušia,
- s nedostatočným pokrytím pitnou vodou a infraštruktúrou kanalizácie v oblastiach malých sídiel.

Ako ohrozenie ďalšieho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja boli v rámci posudzovaného strategického dokumentu identifikované nasledovné oblasti súvisiace najmä so životnou úrovňou a kvalitou života:

- záporná migrácia obyvateľstva,
- trend starnutia obyvateľstva,
- veľká vzdialenosť od hlavného mesta – izolovanosť,
- spoločné hranice s Ukrajinou a východným koncom EÚ,
- negatívny vplyv rýchleho rastu počtu obyvateľov etnických menšín na kvalitu ŽP,
- nedostatočné komunikačné prepojenia so všetkými sídlami kraja,
- nedostatočná dopravná obslužnosť okrajových menších sídiel,
- vysoký podiel ciest 2. a 3. triedy a nedostatočná sieť diaľnic a ciest 1. triedy,
- nedostatočná kapacita predškolských zariadení,
- štruktúra SŠ slabo reflektujúca potreby trhu práce,
- nedostatočné zavádzanie inovácií v priemysle (zastaranosť technológií v priemysle),
- chýbajúce opatrenia pre prispôsobovanie sa zmene klímy a riadenie rizík,
- nedostatočný systém na znižovanie tvorby odpadov a zhodnocovanie odpadov.

Z uvedeného vyplývajú ako hlavné problémy na riešenie – vysoká nezamestnanosť, pomalý ekonomický rast kraja, odliv obyvateľov za prácou za hranice kraja a zhoršujúci sa stav životného prostredia, čo je v rozpore s potenciálom kvalitného prírodného prostredia.

2. INFORMÁCIA VO VZŤAHU K ENVIRONMENTÁLNE OBZVLÁŠŤ DÔLEŽITÝM OBLASTIAM

Územné časti vysokej biologickej a ekologickej hodnoty sú z hľadiska zachovalosti alebo ohrozenosti biotopov vyhlásené za chránené v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane, pričom špeciálnu starostlivosť a režim na chránených územiach zabezpečujú stupne ochrany.

2.1 ÚZEMNÁ OCHRANA

2.1.1 Národná sústava chránených území

Pre územnú ochranu ustanovuje zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov päť stupňov ochrany. Rozsah obmedzení sa so zvyšujúcim stupňom zväčšuje, pričom územná ochrana sa vzťahuje na celé územie Slovenskej republiky, čiže na území mimo osobitne vyhlásených chránených území platí 1. stupeň ochrany.

V riešenom území sú evidované nasledovné územia, ktoré sú chránené podľa § 17 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov:

➤ Veľkoplošné chránené územia

Na území Prešovského samosprávneho kraja bolo vyhlásených, resp. sem plošne zasahuje 5 národných parkov – Národná park (NP) Nízke Tatry, Národný park (NP) PIENAP, Národný park (NP) Poloniny, Národný par (NP) Slovenský raj, TANAP a 2 chránené krajinné oblasti – Chránená krajinná oblasť (CHKO) Vihorlat, Chránená krajinná oblasť (CHKO) Východné Karpaty. Celková výmera národných parkov v kraji je 74 997 ha, čo predstavuje 8,3 % z výmery kraja. Ďalších 5,9 % tvoria ich ochranné pásma. Chránené krajinné oblasti zaberajú v kraji 31 594 ha, čo znamená 3,5 % z celkovej plochy kraja.

Tab. Národné parky a ich ochranné pásma v Prešovskom kraji

Názov chráneného územia	Rok vyhlásenia	Rozloha (ha)		Okresy	Stupeň ochrany
		celková	v kraji		
NP Nízke Tatry	1978	72.843	5.736	Poprad	3
Ochranné pásmo	(nov. 1997)	110.162	1.584	Poprad	2
NP PIENAP	1967	3.749	3.794	Kežmarok, Stará Ľubovňa	3
Ochranné pásmo	(nov. 1996)	22.444	22.444	Kežmarok, Stará Ľubovňa	2
NP Poloniny	1997	29.805	29.805	Snina	3
Ochranné pásmo		10.975	10.975	Snina	2
NP Slovenský raj	1964	19.763	5.004	Poprad	3
Ochranné pásmo	(nov. 1988)	13.011	3.883	Poprad	2
TANAP	1948	73.800	48.818	Poprad	3
Ochranné pásmo	(nov. 2003)	17.485	6.577	Kežmarok	2

(Zdroj: ŠOP SR)

Tab. Chránené krajinné oblasti v Prešovskom kraji

Chránená krajinná oblasť Vihorlat	
Rozloha	17.485 ha (z toho 6.577 ha na území kraja)
Rok vyhlásenia	1973 (novelizácia 1999)
Geomorfologický celok	Vihorlatské vrchy
Okresy	Snina, Humenné
Stupeň ochrany	2. stupeň
Chránená krajinná oblasť Východné Karpaty	
Rozloha	25.307 ha (z toho 25.307 ha na území kraja)
Rok vyhlásenia	1977 (novelizácia 2001)
Geomorfologický celok	Laborecká vrchovina
Okresy	Snina, Humenné, Medzilaborce, Stropkov, Svidník
Stupeň ochrany	2. stupeň ochrany

(Zdroj: ŠOP SR)

➤ Maloplošné chránené územia

V riešenom území sa nachádza 181 maloplošných chránených území, z toho v okresoch Bardejov 9, Humenné 8, Kežmarok 12, Levoča 11, Medzilaborce 5, Poprad 58, Prešov 20, Sabinov 6, Snina 27, Stará Ľubovňa 12, Stropkov 1, Svidník 5, Vranov nad Topľou 14. Z celkového počtu 181 maloplošných chránených území (57 NPR – národná prírodná rezervácia, 79 PR – prírodná rezervácia, 5 NPP – národná prírodná pamiatka, 33 PP – prírodná pamiatka, 7 CHA – chránený areál) je 88 súčasťou veľkoplošných chránených území (národných parkov a chránených krajinných oblastí) a ich ochranným pásiem.

Tab. Nadregionálne a regionálne prvky ÚSES vymedzené v Prešovskom kraji k 31.12.2014

Por.č.	Okres	NPR	PR	NPP	PP	CHA	Spolu
1.	Bardejov	5	4	-	-	-	9
2.	Humenné	4	3	-	1	-	8
3.	Kežmarok	2	7	-	3	-	12
4.	Levoča	3	2	-	6	-	11
5.	Medzilaborce	1	4	-	-	-	5
6.	Poprad	25	25	4	4	-	58
7.	Prešov	6	10	-	3	1	20

8.	Sabinov	2	3	-	1	-	6
9.	Snina	9	16	-	2	-	27
10.	Stará Ľubovňa	1	1	1	8	1	12
11.	Stropkov	-	-	-	-	1	1
12.	Svidník	1	3	-	-	1	5
13.	Vranov nad Topľou	2	4	-	5	3	14

(Zdroj: ŠOP SR)

Vysvetlivky:

* maloplošné chránené územie zasahujúce do viacerých okresov v Prešovskom kraji

** maloplošné chránené územie zasahujúce do iného kraja

2.1.2 Európska sústava chránených území – NATURA 2000

V súvislosti so vstupom Slovenska do Európskej únie v roku 2004 a s aproximáciou národnej legislatívy k legislatíve Európskej únie došlo v zákone NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov k implementácii Smernice Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (ďalej len smernica o vtákoch) a Smernice Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (ďalej len smernica o biotopoch). Tieto dve právne normy sú základom pre vytvorenie sústavy Natura 2000, ktorá má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii.

➤ Chránené vtácie územia (CHVÚ)

osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) – vyhlasované v súlade so smernicou Rady č. 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov (známej tiež ako smernica o vtákoch – Birds directive).

Tab. Zoznam vyhlásených chránených vtáčích území (CHVÚ) v Prešovskom kraji k 01.10.2014

1. Chránené vtácie územie Bukovské vrchy	
Identifikačný kód	SKCHVU002
Výmera lokality	40.932,42 ha (z toho v kraji 40.932,42 ha)
Okresy	Snina
Vyhláška	25/2008 Z.z. zo dňa 07.01.2008
2. Chránené vtácie územie Laborecká vrchovina	
Identifikačný kód	SKCHVU011
Výmera lokality	102.813,91 ha (z toho v kraji 102.813,91 ha)
Okresy	Snina, Humenné, Medzilaborce, Stropkov, Svidník
Vyhláška	438/2009 Z.z. zo dňa 17.09.2009
3. Chránené vtácie územie Nízke Tatry	
Identifikačný kód	SKCHVU018
Výmera lokality	98.168,52 ha (z toho v kraji 9.757,00 ha)
Okresy	Poprad (Liptovská Teplička, Vikartovce, Vernár)
Vyhláška	189/2010 Z.z. zo dňa 16.04.2010
4. Chránené vtácie územie Slanské vrchy	
Identifikačný kód	SKCHVU025
Výmera lokality	60.247,42 ha (z toho v kraji 29.942,00 ha)
Okresy	Prešov, Vranov nad Topľou
Vyhláška	193/2010 Z.z. zo dňa 16.04.2010
5. Chránené vtácie územie Tatry	
Identifikačný kód	SKCHVU030
Výmera lokality	54.611,29 ha (z toho v kraji cca 25.000 ha)
Okresy	Poprad (Štrbské Pleso, Tatranská Lomnica, Tatranská Javorina, Ždiar)
Vyhláška	4/2011 Z.z. zo dňa 22.12.2010
6. Chránené vtácie územie Vihorlatské vrchy	
Identifikačný kód	SKCHVU035
Výmera lokality	48.286,26 ha (z toho v kraji 14.512,91 ha)
Okresy	Humenné, Snina

Vyhláška	195/2010 Z.z. zo dňa 16.04.2010
7. Chránené vtáčie územie Volovské vrchy	
Identifikačný kód	SKCHVU036
Výmera lokality	121.420,65 ha (z toho v kraji 2.051,00 ha)
Okresy	Prešov (Hrabkov, Klenov, Miklušovce, Sedlice)
Vyhláška	196/2010 Z.z. zo dňa 16.04.2010
8. Chránené vtáčie územie Levočské vrchy	
Identifikačný kód	SKCHVU051
Výmera lokality	50.082,55 ha (z toho v kraji 50.082,55 ha)
Okresy	Levoča, Sabinov, Kežmarok, Stará Ľubovňa
Vyhláška	434/2012 Z.z. zo dňa 19.12.2012
9. Chránené vtáčie územie Čergov	
Identifikačný kód	SKCHVU052
Výmera lokality	35.849,71 ha (z toho v kraji 35.849,71 ha)
Okresy	Prešov, Sabinov, Levoča, Stará Ľubovňa
Vyhláška	28/2011 Z.z. zo dňa 01.02.2011
10. Chránené vtáčie územie Slovenský raj	
Identifikačný kód	SKCHVU053
Výmera lokality	25.243,00 ha (z toho v kraji 40.932,42 ha)
Okresy	Poprad (Hranovnica, Spišské Bystré, Spišský Štiavnik, Vernár)
Vyhláška	3/2011 Z.z. zo dňa 22.12.2010

(Zdroj: ŠOP SR)

➤ Územia európskeho významu (ÚEV)

osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) vyhlasované v súlade so smernicou Rady č. 92/43/EHS z 22. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (známa tiež ako smernica o biotopoch – Habitats directive).

Navrhované ÚEV sú výsledkom implementácie smernice o biotopoch. S účinnosťou od 1. 8. 2004 platí Výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu, do ktorého sú zaradené návrhy ÚEV v podmienkach Slovenska. Národný zoznam takýchto území prerokovala vláda SR, ktorá ho po schválení (17. 3. 2004) zaslala na schválenie Európskej komisii (§ 27 ods. 4 zákona o ochrane prírody). Na základe rozhodnutia Európskej komisie bol národný zoznam území európskeho významu schválený z počtom 381 území pre alpský a panónsky biogeografický región s celkovou výmerou 573 935 ha. V priebehu šiestich rokov od schválenia národného zoznamu Európskou komisiou je Ministerstvo životného prostredia SR povinné všeobecne záväzným právnym predpisom vyhlásiť všetky územia európskeho významu. Slovenská republika v súlade s § 27 ods. 10 zákona o ochrane prírody vyhlási vybrané územia za chránené v niektorej z národných kategórií chránených území (§ 17 zákona o ochrane prírody) alebo ako zónu chráneného územia (§ 30 zákona o ochrane prírody). Od okamihu predloženia národného zoznamu Európskej komisii musí členský štát formou tzv. predbežnej ochrany zabezpečiť, aby nedošlo k znehodnoteniu predmetu ochrany navrhnutého územia. Za týmto účelom v súlade s § 27 ods. 5 zákona o ochrane prírody a krajiny národný zoznam po schválení vládou bol vydaný všeobecne záväzným právnym predpisom (Výnosom MŽP SR č. 3/2004-5.1. zo 14. júla 2004 s účinnosťou od 1. augusta 2004). Takto zverejnené územia európskeho významu sa považujú za chránené územia vyhlásené podľa zákona o ochrane prírody (§ 27 ods. 7 zákona o ochrane prírody a krajiny).

V riešenom území sa nachádza 76 území európskeho významu, ktoré sú súčasťou európskej súvislej siete chránených území NATURA 2000, na ktoré sa vzťahuje územná ochrana podľa § 27 ods. 7 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov.

2.1.3 Územia chránené podľa medzinárodných dohovorov

V rámci medzinárodných dohovorov platí na území Slovenska niekoľko dôležitých zmlúv a dohovorov, ktoré majú za cieľ výraznejšie zachovanie svetového dedičstva na Zemi. Podľa nich sú vyčlenené chránené územia a lokality, ktoré nie sú kategóriou chráneného územia podľa zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, ale tvoria významnú základňu

pre rozvoj vedy a prezentácie ochrany prírody v zahraničí. Tieto územia môžu súčasne patriť aj do národnej sústavy chránených území alebo do navrhovanej európskej súvislej sústavy chránených území NATURA 2000.

Dohovor UNESCO o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva (World Heritage)

➤ Lokality zapísané do Zoznamu svetového prírodného dedičstva na území Prešovského kraja :

Karpatské bukové pralesy staré Slovenska a Ukrajiny a Staré bukové lesy Nemecka (vyhlásené v roku 2007 a rozšírené v roku 2011), od roku 2011 trilaterálne územie pozostávajúce z viacerých lokalít na území Ukrajiny, Slovenska a Nemecka. Na území Slovenska má jadrová zóna, pozostávajúca zo 4 sublokalít: Havešová, Rožok, Stučica – Bukovské vrchy a Vihorlat, výmeru 5.766 ha (podľa textu nominačného projektu).

Tab. Sublokality Karpatských bukových pralesov v Slovenskej republike

Názov sublokality	Rozloha jadrovej zóny (ha)	Rozloha nárazníkovej zóny
Havešová	2.476,80	12.925,00
Rožok	67,10	41,40
Stučica	2.950,00	11.300,00
Vihorlat	2.578,00	2.413,00
S p o l u	8.071,90	26.679,40

(Zdroj: Nominačný projekt)

➤ Lokality navrhované do Zoznamu svetového prírodného dedičstva na území Prešovského kraja:

- Doliny mezozoika Západných Karpát (12 dolín z územia SR, v Prešovskom kraji Prielom Dunajca v PIENAPE a dolina Sokol v Národnom parku Slovenský raj)
- Prírodné rezervácie Tatier
- Mykoflóra Bukovských vrchov

Medzinárodná dohoda UNESCO o ochrane významných prírodných krás v rámci programu „Človek a biosféra“ (MaB)

- Biosférická rezervácia Tatry (vyhlásená v roku 1993 spoločne s Poľskou časťou Tatranského národného parku, výmera spolu 113.221 ha, z toho jadrová zóna 49 633 ha)
- Medzinárodná biosférická rezervácia Východné Karpaty (vyhlásená vo februári 1993 ako bilaterálna rezervácia medzi SR a PR a v roku 2008 vyhlásená ako trilaterálna rezervácia medzi SR, PR a Ukrajinou). Ide o prvú trilaterálnu biosférickú rezerváciu na svete s plochou 208.089 ha (poľská časť 52,25 %, slovenská časť 19,59 %, ukrajinská časť 28,16 %) a zahŕňa 6 veľkoplošných chránených území (na území Slovenska – Národný park Poloniny).

Bilaterálne chránené územia Slovenska s Poľskom

- Pieninský národný park a Pieniński park narodowy
- CHKO Východné Karpaty – Jaśliski Park Krajobrazowy
- NP Poloniny – Ciśniensko-Wetliński Park Krajobrazowy a Bieszczadzski Park Narodowy

Dohovor o ochrane mokradí majúcich medzinárodný význam (Ramsarský dohovor)

Na území Prešovského kraja nie je vyhlásená Ramsarská lokalita medzinárodného významu. Jedna lokalita – NPR Sivá Brada, je navrhovaná na zaradenie medzi Ramsarské lokality.

Tab. Lokality na zaradenie medzi medzinárodne významné mokrade v Prešovskom kraji

Názov mokrade	Katastrálne územie	Rozloha (ha)	Typ mokrade	Stručná charakteristika
CHA Sivá Brada	Spišské Podhradie	4,50	M, Tp, U, Y, 2	Travertínová kopa v Hornádskej kotline s travertínovými prameniskami a jazierkami, vysokobylinné močiare, vlhké lúky a slatiny a umelá nádrž zachytávajúca vodu pre kúpele. Vyskytujú sa tu významné a vzácne druhy rastlín, neobvyklé v Západných Karpatoch.

(Zdroj: Štátna ochrana prírody SR)

V Prešovskom kraji sa nachádzajú aj ďalšie mokrade, významom národné, regionálne a lokálne, hodnotné z hľadiska botanického, zoologického, limnologického, hydrogeologického.

Tab. Národne významné mokrade (N) a regionálne významné mokrade (R) v Prešovskom kraji

Názov mokrade	Kategória (CHÚ)	Názov obce	Plocha (ha)	Kategória (N/R)
OKRES BARDEJOV				
Livovská jelšina	PR	Livov, Lukov	13,17	R
Mokrý lúky pod Pálenicou – Cigeľka		Cigeľka	9,00	R
Pod Beskydom	PR	Nižná Polianka	8,45	R
Regetovské rašelinisko	NPR	Regetovka	2,55	N
OKRES KEŽMAROK				
Slavkovský jarok	PR	Malý Slavkov	2,48	R
Belianske lúky	PR	Spišská Belá	89,25	N
Rašelinisko Krivý kút		Spišská Belá	32,00	N
Kút	PR	Huncovce	11,22	N
OKRES LEVOČA				
Hradská lúka		Baldovce	40,00	R
Rašelinisko Sihot'		Dravce, Dlhé Stráže, Iliašovce, Levoča	6,00	R
Bicír		Poľanovce	2,50	R
Podhoranské	PP	Spišský Hrhov	0,46	R
Jazerec	PP	Spišský Hrhov	0,31	R
Slatina		Dúbrava	0,30	R
Jazierko na pažiti	PP	Spišské Podhradie	0,11	R
Branisko – „recentný travertín“		Poľanovce	0,06	R
OKRES MEDZILABORCE				
Mokrý lúky pod Čertižným	PR	Čertižné	1,36	R
Jarčiská	PR	Rošovce	0,45	R
Haburské rašelinisko	PR	Habura	1,34	N
OKRES POPRAD				
Poš	PP	Stará Lesná, Starý Smokovec	20,82	R
Pastierske	PR	Štrba	2,93	R
Bzenica	PR	Starý Smokovec	1,16	R
Rašelinisko (100 m od Štrbského plesa)	PR	Starý Smokovec	0,32	R
OKRES PREŠOV				
Mokrade v nive Torysy		Veľký Šariš	12,00	R
Salvatorské lúky	PR	Šindliar, Lipovce	2,68	N
OKRES SABINOV				
Rožkovanské rybníky pri Lípanoch		Lipany	23,00	R
OKRES SNINA				
Vodárenská nádrž Starina		Stakčín	281,00	R
Ulička	PP	Kolbasov	12,00	R
Sihla		Stakčín	11,00	R
Kolbasovské lúky		Kolbasov	8,00	R
Bahno	PR	Zboj	2,10	R
Hypkania		Zemplínske Hámre	2,09	R
Kotlík		Zemplínske Hámre	1,03	R
Stinská slatina	PR	Zboj	0,92	R
Udavská slatina		Osadné	0,50	R
Đurova mláka		Zemplínske Hámre	0,27	R
Hostovické lúky	PR	Hostovice	11,58	N
Slatiny pod Soliščom		Stakčín	7,20	N
Podstavka		Zemplínske Hámre	25,91	N
OKRES STARÁ ĽUBOVŇA				
Plaveč – Podpílie slepé rameno		Plaveč	12,00	R
Vengelský rybník		Stará Ľubovňa	10,00	R
Andrejovka		Orlov	1,00	R
Plavečské štrkoviská	CHA	Ľubotín, Plaveč	150,00	N
OKRES STROPKOV				
Vodná nádrž Domaša – sever		Lomné	200,00	R

Driečna	CHA	Vladiča	0,50	R
OKRES SVIDNÍK				
Radomka	PR	Giraltovce, Matovce	15,54	R
Lúky nad Vyšnou Písanou		Vyšná Písaná	15,00	R
Rakovčik		Rakovčik, Beňadikovce	10,00	R
Kuchtovce – alúvium potoka Mostovka		Kečkovce	10,00	R
Rašelinisko Belejovce		Belejovce, Kečkovce	5,00	R
Lúky v Šivárnej		Nižný Komárnik	3,00	R
Mirofská slatina	PR	Miroľa	0,96	R
Slatina pri Šarišskom Štiavniku	CHA	Radoma	0,80	R
OKRES VRANOV NAD TOPĽOU				
Malá Domaša		Malá Domaša, Slovenská Kajňa	105,00	R
Hlinianská jelšina	PR	Hlinné	12,00	R
Zárez z Stravného potoka	PP	Pavlovce	4,05	R
Žipovské mŕtve rameno	PP	Vyšný Žipov	2,27	R
Kelčianska jelšina		Nová Kelča	1,00	R
Zámutovská jelšina	PR	Rudlov	0,66	R
Stavenec – Čierna mláka		Pavlovce	0,04	R
Veľká Domaša		Krakovce, Holčíkovce až Lomné,	1.422,00	N
Petkovský potok	PP	Petkovce	6,76	N

(Zdroj: KEP VÚC PSK)

Jednotlivé konkrétne plány a zámery stavieb, vrátane stavieb technického vybavenia riešeného územia, s predpokladom ovplyvňovania alebo ovplyvňujúce územia súvislej európskej sústavy chránených území (Natura 2000), budú podliehať procesu hodnotenia podľa čl. 6.3 a 6.4 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, vychádzajúc z § 28 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov v spojitosti s ustanoveniami zákona NR SR č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov. Schvaľovaniu budú podliehať nielen chránené územia sústavy NATURA 2000, ale aj ostatná krajina v súvislosti s vplyvmi na národnú sieť chránených území, na chránené územia vyhlásené podľa osobitných predpisov, na chránené územia vyhlásené podľa medzinárodných dohovorov a na prvky územného systému ekologickej stability, napríklad podľa zákona o ochrane prírody a krajiny, vodného zákona, zákona o lesoch, banského zákona a podobne.

2.2 VODOHOSPODÁRSKY CHRÁNENÉ ÚZEMIA

Podľa § 7 zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách v znení neskorších predpisov sú predmetom ochrany vodárenské zdroje, ktorými sú útvary povrchových a podzemných vôd využívané na odbery vôd pre pitnú vodu alebo využiteľné na zásobovanie obyvateľstva pre viac ako 50 osôb, alebo umožňujúce odber vody na takýto účel v priemere väčšom ako 10 m³ za deň. Na ich ochranu sú v SR určené štyri druhy ochrany:

- chránené vodohospodárske oblasti,
- ochranné pásma vodárenských zdrojov a povodia vodárenských tokov,
- citlivé oblasti,
- zraniteľné oblasti

2.2.1 Chránené vodohospodárske oblasti (CHVO)

V Slovenskej republike je vyhlásených 10 CHVO, ktoré sú vymedzené v zmysle § 31 zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách v znení neskorších predpisov. Ich zoznam je uvedený v nariadení vlády SR č. 46/1978 Zb. o chránenej vodohospodárskej oblasti prirodzenej akumulácie vôd na Žitnom ostrove v znení neskorších predpisov a v nariadení vlády SR č. 13/1987 Zb. o niektorých chránených oblastiach prirodzenej akumulácie vôd. CHVO sú územia, v ktorých sa v dôsledku priaznivých prírodných podmienok vytvárajú prirodzené akumulácie podzemných a povrchových vôd. V Prešovskom kraji k chráneným vodohospodárskym oblastiam patrí CHVO Vihorlat (s celkovou plochou 225 km², z toho v Prešovskom kraji 95 km² a v Košickom kraji 130 km²) a 2 chránené vodohospodárske oblasti, ktoré do riešeného územia zasahujú: CHVO Nízke Tatry – východná časť (celková plocha 805 km², z toho

v Prešovskom kraji 275 km²) a CHVO Horné povodie Hnilca (celková plocha 108 km², z toho v Prešovskom kraji 22 km²).

2.2.2 Ochranné pásma vodárenských zdrojov

Na ochranu konkrétnych využívaných zdrojov povrchových a podzemných vôd sa z dôvodu sprísnenej špeciálnej ochrany stanovujú ochranné pásma (vyhláška MŽP SR č. 29/2005 Z.z. o podrobnostiach určovania ochranných pásiem vodárenských zdrojov a opatreniach na ochranu vôd). Na území Prešovského kraja je stanovený celkový počet 312 OP (z toho 44 zdrojov povrchovej vody a 268 zdrojov podzemnej vody) na celkovej ploche 388.249 ha (z toho plocha OP povrchových zdrojov 368.899 ha a plocha OP podzemných zdrojov 19.350 ha).

Pásma hygienickej ochrany 2. stupňa podzemných vôd

- Belianske Tatry (nad Tatranskou kotlinou) v povodí Bielej, západne od Spišskej Belej,
- povodie Rieky v Spišskej Magure, medzi Reľovom a Lysou nad Dunajcom,
- pri Hniezdom, západne od Starej Ľubovne,
- medzi Chmeľnicou, Hajtovkou a Matysovou, východne od Starej Ľubovne,
- v povodí Torysy a Slavkovského potoka v Levočských vrchoch, v priestore Blažobskej doliny,
- Tichého potoka, Brezovice a Striebornej hory
- západne pri Lipanoch, po oboch stranách nivy Torysy
- JV pri Lipanoch, po oboch stranách Torysy, zasahuje do Bachurne
- SZ, Z a J pri Sabinove po oboch stranách Torysy, zasahuje do Bachurne
- SV pri Medzilaborciach

Ochranné pásma prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd

- OP prírodných minerálnych zdrojov v Novej Ľubovni (Vyhláška MZ SR č. 3/2007 Z.z.),
- OP prírodných liečivých zdrojov v Sulíne (Vyhláška MZ SR č. 55/2005 Z.z.),
- OP prírodného minerálneho zdroja v Starom Smokovci (Vyhláška MZ SR č. 112/2002 Z.z.),
- OP prírodných minerálnych zdrojov v Baldovciach (Vyhláška MZ SR č. 478/2001 Z.z.),
- OP prírodných minerálnych zdrojov v Lipovciach (Vyhláška MZ SR č. 479/2001 Z.z.),
- OP prírodných liečivých zdrojov v Cigeľke (Vyhláška MZ SR č. 480/2001 Z.z.),
- OP prírodných liečivých zdrojov v Bardejove (Vyhláška MZ SR č. 16/2000 Z.z.),
- OP prírodných liečivých zdrojov vo Vyšných Ružbachoch (Vyhláška MZ SR č. 24/2000 Z.z.).

Chránené povodia vodárenských tokov

Na území Slovenskej republiky je vyhlásených 102 vodárenských vodných tokov, ktorými prechádza štátna hranica, ktoré sa využívajú ako vodárenský zdroj alebo sa môžu využívať ako vodárenské zdroje (vodárenský vodný tok), vodné toky s plavebným využitím, vodné toky s významným odberom vody pre priemysel a pre poľnohospodárstvo (ich významnosť sa určuje vo vzťahu k vodohospodárskej bilancii povrchových vôd v príslušnom čiastkovom povodí), vodné toky využívané na iné účely, napríklad na využívanie hydroenergetického potenciálu, ako vody vhodné pre život rýb a reprodukciu pôvodných druhov rýb alebo na rekreáciu.

Zoznam vodohospodársky významných vodných tokov je uvedený vo vyhláške MŽP SR č. 211/2005 Z.z. (Príloha č. 1), ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov.

Tab. Vodohospodársky významné vodárenské vodné toky na území Prešovského kraja

Porad. číslo	Názov toku	Číslo hydrologického poradia	Vodárenský tok v úseku		Lokalizácia
			od km	do km	
1.	Javorinka	3-01-01-007	10,60	18,90	Tatry
2.	Lipník	3-01-01-039	1,85	14,80	Spišská Magura
3.	Poprad	3-01-02-002	139,92	142,50	Tatry

	Ľadový potok	3-01-02-001	0,00	2,10	Tatry
4.	Veľký Šum	3-01-02-005	4,20	7,40	Tatry
5.	Mlynica	3-01-02-012	17,20	20,50	Tatry
6.	Hromadná voda	3-01-02-032	2,00	3,50	Tatry
7.	Slavkovský potok	3-01-02-041	11,80	16,30	Tatry
8.	Štiavnik	3-01-02-042	4,50	8,00	Tatry
9.	Studený potok	3-01-02-053	9,25	17,40	Tatry
10.	Kežmarská Biela voda	3-01-03-003	6,60	19,10	Tatry
	Zelený potok	3-01-03-002	0,00	3,00	Tatry
11.	Lomnický potok	3-01-03-049	3,50	7,20	JV od Podolinca
12.	Jakubianka	3-01-03-075	10,00	21,10	Levočské vrchy
47.	Daňová	4-30-03-020	2,70	5,90	
48.	Udava	4-30-03-064	11,70	38,30	Bukovské vrchy
49.	Cirocha	4-30-03-087	37,25	50,00	Bukovské vrchy
50.	Barnov	4-30-03-121	7,30	9,40	Beskydské pohorie
51.	Čierny potok	4-30-03-121	0,90	2,90	Beskydské pohorie
52.	Hybkaňa	4-30-03-121	0,10	3,30	sever Vihorlatských vrchov
53.	Kamenica	4-30-03-130	7,70	18,60	
54.	Suchý potok	4-30-03-135	0,90	5,50	
55.	Zbojský potok	4-30-05-012	14,50	21,40	SV cíp Bukovských vrchov
56.	Ráztoka	4-30-05-013	0,00	4,00	SV cíp Bukovských vrchov
57.	Bystriansky potok	4-30-05-014	0,00	4,30	SV cíp Bukovských vrchov
58.	Brusný potok	4-30-05-043	1,20	4,50	
61.	Ondava	4-30-08-001	51,20	142,10	Ondavská vrchovina
	Rusinec	4-30-08-013	0,00	4,40	Ondavská vrchovina
	Ladomirka	4-30-08-017	0,00	19,40	Ondavská vrchovina
	Zimný potok	4-30-08-037	0,00	3,50	Ondavská vrchovina
	Chotčianka	4-30-08-038	0,00	25,20	Ondavská vrchovina
	Kazimírsky potok	4-30-08-104	0,00	8,70	Ondavská vrchovina
62.	Topľa	4-30-09-001	62,90	131,30	Ondavská vrchov., Čergov
63.	Lysý potok	4-30-09-130	0,00	1,10	Slanské vrchy
64.	Hermanovský potok	4-30-09-143	6,20	10,80	Slanské vrchy
72.	Hornád	4-32-01-001	136,70	168,90	južne od Svitú a Popradu
	Bystrá	4-32-01-004	0,00	15,50	južne od Svitú a Popradu
	Veľká Biela voda	4-32-01-024	0,00	13,20	južne od Svitú a Popradu
74.	Čierny potok	4-32-01-041	0,75	2,30	Hornádska kotlina
75.	Peklisko	4-32-01-046	0,50	5,10	Z od Levočskej doliny
76.	Smrdiace mláky	4-32-01-047	0,80	2,80	Z od Levočskej doliny
77.	Zimná	4-32-01-062	2,20	4,60	
89.	Torysa	4-32-04-001	109,20	123,60	Levočské vrchy
	Rovinný potok	4-32-04-004	0,00	4,10	Levočské vrchy
	Olšavica	4-32-04-006	0,00	4,90	Levočské vrchy
	Škapová	4-32-04-008	0,00	7,10	Levočské vrchy
90.	Ľutinka	4-32-04-048	8,40	17,50	Čergov
91.	Veľký potok	4-32-04-070	0,00	13,90	Nad Veľkým Šarišom
92.	Pastovník	4-32-04-081	4,70	8,60	Čergov
93.	Fričkovský potok	4-32-04-085	5,00	8,50	Čergov
94.	Hrabovec	4-32-04-091	10,30	13,80	
95.	Šebastovka	4-32-04-116	9,50	13,20	Slanské vrchy
	Šebastovník	4-32-04-116	0,70	4,20	Slanské vrchy
96.	Sirgovský potok	4-32-04-127	0,45	2,60	Slanské vrchy

(Zdroj: Vyhláška MŽP SR č. 211/2005 Z.z. - Príloha č.1)

2.2.3 Citlivé oblasti

Podľa § 33 zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona NR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, sú za citlivé oblasti vyhlásené vodné útvary povrchových vôd, v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín k nežiadúcemu stavu kvality vôd, ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje a ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia

vypúšťaných odpadových vôd. V roku 2003 bolo vydané nariadenie vlády SR č. 249/2003 Z.z., kde sa konkretizuje ustanovenie citlivých a zraniteľných oblastí a za citlivé oblasti sa ustanovili všetky vodné útvary povrchových vôd, ktoré sa nachádzajú na území SR, alebo týmto územím pretekajú. Znamená to, že za citlivú oblasť bolo stanovené celé územie SR.

2.2.4 Zraniteľné oblasti

Podľa § 34 zákona NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona NR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov, sú zraniteľnými oblasťami poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 mg.l⁻¹ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť. Podľa Prílohy č. 1 nariadenia vlády SR č. 617/2004 Z.z., ktorými sa ustanovujú citlivé a zraniteľné oblasti, medzi zraniteľné oblasti na území Prešovského kraja patrí 137 katastrálnych území obcí, ktoré sa nachádzajú v 9 okresoch.

Tab. Zraniteľné oblasti na území Prešovského kraja

Okres	Názov obce
Bardejov	12 obcí: Brezov, Dubinné, Hankovce, Harhaj, Hrabovec, Kochanovce, Komárov, Kučín, Lascov, Oľšavce, Poliakovce, Porúbka
Humenné	17 obcí: Brekov, Hažín nad Cirochou, Humenné, Jankovce, Jasenov, Kamenica nad Cirochou, Kochanovce, Koškovce, Lackovce, Lieskovec, Ľubiša, Modra nad Cirochou, Myslina, Topoľovka, Udavské, Veľopolie, Závadka
Kežmarok	1 obec: Spišská Belá
Levoča	12 obcí: Baldovce, Bijacovce, Buglovce, Domaňovce, Dravce, Klčov, Kurimany, Levoča, Nemešany, Spišské Podhradie, Spišský Hrhov, Spišský Štvrtok
Medzilaborce	-
Poprad	-
Prešov	41 obcí: Abranovce, Brestov, Bretejovce, Drienov, Drienovská Nová Ves, Dulova Ves, Fintice, Fulianka, Gregorovce, Haniska, Janovík, Kapušany, Kendice, Kojatice, Kokošovce, Lada, Lemešany, Ličartovce, Ľubotice, Malý Slivník, Malý Šariš, Medzany, Mirkovce, Nemcovce, Petrovany, Prešov, Ruská Nová Ves, Seniakovce, Svinia, Šarišské Bohdanovce, Teriakovce, Trnkov, Tulčík, Varhaňovce, Veľký Slivník, Veľký Šariš, Vyšná Šebastová, Záborské, Záhradné, Žehňa, Župčany
Sabinov	13 obcí: Bodovce, Červenica pri Sabinove, Hubošovce, Jakubova Vola, Jakubovany, Ostrovany, Pečovská Nová Ves, Ražňany, Sabinov, Šarišské Michaľany, Šarišské Sokolovce, Torysa, Uzovce
Snina	-
Stará Ľubovňa	-
Stropkov	6 obcí: Breznica, Duplín, Krušinec, Miňovce, Stropkov, Tisinec
Svidník	6 obcí: Gíraltovce, Kračúnovce, Lúčka, Lužany pri Topli, Stročín, Železník
Vranov nad Topľou	29 obcí: Benkovce, Bystré, Čaklov, Čierne nad Topľou, Dlhé Klčovo, Giglovce, Girovce, Hencovce, Jasenovce, Jastrabie nad Topľou, Kamenná Poruba, Kladzany, Komárany, Kučín, Majerovce, Malá Domaša, Nižný Hrabovec, Nižný Hrušov, Nižný Kručov, Ondavské Matiašovce, Poša, Sačurov, Sečovská Polianka, Sedliská, Soľ, Tovarné, Vechec, Vranov nad Topľou, Vyšný Žipov

(Zdroj: Nariadenie vlády SR č.617/2004 Z.z.- Príloha č.1)

Na základe všetkých vyššie uvedených skutočností možno z hľadiska jednotlivých druhov ochrany vodných zdrojov, ako aj z hľadiska posúdenia ich celkovej účinnosti v súvislosti s ich plošným dopadom, konštatovať, že územná ochrana v Prešovskom samosprávnom kraji je plošne postačujúca.

3. CHARAKTERISTIKA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA VRÁTANE ZDRAVIA V OBLASTIACH, KTORÉ BUDÚ PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNE OVPLYVNENÉ

Kvalita životného prostredia je jedným z rozhodujúcich faktorov vplývajúcich na zdravie a priemerný vek obyvateľstva. Jej priaznivý vývoj je základným predpokladom pre dosiahnutie pozitívnych trendov v základných ukazovateľoch zdravotného stavu obyvateľstva. Zdravie je definované ako stav úplnej telesnej, duševnej a sociálnej pohody, nielen neprítomnosť choroby je výsledkom vzťahov medzi ľudským organizmom a sociálno-ekonomickými, fyzikálnymi, chemickými a biologickými faktormi životného prostredia, pracovného prostredia a spôsobom života.

Kvalita životného prostredia (prírodné prostredie, krajinná štruktúra, jednotlivé zložky ŽP – ovzdušie, voda, pôda a podobne, vrátane zdravotného stavu obyvateľstva) v Prešovskom kraji je podrobne popísaná v kapitole III.1 – Informácia o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať, kde je prostredníctvom dlhodobého hodnotených indikátorov a ukazovateľov monitorovaných pre jednotlivé sledované zložky ŽP (monitoring zložiek ŽP) charakterizovaný aj ich stav, resp. stupeň znečistenia.

Vzhľadom k charakteru posudzovaného strategického dokumentu je nutné konštatovať, že väčšina plánovaných aktivít má indikatívny charakter a preto nie je možné ich premietnuť do konkrétneho, známeho a presne vyšpecifikovaného územia resp. lokality, ktorú by sme mohli hodnotiť. Vo všeobecnosti je však možné konštatovať, že realizáciou opatrení v premietnutí cez príslušné k nim priradené rámcové aktivity nedôjde ku žiadnemu významnému negatívnemu ovplyvneniu životného prostredia a zdravia. Všetky konkrétne aktivity, ktoré by mohli mať nejaký dopad na jednotlivé zložky životného prostredia, vrátane zdravia, budú podliehať povolovaciemu procesu v zmysle príslušnej platnej legislatívy (zákon NR SR č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov).

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 je svojou stanovenou stratégiou k životnému prostrediu a zlepšeniu zdravia prostredníctvom vízie, cieľov, opatrení a rámcových aktivít zameraný aj na environmentálne ciele vrátane cieľov zlepšenia kvality života, vrátane zdravotnej starostlivosti. Implementáciou strategického dokumentu prostredníctvom naplnenia jeho priorít, špecifických cieľov, opatrení a rámcových aktivít, ktoré majú presne špecifikované väzby na zlepšenie environmentálneho stavu jednotlivých zložiek v riešenom území a pri naplnení požiadaviek legislatívy sa vo všeobecnosti predpokladá významne pozitívny vplyv dokumentu na zlepšenie stavu životného prostredia a zdravia na území Prešovského samosprávneho kraja.

Pri rozvoji územia Prešovského samosprávneho kraja podľa PHSR sa bude uplatňovať princíp polycentricity vysvetlený v Koncepcii územného rozvoja Slovenska (KURS), definujúci ako základné prvky sídelného systému ťažiská osídlenia a rozvojové osi. Ťažiskami osídlenia sú sídelné štruktúry, ktoré rozdeľujú sídelné zoskupenia podľa úrovne rozvinutosti aglomeračných väzieb osídlení do rôznych úrovní. Rozvojové osi sa rozvíjajú v uzlovo – pásovom sídelnom systéme, ktorého osnovu tvoria centrá osídlenia a dopravno-komunikačné systémy spájajúce jednotlivé centrá. Podľa princípu polycentricity sa dá čakať, že budú v rámci realizácie PHSR PSK podporené tie projekty a aktivity, ktorými sa budú koncentrovať investície a finančné prostriedky na rozvoj do tzv. najvýznamnejších ťažísk osídlenia a rozvojových osí kraja. V Prešovskom kraji sú hlavnými ťažiskami osídlenia administratívne centrum kraja Prešov a jeho prepojenie na ďalšie krajské mesto Košice, ktoré spolu vytvárajú jedno ťažisko osídlenia prvej úrovne. Ďalšími významnými ťažiskami osídlenia a to druhej úrovne sú michalovsko-vranovsko-humenské a popradsko-spišskonovoveské ťažiská osídlenia. Bardejovské ťažisko osídlenia sa svojou významnosťou zaraďuje do tretej úrovne (spolu s krompašským ťažiskom osídlenia, medzilaboreckým ťažiskom osídlenia, sninským ťažiskom osídlenia, staroľubovnianskym ťažiskom osídlenia, svidnícko-stropkovským ťažiskom osídlenia, tornalianskym ťažiskom osídlenia, trebišovským ťažiskom osídlenia, veľkokapušíanskym ťažiskom osídlenia). V rámci Prešovského samosprávneho kraja sú definované nasledovné rozvojové osi prvého stupňa: žilinsko-podtatranská rozvojová os (Žilina – Martin – Poprad – Prešov), košicko-prešovská rozvojová os (hranica s Poľskou republikou – Svidník – Prešov – Košice – Čaňa – hranica s Maďarskom). Rozvojové osi druhého stupňa sú: prešovsko-michalovská rozvojová os (Prešov – Hanušovce nad Topľou – Vranov nad Topľou – Strážske – Michalovce/Humenné), vihorlatská rozvojová os (Humenné – Snina – hranica s Ukrajinou), kežmarsko-toryská rozvojová os (Poprad – Kežmarok – Stará Ľubovňa – Sabinov – Prešov), hornádska rozvojová os (Spišský Štvrtok – Spišská Nová Ves – Krompachy – Košice, v úseku Gelnica – Košice ako komunikačno-sídelná os). Spomínané ťažiská osídlenia a rozvojové osi patria aj medzi najviac znečisťované územie, preto aktivity zamerané na environmentálne ciele a zlepšenie

zdravia človeka a kvalitu života budú mať prevažujúci pozitívny vplyv na stav životného prostredia v kraji.

4. ENVIRONMENTÁLNE PROBLÉMY VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH PROBLÉMOV, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

K hlavným environmentálnym problémom riešeného územia, ktoré boli identifikované v procese tvorby Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020, patria:

Znečistenie ovzdušia v prevažnej miere spôsobujú ekonomické aktivity a činnosti realizované na území Prešovského kraja, ktoré sú reprezentované lokálnymi zdrojmi znečistenia z priemyselnej výroby a mobilnými zdrojmi automobilovej dopravy, ale aj emisie z priemyselných aglomerácií v Českej republike (Ostravsko) a v Poľsku (Horné Sliezsko, Krakow). Z dôvodu zlepšenia kvality ovzdušia a poklesu znečisťujúcich látok v ovzduší treba dbať na modernizáciu starších priemyselných zariadení, zavádzanie nových, k životnému prostrediu šetrnejších výrobných technológií a technických, resp. technologických opatrení. Zavádzanie nových technológií, ktoré sú šetrnejšie k životnému prostrediu, je potrebné aplikovať aj pri rekonštrukcii, resp. modernizácii zastaraných vykurovacích technológií a ostatného technického vybavenia verejných budov, ktoré nezodpovedajú súčasným energetickým požiadavkám (vysoká spotreba, nízka účinnosť).

Podzemné a povrchové vody sú najviac znečisťované bodovými a plošnými zdrojmi z priemyselných a komunálnych odpadových vôd. Opatrenia na elimináciu znečisťovania podzemných a povrchových vôd treba zamerať na vybudovanie a prevádzku kanalizačných sietí napojených na ČOV, čím sa výrazne zníži znečistenie životného prostredia v dôsledku úniku odpadových vôd do pôdy. Významným plošným zdrojom znečistenia vôd je aj poľnohospodárska činnosť. Z hľadiska opatrení v poľnohospodárskej výrobe je potrebné znížiť spotrebu dusíkatých hnojív a chemických ochranných prostriedkov na prístupnú mieru tak, aby nedochádzalo k splavovaniu týchto prvkov do pôdy a do vody. V chránených vodohospodárskych oblastiach je potrebné zamedziť činnostiam, ktoré spôsobujú presakovanie znečisťujúcich látok do spodnej vody, alebo eliminovať škodlivosť týchto činností na minimum. Pre zabezpečenie základného štandardu bývania obyvateľstva, ktoré má výrazný vplyv na jeho zdravie, je okrem vybudovania kanalizačných sietí s napojením na ČOV potrebné zabezpečiť kvalitnú pitnú vodu dobudovaním vodovodnej siete. Lokálne znečistenia sú charakterizované vplyvom nelegálnych skládok odpadov, ktoré sa často nachádzajú na brehoch vodných tokov a odtokových línii, erózných rýh a pod., odkiaľ sú splavované do vodných tokov. Pri investičných návrhoch zohľadňovať aj potenciálne aktivity pri protipovodňovej ochrane vrátane súvisiacej ochrany biodiverzity.

Poľnohospodárska a lesná pôda: Degradácia pôdy či už chemická alebo mechanická, je spôsobená prevažne nevhodnými spôsobmi a postupmi pri obhospodarovaní poľnohospodárskej i lesnej pôdy, nadmerným používaním chemikálií hlavne v minulosti, nízkym stupňom aplikácie ekologických foriem hospodárenia na poľnohospodárskej a lesnej pôde a podobne. Pôda v posudzovanom území je najviac ohrozená vodnou eróziou (62,36 % poľnohospodárskej pôdy), veterná erózia postihuje iba 0,40 % poľnohospodárskej pôdy. Z hľadiska kontaminácie pôdy, ktorú spôsobujú prevažne emisie vypúšťané do ovzdušia, sa na území Prešovského kraja nachádza len mierne kontaminovaná pôda kategórie A, A1 (1. stupeň znečistenia). Z hľadiska ochrany poľnohospodárskej a lesnej pôdy je potrebné zavádzať ekologické spôsoby obhospodarovania pôdy, osobitnú pozornosť venovať spôsobu obhospodarovania ochranných lesov s ohľadom na ich ochrannú funkciu, mimoprodukčných funkciu a ochranu biodiverzity, pri územnom rozvoji zamedziť nadmernému záberu pôdy a podobne.

Problematika povodní a jej intenzívnejší výskyt v posledných rokoch má súvis s pribúdajúcimi extrémnymi výkyvmi počasia v dôsledku globálneho otepľovania. Mimoriadne intenzívne zrážky a následné povodne, ako aj dlhé obdobia sucha zanechali stopy aj na území Prešovského samosprávneho kraja. Dlhotrvajúce dažde, topenie snehu alebo ľadu a nahromadené prekážky vo vodnom toku spôsobili za posledných 20 rokov najväčšie povodne: v roku 1998 povodne zasiahli cca

86 obcí v Prešovskom a Košickom kraji, v roku 2000 stúpili hladiny riek Torysa, Ondava a Lodomírka tak, že bol na nich vyhlásený tretí stupeň povodňovej aktivity (Sabinov a Stropkov), v júli 2001 si povodne v oblasti Prešova vyžiadali 1 ľudskú obeť, v Stropkove a Svidníku boli z činnosti vyradené verejné vodovody, v júli 2005 bolo najviac škôd spôsobených vo Vranovskom, Prešovskom a Stropkovskom okrese, v júni 2006 bolo ohrozených cca 40 obcí v rámci Prešovského kraja, pričom významné škody boli v Poprade, v máji a júli 2008 boli zasiahnuté obce v okrese Bardejov, Kežmarok a Stará Ľubovňa, kde v obci Čirč boli utopení dvaja ľudia. Na základe týchto skutočností bude dôležitou úlohou v ďalších rokoch vybudovať také protipovodňové opatrenia, ktoré účelne zabránia ďalším stratám v dôsledku tejto prírodnej katastrofy (ekologicky prijateľná regulácia vodných tokov, budovanie protipovodňových valov a poldrov, spevňovanie plôch ohrozených zosuvmi pôdy, ochranná výsadba plôch ohrozených zosuvmi pôdy a abráziou a pod.).

Základom právnej úpravy manažmentu povodňových rizík je zákon NR SR č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami a zákon NR SR č. 42/1994 Z.z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov a príslušné všeobecne záväzné právne predpisy. Vláda Slovenskej republiky vo svojom uznesení č. 31 z januára 2000 schválila Program protipovodňovej ochrany SR do roku 2010, v rámci ktorého boli finančné prostriedky použité na preventívne protipovodňové opatrenia (technické a biotechnické opatrenia v povodí, ktoré spomaľujú odtok vôd z povodia do vodných tokov), na výstavbu a rekonštrukciu retenčných nádrží, ochranných hrádzí, protipovodňových línii a zariadení na prečerpávanie vnútorných vôd, úpravu vodných tokov, ako aj budovanie poldrov. V súčasnosti je v platnosti Program revitalizácie krajiny a integrovaného manažmentu povodí SR, ktorý bol schválený Uznesením vlády SR č. 744 dňa 27.10.2010. Hlavným cieľom Programu je praktické etablovanie tretieho stupňa vodného plánovania na území obcí (lokálne vodné plánovanie) a uplatnenie integrovaného manažmentu vodných zdrojov (IMVZ) v praxi prostredníctvom zostavovania plánov integrovaného manažmentu vodných zdrojov obce. Tento stupeň plánovania však musí byť zosúladený s Hydroekologickým plánom povodí (HEP), ktorý zabezpečí aj ochranu biodiverzity a zlepši ekologickú stabilitu. Zameriava sa aj na zadržanie dažďovej vody v krajine, vrátane neznečistenej dažďovej vody v sídlach zo striech a spevnených plôch zasakovaním namiesto zvedenia do recipientu, ako aj na celkové oživenie a obnovu poškodenej krajiny, jej vododržnej kapacity a minimalizáciu rizika vzniku povodňových prívalových vln.

Produkcia odpadov, ktorá má na území Prešovského kraja stúpajúcu tendenciu, zaraďuje kraj na popredné miesto v rámci celého Slovenska. Významným problémom v oblasti nakladania s odpadom je jeho nízka úroveň separácie a nízka miera zhodnocovania odpadov aj napriek tomu, že v mnohých mestách a aj v obciach je zavedený, resp. sa postupne zavádza, separovaný zber. Problémové v posudzovanom území sú aj nelegálne skládky odpadov, ktoré môžu predstavovať bodový zdroj znečistenia pôdy (poľnohospodárskej i lesnej pôdy) a povrchových aj podzemných vôd. Pre zlepšenie situácie v oblasti vzniku a nakladania s odpadmi je potrebné zvýšiť povedomie verejnosti o narábaní s odpadmi a rozširovaní ich druhotného zhodnocovania, rozšíriť separovaný zber a zvýšiť podiel ich opätovného zhodnocovania, podporovať inovatívne formy využitia odpadov vrátane OZE, podporovať výstavbu zariadení na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov energie (OZE) a TAP, pri dodržaní opatrení na minimalizáciu negatívneho dopadu na životné prostredie a podobne.

Hluk a prach: Najväčším producentom hluku a prachu je cestná doprava, ktorá postihuje hlavne územia v úsekoch zvýšenej intenzity dopravy, pričom sa jedná o komunikácie prechádzajúce obytným územím a chráneným územím. Zvýšenú hlučnosť v území spôsobuje aj železničná a letecká doprava situovaná v blízkosti sídiel. Zvýšenú hlučnosť a prašnosť v okolí priemyselných a ťažobných areálov je potrebné znižovať zavádzaním nových technológií a realizáciou niektorých technických opatrení. Jedná sa hlavne o výstavbu protihlukových stien, výsadbu líniovej a ochrannej zelene nie len v blízkosti priemyselných areálov, ale aj pozdĺž stávajúcich i navrhovaných komunikačných trás. Riešením je okrem situovania hlavných komunikácií mimo obytných zón vybudovaním príslušných obchvatov aj využívanie ekologických dopravných prostriedkov vo verejnej doprave (obnova

technického parku MHD, nákup bicyklov do požičovní, podpora nákupu elektromobilov najmä pre samosprávy).

Narušenie ekologickej stability krajiny je dôsledkom negatívneho vplyvu ľudskej činnosti na prírodné prostredie a jeho ekosystémy. Na území Prešovského samosprávneho kraja sa nachádza vysoko hodnotná horská i podhorská krajina zatiaľ relatívne málo narušená, o čom svedčí aj fakt, že v porovnaní s ostatným územím Slovenska sa tu nachádza veľký počet chránených území (5 národných parkov z 9-tich), ktorých celková výmera tvorí 17,8 % z rozlohy kraja. Špecifické je aj územie Vysokých Tatier, Slovenského raja, Vihorlatu, Bukovských vrchov a Zamaguria, ktoré významovo i hodnotovo prevyšuje región. Ďalší územný rozvoj, vrátane rozvoja technickej vybavenosti v území, je potrebné realizovať s ohľadom na ochranu rozmanitosti fauny a flóry a chránených prírodných území. Pri strete záujmov, uprednostniť celospoločenské aspekty pred lokálnymi.

Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou: V roku 2012 bolo na verejný vodovod napojených cca 78,8 % obyvateľstva (celoslovenský priemer 87,0 %). V porovnaní s ostatnými krajinami patrí Prešovskému kraju posledné miesto. Vodovodná sieť bola vybudovaná v celkovej dĺžke 4,98 km. Úroveň zásobovanosti v jednotlivých okresoch kraja je veľmi rozdielna. Najnižší podiel zásobovaných obyvateľov je dlhodobo v okrese Vranov nad Topľou, kde takmer polovica obyvateľov je zásobovaná pitnou vodou z domových studní s nevyhovujúcou kvalitou. Podobne nepriaznivý stav je aj v okrese Sabinov a Stropkov. Pri skvalitnení podmienok nie len z hľadiska životného prostredia, ale aj z hľadiska skvalitnenia života a zdravia obyvateľstva je potrebná dostavba zdrojov pitnej vody (výstavba a dostavba vodojemov, vodnej nádrže Tichý potok a úpravovní pitnej vody), vrátane dobudovania vodovodných rozvodov.

Kanalizačná sieť a ČOV: Budovanie kanalizačnej siete zaostáva za celoslovenským priemerom. V roku 2012 bolo v Prešovskom kraji napojených na verejnú kanalizáciu 60,8 % obyvateľstva (v rámci Slovenskej republiky 62,4 % obyvateľstva). Absencia kanalizácie a následne aj čistiarní odpadových vôd má negatívny vplyv na kvalitu a čistotu povrchových a podzemných vôd. S cieľom zabezpečenia dobrého stavu vôd, ako aj zlepšenia kvality života a následne aj zdravia obyvateľstva je potrebné zabezpečiť dobudovanie kanalizačnej siete a výstavbu nových čistiarní odpadových vôd, vrátane ich rekonštrukcie, vylúčiť vypúšťanie čistiarenskeho kalu a obsahu žump do povrchových vôd a podzemných vôd, zabezpečiť, aby do verejnej kanalizácie boli vypúšťané len tie priemyselné odpadové vody s obsahom obzvlášť škodlivých látok, ktoré nespôsobia poškodenie stokovej siete a čistiarne odpadových vôd.

Technické zabezpečenie územia vytvára podmienky pre kvalitný život a bývanie. V rámci skvalitnenia dopravnej infraštruktúry je potrebné dobudovanie hlavných uzlov a cestných línii v smere sever-juh a východ-západ, vrátane spojenia krajského mesta so sieťou ten-T v cestnej a železničnej doprave, rekonštrukcia a dostavba ciest, železničných prepojení, cyklotrás, odstavných plôch a aj dobudovanie cestnej infraštruktúry na miestnej úrovni (cesty, chodníky, cyklotrasy). Zároveň je potrebné zabezpečiť výstavbu chýbajúcich inžinierskych sietí v oblasti zásobovania obyvateľstva energiami a komunikačnou infraštruktúrou (plynom, teplom, napojením na elektrickú energiu, verejné osvetlenie, pokrytie GSM a internetom atď.).

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých faktorov, či už ekonomických, alebo sociálnych. Okrem stavu jednotlivých zložiek životného prostredia, ktoré sú popísané v predošlých kapitolách, má na zdravie obyvateľstva svoj podiel aj úroveň poskytovania zdravotnej starostlivosti. Z celkového počtu zdravotníckych zariadení sa na území Prešovského samosprávneho kraja k 31.12.2012 nachádzalo 20 nemocníc, 1.438 zariadení ambulantnej starostlivosti, 6 odborných liečební (Národný ústav tuberkulózy, pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie Vyšné Hágy, sanatórium v Tatranskej Polianke a Tatranskej Kotline, ústav detskej tuberkulózy a respiračných chorôb v Novom Smokovci, Vojenské zdravotnícke zariadenie v Novej Polianke) a 6 prírodných liečebných kúpeľov (Bardejovské kúpele, kúpele v Hornom a Novom Smokovci, kúpele vo Vyšných

Ružbachoch, kúpeľno-liečebný ústav v Bardejovských kúpeľoch, Sanatórium v Tatranskej kotline). Z celkového počtu 184 zariadení sociálnych služieb s počtom 6.005 miest bolo 64 zariadení (40 %) zriadených samosprávnym krajom, 35 zariadení zriadených právnickými osobami, 30 zariadení zriadených cirkevnými právnickými osobami a 22 zariadení, ktorých zriaďovateľom sú obce. Z hľadiska verejnej minimálnej siete poskytovateľov ústavnej zdravotníckej starostlivosti, vrátane lekárenskej starostlivosti, ako aj zvyšovania dostupnosti sociálnych služieb odkázaných osobám je potrebné na území Prešovského samosprávneho kraja zabezpečiť dostatočný počet a primeranú skladbu takýchto zariadení s ohľadom na počet obyvateľov, chorobnosť a úmrtnosť obyvateľov, ako aj geografické a demografické podmienky príslušného územia. Prioritou pre zvýšenie úrovne poskytovania zdravotnej starostlivosti bude špecializácia a modernizácia nemocníc. V presadzovaní zlepšenia zdravotného stavu obyvateľstva a zvýšenia kvality života uplatňovať posudzovanie vplyvu na zdravie (HIA) v zmysle príslušných právnych predpisov.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 vyššie uvedené environmentálne problémy rieši v jednotlivých strategických častiach prostredníctvom príslušných špecifických cieľov a k nim priradených opatrení a rámcových aktivít.

5. ENVIRONMENTÁLNE CIELE VRÁTANE ZDRAVOTNÝCH CIEĽOV ZISTENÝCH NA MEDZINÁRODNEJ, NÁRODNEJ A INEJ ÚROVNI, KTORÉ SÚ RELEVANTNÉ Z HĽADISKA STRATEGICKÉHO DOKUMENTU, AKO AJ TO, AKO SA ZOHĽADNILI POČAS PRÍPRAVY STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

Pri vypracovávaní cieľov a priorít Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 boli rešpektované a do návrhov zahrnuté environmentálne ciele nasledovných dokumentov :

Stratégia Európa 2020: je stratégiou Európskej únie, ktorá má počas nasledujúceho desaťročia zabezpečiť hospodársky rast. Stanovuje päť kľúčových cieľov týkajúcich sa zamestnanosti, výskumu a vývoja, zmeny klímy a energetickej udržateľnosti, vzdelávania, boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Z environmentálneho hľadiska, vrátane zdravotného je pre posudzovaný strategický dokument najdôležitejší cieľ 3. „Zmena klímy a energetickej udržateľnosti“, ktorý je zameraný predovšetkým na:

- zníženie emisií skleníkových plynov minimálne o 20 % oproti úrovniam z roku 1990,
- získanie 20 % energie z obnoviteľných zdrojov,
- dosiahnutie 20 % nárastu efektívnosti vo využívaní energie.

Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky 2010, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 296/2010 zo dňa 12. mája 2010 (aktualizácia 2014 schválená uznesením vlády SR č. 222/2014 zo dňa 14. mája 2014), v rámci prioritnej oblasti PO5 – životné prostredie, zmeny klímy a obnoviteľné zdroje energie pre Prešovský kraj odporúča realizovať strategické aktivity s dôrazom na zvýšenie využívania obnoviteľných zdrojov energií a surovín v rozhodujúcich sektoroch – strojárstvo, potravinársky priemysel, chemický priemysel, lesníctvo a v sektore služieb vo väzbe na rozhodujúce nielen priemyselné odvetvia, ako sú kúpeľníctvo a turizmus a v podnikaní na vidieku. Za hlavný cieľ možno považovať vypracovanie strategických dokumentov v oblasti manažmentu chránených území v kraji s prepojením na rozvoj vidieka, turizmus a zvyšovanie podielu energie z obnoviteľných zdrojov energie.

Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja SR 2001, ktorá bola schválená uznesením vlády SR č. 978/2001 zo dňa 10. októbra 2001 (aktualizácia 2014 schválená uznesením vlády SR č. 222/2014 zo dňa 14. mája 2014), **(aktualizácia 2014)**, ktorá uvádza 16 princípov na riadenie činnosti ľudí a 40 kritérií na posudzovanie uplatnenia princípov).

Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky, ktorá bola schválená uznesením vlády Slovenskej republiky č. 619/1993 zo dňa 7. septembra 1993 a uznesením Národnej rady Slovenskej republiky č. 339/1993 zo dňa 18. novembra 1993, určuje päť základných priorít:

- I. ochrana ovzdušia pred znečisťujúcimi látkami a globálna environmentálna bezpečnosť,
- II. zabezpečenie dostatku pitnej vody a zníženie znečistenia ostatných vôd pod prípustnú mieru,
- III. ochrana pôdy pred degradáciou a zabezpečenie nezávadnosti potravín a ostatných výrobkov,
- IV. minimalizácia vzniku, využívanie a správne zneškodňovanie odpadov,
- V. zachovanie biologickej rôznorodosti, ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov a optimalizácia priestorovej štruktúry a využívania krajiny.

Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku (NSOBS), ktorá bola schválená vládou Slovenskej republiky uznesením č. 231/1997 o dňa 1. 4. 1997 a následne bola prerokovaná a schválená Národnou radou Slovenskej republiky uznesením NR SR č. 676/1997 zo dňa 2.7.1997 a ktorú Slovenská republika ako jedna z prvých krajín strednej a východnej Európy spracovala a schválila ako svoj prvý príspevok k implementácii Dohovoru o biologickej diverzite a procesu UNCED'92, sa stala kľúčovým a principiálnym dokumentom pre ochranu diverzity druhov, ekosystémov a genetickej diverzity, cieľovou stratégiou starostlivosti o prírodu a krajinu. Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku z roku 1997 definovala 24 strategických cieľov a v ich rámci 143 strategických smerov pre posilnenie ochrany biodiverzity a trvalo-udržateľného rozvoja jej zložiek. Vykonanie konkrétnych úloh v rámci Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku definoval **Akčný plán pre implementáciu Národnej stratégie ochrany biodiverzity na Slovensku pre roky 1998-2010**, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 515/1998 zo dňa 4. augusta 1998. Aktualizovaná Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku do roku 2020 je oproti NSOBS z roku 1997 rozšírená o oblasti, ako sú zelená infraštruktúra, ekosystémové služby či invázne druhy, reflektuje politiky ochrany biodiverzity na úrovni EÚ a vo zvýšenej miere sa venuje zaradeniu ochrany biodiverzity a starostlivosti o chránené územia medzi priority pri plánovaní nástrojov financovania z európskych fondov. Strategickým cieľom aktualizovanej Národnej stratégie ochrany biodiverzity do roku 2020, ktorá priamo vychádza zo Strategického plánu ochrany biodiverzity 2011 – 2020, ktorý stanovuje 5 strategických a 20 čiastkových cieľov, je „Zastaviť stratu biodiverzity a degradáciu ekosystémov a ich služieb v SR do roku 2020, zabezpečiť obnovu biodiverzity a ekosystémov vo vhodnom rozsahu a zvýšiť náš príspevok k zamedzeniu straty biodiverzity v celosvetovom meradle“.

Akčný plán pre životné prostredie a zdravie obyvateľov Slovenskej republiky IV (NEHAP IV), ktorý bol schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 10 zo dňa 11. januára 2012, je vypracovaný na základe záverov 5. ministerskej konferencie o životnom prostredí a zdraví konanej v Parme v roku 2010. Jeho cieľom je minimalizovať riziká vyplývajúce zo životného prostredia a chrániť tak zdravie ľudí, najmä detí.

Environmentálne ciele vyššie uvedených dokumentov sú zahrnuté aj do indikátorov monitoringu plnenia strategických cieľov posudzovaného strategického dokumentu.

IV. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O PREDPOKLADANÝCH VPLYVOV STRATEGICKÉHO DOKUMENTU VRÁTANE ZDRAVIA

1. PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A VPLYVY NA ZDRAVIE (PRIMÁRNE, SEKUNDÁRNE, KUMULATÍVNE, SYNERGICKÉ, KRÁTKODOBÉ, STREDNODOBÉ, DLHODOBÉ, TRVALÉ, DOČASNÉ, POZITÍVNE AJ NEGATÍVNE)

Predpokladané vplyvy PHSR PSK na životné prostredie budú najmä pozitívne, keďže jedným z 3 hlavných strategických cieľov PHSR PSK je „(III.) Ochrana životného prostredia a zdravia človeka a efektívnejšie využívanie prírodných zdrojov pre zabezpečenie udržateľného rozvoja územia“.

Očakávané vplyvy na životné prostredie budú priame aj nepriame a zároveň budú pôsobiť synergicky, čím budú znásobovať svoj pozitívny účinok na kvalitu životného prostredia, zdravie človeka, znižovanie environmentálnych záťaží a riadenie rizík spôsobených klimatickými zmenami. Druhým strategickým cieľom, ku ktorému smeruje naplnenie PHSR PSK je „(II.) Skvalitnenie životných podmienok obyvateľov v kraji...“, ktoré svojou tematickou orientáciou na opatrenia, aktivity a projekty neinvestičného charakteru zamerané na zvyšovanie kvality života a podporu inkluzívnej občianskej spoločnosti bude mať pozitívny dopad hlavne na duševné zdravie človeka a ochranu a zachovanie kultúrneho a prírodného bohatstva územia.

Navrhované významné investičné projekty budú podliehať samostatnému posudzovaniu vplyvu na životné prostredie v súlade s platnými právnymi ustanoveniami v čase, keď sa bude rozhodovať o ich schválení/neschválení na realizáciu, keďže v PHSR PSK nie sú obsiahnuté dostatočné detaily o spôsobe ich plánovanej realizácie. V rámci návrhu PHSR PSK sa navrhujú investičné projekty, ktoré sú vo veľkej miere zamerané predovšetkým na rekonštrukciu už existujúcich stavieb a priestorov. Pôjde najmä o budovy škôl, zariadení sociálnych služieb, sieť vodovodov a kanalizácie, regionálne cestné komunikácie II. a III. triedy, a to prevažne v zastavaných územiach obcí a miest. Ich realizácia bude mať pozitívne i negatívne vplyvy; priame, nepriame a kumulatívne vplyvy na životné prostredie, najmä na miestnej a regionálnej úrovni.

Predpokladáme, že realizáciou projektových zámerov zaradených do prioritnej oblasti I. HOSPODÁRSKA OBLASŤ, ktoré majú prispieť k špecifickému cieľu „dobudovanie bezpečnej a kvalitnej technickej infraštruktúry územia“, sa dosiahne sekundárny, dlhodobý pozitívny vplyv na zdravie človeka. Patria sem projekty pokračovania výstavby diaľničných úsekov na území PSK, obchvatov veľkých miest, rekonštrukcie ciest II. a III. triedy, vybudovanie súbežných cyklotrás popri existujúcich komunikáciách a ich prepojenie so sieťou EUROVELO, vybudovanie prestupných terminálov, zavedenie širokopásmového internetu a dobudovanie rozvodov energie hlavne z obnoviteľných zdrojov energie (OZE). Predpokladáme, že lokálne môže dôjsť aj k dočasným alebo trvalým negatívnym vplyvom na faunu, flóru, biodiverzitu (napr. vytvorením bariérových efektov), pôdu, vodu, ovzdušie, horninové prostredie alebo zdravie človeka zvýšenou záťažou hlukom, prachom a pod.. Negatívne vplyvy charakterizujeme skôr ako dočasné (počas realizácie projektu), naopak pozitívne vplyvy ako dlhodobé až trvalo udržateľné. Pri špecifickom ciele I.1 Podpora podnikania a inovácií, opatreniach I.1.3., I.1.4 do oblasti cestovného ruchu je z dôvodu chýbajúcej konkretizácie aktivít nemožné určiť charakter vplyvu dokumentu na životného prostredie.

Je predpoklad, že realizovaním PHSR PSK dôjde predovšetkým k významným pozitívnym vplyvom na kvalitu života a zdravotný stav obyvateľov, a to najmä dobudovaním siete zariadení sociálnej a zdravotníckej starostlivosti, vzdelávacej, dopravnej a komunikačnej infraštruktúry a siete verejných vodovodov a kanalizácií, ekologizáciou a zefektívnením využívania rôznych foriem dopravy a energetickej spotreby a výroby a transferom inovačných riešení do podnikania a verejných služieb.

Realizácia navrhovaných investičných zámerov a opatrení PHSR PSK a nadväzujúcich opatrení realizovaných v Prešovskom kraji v rámci súvisiacich strategických programov, bude predstavovať predovšetkým pozitívne výstupy:

- vytvoria sa lepšie podmienky pre rozvoj podnikania a zavádzania nových technológií,
- zlepší sa súčasný dopravný systém,
- zníži sa riziko nehodovosti na cestách,
- zníži sa riziko povodní atď.

Prioritná oblasť (PO) Tematická oblasť (TO)	Opatrenia	Pozitívny vplyv na ŽP a zdravie	Negatívny	Neutrálny vplyv na ŽP a zdravie
PO I. HOSPODÁRSKA OBLASŤ				
Cieľ I: Zvýšenie inovačného potenciálu a ekonomickej efektívnosti podnikania v kraji				
Špecifický cieľ I.1: Podpora podnikania a inovácií				
TO1 Podnikanie a inovácie TO2 Cestovný ruch	I.1.1. Podpora podnikania a zamestnanosti (uľahčenie prístupu k finančným zdrojom)			x
	I.1.2. Podpora výskumu a vývoja a zavádzania technologických inovácií	x		
	I.1.3. Rozvoj cestovného ruchu ako významného sektora ekonomiky raja		x	x
	I.1.4. Podpora podnikania na vidieku			x
Špecifický cieľ I.2: Dobudovanie bezpečnej a kvalitnej technickej infraštruktúry územia				
TO3 Technická infraštruktúra	I.2.1. Optimalizácia dopravnej infraštruktúry pre lepšiu obsluhu územia	x	x	
	I.2.2. Rozširovanie komunikačnej infraštruktúry a zvyšovanie bezpečnosti prenosu dát			x
	I.2.3. Modernizácia a dobudovanie ostatnej technickej infraštruktúry vrátane energetiky z OZE	x	x	
PO II. SOCIÁLNA OBLASŤ				
Cieľ II: Skvalitnenie životných podmienok obyvateľov v kraji a rozvoj inkluzívnej občianskej spoločnosti				
Špecifický cieľ II.1: Modernizácia vzdelávania s dôrazom na kvalitu života				
TO4 Vzdelávanie	II.1.1. Podpora dobudovania chýbajúcich zariadení predprimárneho vzdelávania	x	x	
	II.1.2. Skvalitnenie vzdelávania na základných školách a stredných školách a jeho priblíženie potrebám trhu práce	x		x
	II.1.3. Podpora nových foriem celoživotného vzdelávania a uznávania kompetencií s dôrazom na ohrozené skupiny	x		
	II.1.4. Podpora ďalšieho vzdelávania dospelých pre meniace sa potreby trhu práce	x		
Špecifický cieľ II.2: Budovanie a rozvoj centier zdravotníckych, sociálnych a komunitných služieb pre inkluzívnu občiansku spoločnosť				
TO5 Sociálne služby a zdravotnícka starostlivosť	II.2.1. Zvyšovanie dostupnosti sociálnych služieb odkázaným osobám	x		
	II.2.2. Podpora prevencie ochrany zdravia a skvalitnenie poskytovania zdravotníckej starostlivosti	x		
TO6 Efektívnejšie služby občanom pre kvalitnejší, aktívnejší a inkluzívny život	II.2.3. Podpora aktivizácie občanov v oblasti zvyšovania kvality života, obnovy pracovných návykov, rozvoja kultúrneho bohatstva, sociálnej inklúzie	x		
	II.2.4. Zlepšenie existujúcich pracovných podmienok a podpora tvorby nových pracovných miest pre budovanie inkluzívneho trhu práce	x		
Špecifický cieľ II.3: Udržateľný rozvoj územia s dôrazom na podporu kultúrneho potenciálu				
TO7 Rozvoj kultúrneho a kreatívneho potenciálu regiónu	II.3.1. Podpora strategického plánovania rozvoja a sektrovej spolupráce	x		x
	II.3.2. Ochrana a podpora šírenia kultúrneho dedičstva a regionálnej kultúrnej identity	x		
	II.3.3. Podpora zabezpečenia bezpečnosti obyvateľov a bývania	x		
PO III. ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ				
Špecifický cieľ III.3: Starostlivosť o životné prostredie a znižovanie záťaží				
TO8 Starostlivosť o životné prostredie	III.1.1. Ochrana rozmanitosti fauny a flóry a chránených prírodných a historických území	x		
	III.1.2. Riadenie rizík spôsobených zmenou klímy s prijatím adaptačných a mitigačných opatrení a revitalizácia urbanizovaných oblastí s pozitívnym	x		

	dopadom na kvalitu životného prostredia a zdravie obyvateľov, (znižovanie hlučnosti, prašnosti, znečistenia pôdy a vody)			
	III.1.3. Skvalitnenie a dobudovanie siete zásobovania pitnou vodou a kanalizácie s minimalizáciou negatívnych dopadov na ŽP	x	x	
	III.1.4. Zvýšenie miery separovania a zhodnocovania odpadov	x		
	III.1.5. Podpora zavádzania efektívnych a ekologických modulových systémov prepravy osôb	x	x	

(Zdroj: PHSR PSK 2014-2020)

Pozitívne vplyvy na životné prostredie a zdravie obyvateľstva sa očakávajú vo väčšine opatrení a aktivít navrhovaných v PHSR Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020. Realizáciou vyššie uvedených aktivít (napr. zavádzaním nových technológií do výroby, optimalizáciou dopravnej infraštruktúry, skvalitnením a dobudovaním vodovodnej a kanalizačnej siete, zvýšením miery separovania a zhodnocovania odpadov, revitalizáciou urbanizovaných oblastí – znižovanie hlučnosti, prašnosti, znečistenia pôdy a vody, ochranou prírodného prostredia a pod.), sa zlepší stav životného prostredia, čo sa priaznivo odzrkadlí na zdravotnom stave obyvateľstva a na kvalite jeho života.

Negatívne vplyvy na životné prostredie a na zdravie obyvateľstva v rámci Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 môžu byť spojené s realizáciou aktivít a ich jednotlivých opatrení, ktoré budú mať investičný charakter (krátkodobý vplyv počas výstavby – hluk, prach, dlhodobý vplyv pri trvalom zábere poľnohospodárskej a lesnej pôdy, v osobitných prípadoch pri zábere plochy prvkov ÚSES), prípadne zvýšením aktivít cestovného ruchu a turizmu v prírodnom prostredí. V prípade plánovania investícií bude potrebné dodržať všetky povinnosti investora, ktoré mu vyplývajú so zákona NR SR č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov.

V. NAVRHOVANÉ OPATRENIA NA PREVENCIU, ELIMINÁCIU, MINIMALIZÁCIU A KOMPENZÁCIU VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ZDRAVIE

1. OPATRENIA NA ODVRÁTENIE, ZNÍŽENIE ALEBO ZMIERNENIE PRÍPADNÝCH VÝZNAMNÝCH NEGATÍVNYCH VPLYVOV NA ŽIVOTNÉ PROSTREDIE VRÁTANE ZDRAVIA, KTORÉ BY MOHLI VYPLYNÚŤ Z REALIZÁCIE STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 navrhovanými aktivitami zásadne nenarušuje životné prostredie a negatívne neovplyvňuje zdravie ľudí. Navrhnuť opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu predpokladaných vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia je pomerne zložitú, pretože jednotlivé aktivity sú rôznorodé a väčšina navrhovaných opatrení má neinvestičný charakter a spočíva v tvorbe organizačných, plánovacích, inštitucionálnych, legislatívnych a programovacích postupov, plánov a činností.

Pri návrhu na realizáciu jednotlivých opatrení je vo všeobecnosti potrebné:

- Navrhované strategické rozvojové dokumenty podrobiť podľa zákona NR SR č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov, strategickému environmentálnemu hodnoteniu (SEA).
- Pri konkrétnych projektoch zabezpečiť ich dôsledné posudzovanie v zmysle zákona NR SR č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov (EIA)

tak, aby bola zabezpečená ich optimálna lokalizácia ako aj stanovenie ich najvhodnejšieho riešenia.

- Rešpektovať všetky chránené územia národného významu, vyhlásené ako aj navrhované územia sústavy Natura 2000 (územia európskeho významu a chránené vtáacie územia), všetky ostatné záujmy ochrany prírody a krajiny (chránené druhy, biotopy a chránené stromy), ostatné územia medzinárodného významu (biosférické rezervácie, ramsarské lokality, územia s udeleným Európskym diplomom, lokality svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO), prvky územného systému ekologickej stability (biocentrá a biokoridory nadregionálneho, regionálneho a miestneho významu) a pod., ich územné vymedzenie a obmedzenia v nich, vyplývajúce z príslušných legislatívnych predpisov (zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov). Územný rozvoj, vrátane rozvoja technickej infraštruktúry, najmä cestných komunikácií, navrhovať podľa možností mimo chránených území.
- Pri návrhu konkrétnych projektov minimalizovať záber poľnohospodárskej a lesnej pôdy. Pri trvalom alebo dočasnom odňatí pôdy na nepoľnohospodárske účely dodržiavať príslušné ustanovenia zákona NR SR č. 220/2004 Z.z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona NR SR č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Pri trvalom alebo dočasnom zábere lesnej pôdy postupovať v zmysle zákona NR SR č. 326/2005 Z.z. o lesoch v znení neskorších predpisov.
- Pri vypracovávaní jednotlivých strategických rozvojových dokumentov je potrebné rešpektovať záväzné regulatívy platnej ÚPN VÚC Prešovského kraja v znení neskorších zmien a doplnkov, vrátane územných plánov miest a obcí, krajinnoekologické plány, projekty pozemkových úprav, krajinárske štúdie, schválené dokumenty ochrany prírody a krajiny a podobne.
- Pre zachovanie biodiverzity je potrebné rešpektovať vypracované dokumenty ÚSES na regionálnej úrovni, deklarovať nutnosť ich aktualizácie a potrebu dopracovania dokumentov ÚSES na miestnej úrovni, prednostne pre územia obcí so silným potenciálom pre rozvoj a investičné zámery ako aj rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu.
- Prijatť regionálny priemet adaptačných a mitigačných opatrení znižujúcich riziko dôsledku klimatických zmien v jednotlivých reprezentatívnych geoekosystémoch.
- Akékoľvek aktivity, ktoré by mohli mať vplyv na kultúrne pamiatky, pamiatkovo chránené územia a ich ochranné pásma, alebo iné kultúrne hodnoty posudzovaného územia je možné realizovať výlučne na základe rozhodnutia príslušného pamiatkového úradu a v súlade s ním.

Zabezpečiť, aby pri realizácii strategického dokumentu bola dodržaná príslušná platná legislatíva : zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, zákon NR SR č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona SNR č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) a ďalších súvisiacich predpisov v oblasti ochrany vôd, zákon č. 478/2002 Z.z. o ochrane ovzdušia, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 401/1998 Z.z. o poplatkoch za znečisťovanie ovzdušia v znení neskorších predpisov (zákon o ovzduší), zákon č. 76/1998 Z.z. o ochrane ozónovej vrstvy zeme a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, Vyhláška MŽP SR č. 705/2002 Z.z. o kvalite ovzdušia, ktorou sa vykonáva zákon o ochrane ovzdušia a ďalšie súvisiace predpisy na úseku ochrany ovzdušia, zákon NR SR č. 223/2001 Z.z. o odpadoch v znení neskorších predpisov a ďalších súvisiacich predpisov, zákon NR SR č. 49/2002 Z.z. o pamiatkovej starostlivosti, zákon č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania ŽP, zákon č. 355/2007 Z. z., o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia - hodnotenie dopadov na verejné zdravie HIA) podľa § 52 v platnom znení podľa prílohy č. 8 zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a ďalších

VI. DÔVODY PRE VÝBER ZVAŽOVANÝCH ALTERNATÍV A POPIS TOHO, AKO BOLO VYKONANÉ VYHODNOTENIE VRÁTANE ŤAŽKOSTÍ S POSKYTOVANÍM POTREBNÝCH INFORMÁCIÍ, AKO NAPR. TECHNICKÉ NEDOSTATKY ALEBO NEURČITOSTI

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 bol predložený na posúdenie v jednom variante. Varianty optimálneho riešenia navrhovaných cieľov, priorít, opatrení a aktivít boli prerokovávané v rámci pracovných skupín, vytvorených pri príprave tohto posudzovaného strategického dokumentu a pri verejnom pripomienkovaní, po ktorom boli všetky pripomienky vyhodnotené a následne zapracované do strategického dokumentu.

Strategický dokument je spracovaný v zmysle zákona NR SR č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov a Metodickou príručkou pre vypracovanie PHSR vydanou Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR. Východiskovým podkladom pre spracovanie strategického dokumentu je Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2008-2015, ktoré schválilo Zastupiteľstvo Prešovského samosprávneho kraja dňa 1. júla 2008 uznesením č. 378/2008 a ktoré bolo v októbri 2010 aktualizované.

V rámci prípravy a spracovania strategického dokumentu PHSR PSK 2014-2020 úrad Prešovského samosprávneho kraja, ako orgán zodpovedný za vypracovanie strategického dokumentu programu rozvoja kraja, spolupracoval s internými aj externými odborníkmi z jednotlivých oblastí regionálneho rozvoja, so zástupcami miestnych samospráv, štátnej správy, podnikateľského sektora a tretieho sektora, zastupujúceho záujmové skupiny a verejnosť na území Prešovského kraja. Pracovnú skupinu pre spracovanie nového PHSR tvorili najmä zástupcovia odborov PSK zodpovední za jednotlivé socioekonomické oblasti (stratégia a regionálny rozvoj, školstvo, sociálna starostlivosť, kultúra, rekreácia a šport, územné plánovanie, GIS a životné prostredie, doprava, financie, investície), zástupcovia MDVaRR SR, kľúčoví aktéri pôsobiaci na území kraja (mestá a obce, profesijne a odborné organizácie a zväzy, zástupcovia tretieho sektora, odborná i laická verejnosť). Zo strany spracovateľa bol zostavený pracovný tím expertov z oblasti územného plánovania, regionálneho rozvoja, ekonómie, demografie, sociálnej infraštruktúry, životného prostredia, dopravy, rekreácie a cestovného ruchu, ktorý začal práce na spracovaní strategického dokumentu.

Úvodná etapa vypracovania PHSR PSK 2014-2020 sa zamerala na vyhodnotenie naplnenia aktuálneho PHSR PSK 2008-2014 (vyhodnotenie realizovaných projektov, analýza príčin nerealizovania vybraných projektov a zhodnotenie ich aktuálnosti pre ďalší rozvoj kraja), ďalej na vyhodnotenie relevantných dokumentov, stanovenie detailného harmonogramu spracovania PHSR PSK 2014-2020, vrátane pracovných stretnutí a stretnutí so záujmovými skupinami. Súčasťou prípravných prác bolo aj stanovenie spôsobu metodiky pre získanie informácií o verejnej mienke, resp. predstavách a potrebách jednotlivých záujmových skupín na území kraja.

Nakoľko v období spracovania PHSR PSK 2014-2020 sa vypracovávali aj iné strategické dokumenty pre oblasť rozvoja vidieka, oblasť dopravy, územný rozvoj a energetický manažment kraja a zároveň aj stratégie miestnych akčných skupín pre rozvoj vidieckych oblastí, pre zabezpečenie prepojenosti týchto strategických dokumentov sa zástupcovia spracovateľov a koordinátorov prípravy jednotlivých dokumentov stretli na pracovných stretnutiach, počas ktorých získavali informácie o potrebách a prioritách rozvoja v jednotlivých oblastiach s cieľom zosúladiť navrhované celkové strategické smerovanie Prešovského samosprávneho kraja.

VII. NÁVRH MONITOROVANIA ENVIRONMENTÁLNYCH VPLYVOV VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Súčasťou Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 je aj návrh systému monitorovania dosiahnutých cieľov. Riadiaci tím Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja vytvoril systém monitorovania, hodnotenia a aktualizácie PHSR, ktorým sa každoročne vyhodnocuje naplnenie plánovaných hodnôt ukazovateľov. Na sledovanie naplnenia jednotlivých cieľov definoval súbor ukazovateľov výstupov, výsledkov a dopadov vrátane uvedenia ich východiskových a plánovaných cieľových hodnôt. Ukazovatele výsledkov a výstupov sú formulované tak, aby odzrkadľovali očakávanú zmenu, ktorá nastane realizovaním navrhnutých aktivít a projektov a prispieje tak k napĺňaniu konkrétneho strategického cieľa cez relevantný špecifický cieľ a opatrenie v nadväznosti na ich tematické zameranie.

Medzi indikátory z hľadiska monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie môžeme zaradiť :

- Trvalý záber pôdy (v ha a podľa kultúr)
- Zásah do chránených území (percentuálny podiel)
- Stav znečistenia jednotlivých zložiek životného prostredia – ovzdušie, voda, pôda, odpady
- Množstvo vyprodukovaného odpadu, spôsob a miera jeho zhodnotenia
- Spotreba energie a podiel energie z obnoviteľných zdrojov
- Počet obyvateľov napojených na vodovodnú sieť
- Počet obyvateľov napojených na kanalizačnú sieť, vrátane ČOV
- Dĺžka vybudovaných a zrekonštruovaných komunikácií (diaľnice, rýchlostné cesty, cesty I. až III. triedy, miestne komunikácie vrátane chodníkov, cyklotrasy, železničné trate a podobne)
- Počet projektov zameraných na protipovodňovú ochranu
- Počet projektov zameraných na revitalizáciu územia
- Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe sídel
- Plocha vytvorených prvkov zelenej infraštruktúry
- Zdravotný stav obyvateľstva a ďalšie

Tab. Tabuľka hlavných ukazovateľov pre sledovanie PHSR PSK 2014-2020

Názov ukazovateľa	Definícia	Zdroj údajov	Merná jednotka
I. HOSPODÁRSKA OBLASŤ			
Počet projektov na podporu podnikania	Počet realizovaných projektov	ITMS	počet
Objem finančných prostriedkov použitých na podporu vedy a výskumu	Celkové výdavky na vedu a výskum v Prešovskom samosprávnom kraji	ŠU SR	mil. EUR
Počet podporených inovačných klastrov / partnerstiev / centier		PSK	počet
Počet podporených pracovných miest na vidieku	Počet existujúcich aj nových pracovných miest podporených cez projekty	ITMS	počet
Výška regionálneho HDP		ŠU SR	mil. EUR
Nárast tržieb u príjemcov NFP v podporenej oblasti	Rozdiel medzi výškou tržieb na konci roka pred realizáciou projektu a 2 roky po realizácii projektu	Účtovná závierka	EUR
Dĺžka zmodernizovaných / vybudovaných úsekov ciest	Celková dĺžka ciest v PSK		km
Počet vybudovaných viacfunkčných dopravných a informačných terminálov	Počet nových viacfunkčných terminálov/ informačných bodov		počet
Počet projektov efektívnych ekologických systémových riešení technickej			počet

infraštruktúry			
Dĺžka vybudovaných úsekov inžinierskych sietí na dodávku energie			km
Úspora času v doprave	Podľa metodiky Výskumného ústavu dopravy pre IROP		
Miera napojenosti obyvateľov na technickú infraštruktúru (dopravný systém/energetické zdroje/ pripojenie domácností na internet)	Podiel počtu domácností / obyvateľov obcí s prístupom k internetu (funkčnému dopravnému systému/en. zdrojom)		%
II. SOCIÁLNA OBLASŤ			
Počet projektov podľa opatrení	Počet realizovaných projektov	ITMS	počet
Počet škôl s prepojením na prax v podnikoch (napr. duálne vzdelávanie)		PSK	počet
Počet vytvorených komunitných centier pre rozvoj inovácií vo všetkých oblastiach regionálneho rozvoja	Počet nových kom. Centier	PSK	počet
Počet osôb zo znevýhodnených skupín obyvateľstva (MRK, absolventi, NEET, ZPO, rodičia s deťmi bez práce) aktívne zapojených do komunitných pracovných aktivít		Obce	počet osôb
Počet absolventov s uplatnením na trhu práce do 6 mesiacov od skončenia školy		ÚPSVaR	počet osôb
Úspešnosť žiakov ZŠ pri testovaní znalostí v prírodovednej oblasti		MŠVVaŠ SR	%
Počet vytvorených alebo podporených sociálnych podnikov	Počet nových aj existujúcich podporených sociálnych podnikov	ÚPSVR	počet
Počet osôb – klientov využívajúcich soc. služby poskytované na komunitnej úrovni		Obce	počet osôb
Počet osôb poskytujúcich sociálne služby na komunitnej úrovni		Obce	počet osôb
Počet osôb aktívne zapojených do realizácie kultúrnych aktivít		obce	počet osôb
Počet návštevníkov kultúrnych zariadení a kult.podujatí v kraji		ŠU SR	počet osôb
Počet udržaných partnerstiev medzi vzdelávacími inštitúciami a podnikmi		PSK	počet
Podiel detí vo veku do 5 rokov využívajúcich predškolské zariadenia			%
Počet udržaných sociálnych podnikov		ÚPSVaR	Počet
Miera zapojenosti občanov do komunitných aktivít (v kult., športovej, sociálnej, vzdelávacej oblasti)		obce	%
Počet dlhodobo evidovaných nezamestnaných		ÚPSVaR	počet osôb
Miera spokojnosti obyvateľov s kvalitou života	Zisťovaná dotazníkovým prieskumom názorov na začiatku a konci programového obdobia	PSK	%
III. ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ			
Počet projektov podľa opatrení		ITMS	počet
Dĺžka vytvorenej cyklickej infraštruktúry			km
Dĺžka zrekonštruovaných / vybudovaných úsekov siete vodovodov			km
Dĺžka zrekonštruovaných / vybudovaných úsekov siete kanalizácie			km

Plocha vytvorených prvkov zelenej infraštruktúry			m ²
Miera zhodnocovania komunálneho odpadu			%
Podiel OZE na celkovom objeme výroby energie			%
Podiel počtu osôb napojených na vodovod			%
Podiel počtu osôb napojených na kanalizáciu			%
Podiel udržiavanej zelenej infraštruktúry na celkovej rozlohe sídel		obce	%
Intenzita znečistenia emisiami tuhých častíc/CO v sídlach s realizovanými opatreniami		ŠU SR	t/rok/km ²

(Zdroj: PHSR PSK 2014-2020)

VIII. PRAVDEPODOBNE VÝZNAMNÉ CEZHRANIČNÉ ENVIRONMENTÁLNE VPLYVY VRÁTANE VPLYVOV NA ZDRAVIE

Realizáciou Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 v štádiu environmentálneho posudzovania strategického dokumentu sa významné cezhraničné environmentálne vplyvy, vrátane vplyvov na zdravie nepredpokladajú. Ďalšie stupne rozpracovania a konkretizácie strategického dokumentu budú následne posudzované z hľadiska vplyvu na životné prostredie, vrátane vplyvov presahujúcich štátne hranice. Následne bude aj každý konkrétny projekt, ktorý bude dosahovať prahové hodnoty podľa prílohy č. 8 zákona NR SR č. 24/2002 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení neskorších predpisov, posudzovaný v zmysle uvedeného zákona, vrátane možných cezhraničných environmentálnych vplyvov. V prípade, že budú identifikované akékoľvek možné negatívne vplyvy presahujúce štátne hranice, budú o tom včas oboznámené dotknuté strany.

IX. NETECHNICKÉ ZHRNUTIE POSKYTNUTÝCH INFORMÁCIÍ

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 predstavuje strednodobý programový dokument rozvoja samosprávneho kraja. Je spracovaný v zmysle § 9 Zákona NR SR č.539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja. V rámci dokumentu sú pre ďalší rozvoj Prešovského samosprávneho kraja konkretizované strategické ciele a rozvojové aktivity vo forme konkrétnych opatrení a zároveň je stanovený aj spôsob ich financovania a implementácie. Hlavným cieľom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 je jeho realizácia, čiže dosiahnutie cieľov stanovených v návrhovej časti PHSR PSK prostredníctvom realizácie príslušných tém, opatrení, projektov a programov.

Štruktúra strategického dokumentu a obsahová náplň jednotlivých kapitol vychádza z vyššie uvedeného zákona, ako aj z Metodických pokynov pre vypracovanie programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja, vydaných Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja SR.

Analytická časť obsahuje analýzu sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja samosprávneho kraja na jeho území, vychádzajúcu z popisu súčasného stavu, zhodnotenia naplnenia predchádzajúceho PHSR, identifikácie problémov a potrieb kraja a navrhnutia prioritných oblastí riešení.

Strategická časť obsahuje stratégiu rozvoja kraja pri zohľadnení jeho vnútorných špecifik a pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky s určením hlavných cieľov a priorít rozvoja kraja. Stratégia rozvoja PSK je definovaná víziou rozvoja do roku 2020, hlavnými strategickými cieľmi, špecifickými cieľmi a prioritnými oblasťami. Vízia predstavuje opis ideálneho stavu kraja v cieľovom roku 2020. Je

nástrojom na motiváciu a želanou predstavou obyvateľov kraja o ich budúcnosti. Ciele, prostredníctvom ktorých sa dosiahne ideálny stav, definovaný víziou, sú vytvorené preklopením najdôležitejších slabých stránok identifikovaných v analýze Prešovského samosprávneho kraja v predchádzajúcej časti dokumentu.

Programová plánovacia časť strategického dokumentu zahŕňa zoznam opatrení, aktivít a projektov na zabezpečenie realizácie PHSR PSK. Opatrenia sú podrobnejším rozpracovaním strategických cieľov v jednotlivých oblastiach rozvoja kraja. Opatrenia sú následne rozpísané do okruhov navrhovaných aktivít – projektov. Na sledovanie naplnenia jednotlivých cieľov je v tejto časti definovaný súbor ukazovateľov výsledkov a dopadov vrátane uvedenia ich východiskových a plánovaných cieľových hodnôt.

I. ZVÝŠENIE INOVAČNÉHO POTENCIÁLU A EKONOMICKEJ EFEKTÍVNOSTI PODNIKANIA V KRAJI

1. Podpora podnikania a inovácií

Opatrenia:

- 1.1. Podpora podnikania a zamestnanosti (uľahčenie prístupu k finančným zdrojom)
- 1.2. Podpora výskumu a vývoja a zavádzania technologických inovácií
- 1.3. Rozvoj cestovného ruchu ako významného sektora ekonomiky kraja
- 1.4. Podpora podnikania na vidieku (vrátane investícií do lesného hospodárstva, remesiel a poľnohospodárstva)

2. Dobudovanie bezpečnej a kvalitnej technickej infraštruktúry územia

Opatrenia:

- 2.1. Optimalizácia dopravnej infraštruktúry pre lepšiu obslužnosť územia
- 2.2. Rozširovanie komunikačnej infraštruktúry a zvyšovanie bezpečnosti prenosu informácií
- 2.3. Modernizácia a dobudovanie ostatnej technickej infraštruktúry vrátane energetiky z OZE

II. SKVALITNENIE ŽIVOTNÝCH PODMIENOK OBYVATEĽOV V KRAJI A ROZVOJ INKLUZÍVNEJ OBČIANSKEJ SPOLOČNOSTI

1. Modernizácia vzdelávania s dôrazom na kvalitu života

Opatrenia:

- 1.1. Podpora dobudovania chýbajúcich zariadení predprimárneho vzdelávania
- 1.2. Skvalitnenie vzdelávania na základných školách a stredných školách a jeho priblíženie potrebám regionálneho trhu práce
- 1.3. Podpora inovatívnych foriem celoživotného vzdelávania a uznávania kompetencií s dôrazom na ohrozené skupiny
- 1.4. Podpora ďalšieho vzdelávania dospelých pre meniace sa potreby trhu práce

2. Budovanie a rozvoj centier zdravotníckych, sociálnych a komunitných služieb pre občanov

Opatrenia:

- 2.1. Zvyšovanie dostupnosti sociálnych služieb odkázaným osobám
- 2.2. Podpora prevencie ochrany zdravia a skvalitnenie poskytovania zdravotníckej starostlivosti
- 2.3. Podpora aktivizácie občanov v oblasti zvyšovania kvality života, obnovy pracovných návykov, rozvoja kultúrneho bohatstva, sociálnej inklúzie
- 2.4. Zlepšenie existujúcich pracovných podmienok a podpora tvorby nových pracovných miest pre budovanie inkluzívneho trhu práce

3. Udržateľný rozvoj územia s dôrazom na podporu jeho kultúrneho potenciálu

Opatrenia:

- 3.1. Podpora strategického plánovania rozvoja a sektorovej spolupráce
- 3.2. Ochrana a podpora šírenia kultúrneho dedičstva a regionálnej kultúrnej identity
- 3.3. Podpora zabezpečenia bezpečnosti obyvateľov a bývania

III. OCHRANA ŽP A ZDRAVIA ČLOVEKA A EFEKTÍVNEJŠIE VYUŽÍVANIE PRÍRODNÝCH ZDROJOV PRE ZABEZPEČENIE UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA ÚZEMIA

1. Starostlivosť o životné prostredie a znižovanie záťaží

Opatrenia:

- 1.1. Ochrana rozmanitosti fauny a flóry a chránených prírodných a historických území (pre zachovanie a zveladenie prírodného bohatstva pre budúce generácie)
- 1.2. Riadenie rizík spôsobených zmenou klímy s prijatím adaptačných a mitigačných opatrení a revitalizácia urbanizovaných oblastí s pozitívnym dopadom na kvalitu životného prostredia a zdravie obyvateľov (znižovanie hlučnosti, prašnosti, energetickej náročnosti, znečistenia pôdy a vody, zosuvy pôdy)
- 1.3. Skvalitnenie a dobudovanie siete zásobovania pitnou vodou a kanalizácie s minimalizáciou negatívnych dopadov na ŽP
- 1.4. Zvýšenie miery separovania a zhodnocovania odpadov
- 1.5. Podpora zavádzania efektívnych a ekologických modulových systémov prepravy osôb

Realizačná časť stanovuje inštitucionálne a organizačné zabezpečenie realizácie programu rozvoja Prešovského samosprávneho kraja, časový a vecný harmonogram realizovania PHSR na najbližšie obdobie, merateľné ukazovatele dosahovania výsledkov PHSR a ich systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja kraja.

Finančná časť navrhuje systém finančného zabezpečenia jednotlivých opatrení a aktivít na najbližšie obdobie.

PHSR PSK určuje hlavné smery rozvoja územia Prešovského samosprávneho kraja do roku 2020, je nástrojom pre vykonávanie podpory regionálneho rozvoja, ktorého cieľom je zvyšovanie regionálnej konkurencieschopnosti, znižovanie nežiaducej regionálnej rozdielnosti pri zabezpečení trvalo udržateľného rozvoja regiónov. Poskytuje komplexný pohľad (analýzu) na súčasný stav hospodárskej a sociálnej situácie kraja a na stanovenie rozvojových priorít a stratégií.

X. INFORMÁCIA O EKONOMICKEJ NÁROČNOSTI (AK TO CHARAKTER A ROZSAH STRATEGICKÉHO DOKUMENTU UMOŽŇUJE)

Finančné zabezpečenie realizácie plánovaných aktivít vyplývajúcich z Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014-2020 sa predpokladá z viacerých zdrojov:

- z vlastných zdrojov
- zo štátneho rozpočtu
- cudzie zdroje z bánk
- z európskych štrukturálnych investičných fondov (EŠIF)
- z iných finančných mechanizmov alebo donorov

Na realizáciu aktivít a projektov a zabezpečenie jednotlivých opatrení na dosiahnutie strategických cieľov PHSR PSK 2014-2020 bude Prešovský samosprávny kraj využívať viaczdrojové finančné zabezpečenie ako kombináciu vlastných zdrojov a cudzích zdrojov. Pri realizácii aktivít, ktoré budú priamo v súlade s konkrétnymi cieľmi kohéznej politiky EÚ, bude Prešovský samosprávny kraj požadovať finančné zabezpečenie cez vyhlasované výzvy na podávanie projektových žiadostí na ciele a opatrenia jednotlivých operačných programov Slovenskej republiky zodpovedajúcich vybraným

tematickým cieľom pre regionálny rozvoj SR v období 2014-2020 definovaný v súlade s kohéznou politikou EÚ a s cieľmi stratégie Európa 2020. Prostredníctvom týchto výziev sa budú subjekty verejného sektora, súkromného sektora alebo tretieho sektora pôsobiace v Prešovskom samosprávnom kraji uchádzať o finančné zdroje zo štrukturálnych a investičných fondov EÚ.

V tomto programovom období 2014-2020 je kohézna politika EÚ podporujúca ekonomický rozvoj členských krajín vrátane Slovenskej republiky realizovaná cez nasledovných 5 fondov:

- Európsky fond pre regionálny rozvoj (European Regional Development Fund – ERDF)
- Európsky sociálny fond (European Social Fund – ESF)
- Kohézny fond (Cohesion Fund – CF)
- Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD)
- Európsky fond pre námorné a rybné hospodárstvo (European Maritime and Fisheries Fund – EMFF)

Prešovský samosprávny kraj sa plánuje uchádzať o finančné príspevky poskytované Slovenskou republikou prostredníctvom nasledovných operačných programov:

- Operačný program Efektívna verejná správa (OP EVS)
- Operačný program Integrovaná infraštruktúra 2014-2020 (OP II)
- Integrovaný regionálny operačný program (IROP)
- Operačný program Kvalita životného prostredia (OP KŽP)
- Operačný program Ľudské zdroje (OP ĽZ)
- Program rozvoja vidieka (PRV)
- Operačný program Technická pomoc (OP TP)
- Operačný program Výskum a inovácie (OP Val)
- Program cezhraničnej spolupráce PL - SK 2014 – 2020 (CBC PL –SK)
- Program cezhraničnej spolupráce ENI HU – SR - RO – UA 2014 – 2020 (ENI HU-SR-RO-UA)

XI. MIESTO A DÁTUM VYPRACOVANIA

Žiar nad Hronom, október 2015

XII. POTVRDENIE SPRÁVNOSTI ÚDAJOV

1. Potvrdenie správnosti údajov za spracovateľa správy o hodnotení

Ing. arch. Vlasta Čamajová
autorizovaný architekt
Záhradná 14, 965 01 Žiar nad Hronom

V Žiari nad Hronom, dňa 29.10.2015

.....
Ing. arch. Vlasta Čamajová

2. Potvrdenie správnosti údajov za navrhovateľa

MUDr. Peter Chudík
predseda PSK
Námestie mieru 2, 080 01 Prešov

V Prešove, dňa

.....
MUDr. Peter Chudík

Príloha č. 1

Tab. Nadregionálne a regionálne prvky ÚSES vymedzené v Prešovskom kraji

ID	Názov (pôvodný názov)	Kateg.	Geomorfologická jednotka	Jadro
OKRES BARDEJOV – 3 NRBC, 3 NRBK, 14 RBc, 8 RBk				
1	Čergov – Minčol (Čergov)	NRBC	Čergov	
2	Magura	NRBC	Busov	NPR Magura
3	Busov	RBc	Busov	
4	Javorina	RBc	Ondavská vrchovina	NPR Becherovská tisina
5	Pálenica	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
6	Ščob	RBc	Ondavská vrchovina	
7	Vinbarg	RBc	Ondavská vrchovina	
8	Pastevník	RBc	Čergov	
9	Ostrá hora	RBc	Čergov	
10	Kundračina – Vysoká hora	RBc	Čergov	
11	Stavenec	RBc	Ondavská vrchovina	
12	Lazy	RBc	Ondavská vrchovina	
13	Gregorová	RBc	Ondavská vrchovina	
14	Čergov – Minčol (Minčol)	NRBC	Čergov	NPR Čergovský Minčol
15	Jedľovec	RBc	Ondavská vrchovina	
16	Zborovský hrad	RBc	Ondavská vrchovina	PR Zborovský hradný vrch
17	Grúnik	RBc	Ondavská vrchovina	
18	Čergov	NRBK	Čergov	
19	Nízke Beskydy	NRBK	Ondavská vrchovina, Busov	
20	Kamenec	RBk	Ondavská vrchovina	
21	Raslavice – Kružlov – Frička	RBk	Ondavská vrchovina	
22	Topľa	NRBK	Ondavská vrchovina	
23	Cerninka	RBk	Ondavská vrchovina	
24	Kurimka	RBk	Ondavská vrchovina	
25	Koprivnička	RBk	Ondavská vrchovina	
26	Radomka	RBk	Ondavská vrchovina	
27	Ondava	RBk	Ondavská vrchovina	
28	Zborov – Nižná Polianka	RBk	Ondavská vrchovina	
OKRES HUMENNÉ – 3 NRBC, 1 NRBK, 19 RBc, 8 RBk				
1	Humenské vrchy (Humenský Sokol)	NRBC	Vihorlatské vrchy	NPR Humenský Sokol, NPR Humenská
2	Kamenické skalky	RBc	Vihorlatské vrchy	PP Kamienka
3	Vihorlatský prales (Morské oko – Vihorlat)	NRBC	Vihorlatské vrchy	NPR Vihorlat, NPR Motrogon, NPR Podstavka, PP Sninský kameň, PR Ďurova mláka
4	Strop	RBc	Laborecká vrchovina	
5	Alúvium Udavy pod Papínom	RBc	Laborecká vrchovina	
6	Alúvium Cirochy	RBc	Beskydské predhorie	
7	Strany	RBc	Beskydské predhorie	
8	Veľká	RBc	Ondavská vrchovina	
9	Rebiaková	RBc	Ondavská vrchovina	
10	Alúvium Laborca pri Udavskom	RBc	Beskydské predhorie	
11	Alúvium Laborca pod Humenným	RBc	Beskydské predhorie	
12	Brekovský hrad – Čubot	RBc	Beskydské predhorie	
13	Brestov	RBc	Ondavská vrchovina	
14	Pahorok	RBc	Ondavská vrchovina	
15	Kotová	RBc	Ondavská vrchovina	
16	Kyjovský prales	RBc	Vihorlatské vrchy	
17	Hôrka	RBc	Vihorlatské vrchy	
18	Lúky pod Porúbkou	RBc	Vihorlatské vrchy	
19	Sútok Cirochy a Laborca	RBc	Laborecká vrchovina	
20	Lúky pri Nižných Ladičkovciach	RBc	Ondavská vrchovina	
21	Pod Skalným	RBc	Ondavská vrchovina	

22	Laborec	NRBk		
23	Oľka	RBk		
24	Udava	RBk		
25	Cirocha	RBk		
26	Výrava	RBk		
27	Ondávka	RBk		
28	Ptava	RBk		
29	Gazdaráň-Stavenec-Závozy	RBk		
30	Brekov – Pahorok – Turie	RBk		
31	Korunkov	NRBc	Ondavská vrchovina	
OKRES KEŽMAROK – 4 NRBc, 2 NRBk, 6 RBc, 1 RBk, 1 PBc				
1	Pieniny	PBc	Pieniny	NPR Prielom Dunajca
2	Tichý Potok	NRBc	Levočské vrchy	
3	Mokriny	NRBc	Podtatranská kotlina	NPR Mokriny
4	Spišská Magura (Magura)	NRBc	Spišská Magura	
5	Plašný vrch	RBc	Spišská Magura	
6	Smrečiny	RBc	Spišská Magura	
7	Veterný vrch	RBc	Spišská Magura	
8	Zlatý vrch	RBc	Levočské vrchy	
9	Divá hora	RBc	Levočské vrchy	
10	Ostrá hora	RBc	Levočské vrchy	
11	Magurka – Pálenica	NRBk	Spišská Magura	
12	Vodný tok Biela	RBk	Podtatranská kotlina	
13	Rieka Poprad	NRBk	Podtatranská kotlina	
14	Pálenica	NRBc	Belianske Tatry	PR Pálenica
OKRES LEVOČA – 3 NRBc, 2 NRBk, 2 RBc, 1 RBk				
1	Branisko (Sľubica)	NRBc	Branisko	NPR Rajtopiky
2	Dreveník	NRBc	Hornádska kotlina	NPR Dreveník
3	Branisko (Smrekovica)	NRBc	Branisko	
4	Levočské úboče	RBc	Levočské vrchy	
5	Ostrá hora	RBc	Levočské vrchy	
6	Smrekovica – Strieborná hora	NRBk	Branisko, Levočské vrchy	
7	Sľubica – Dreveník	NRBk	Branisko, Hornádska kotlina	
8	Levočský potok	RBk	Hornádska kotlina	
OKRES MEDZILABORCE – 2 NRBc, 10 RBc, 5 RBk				
1	Palotská jedlina	NRBc	Laborecká vrchovina	NPR Palotská jedlina
2	Medzí Haburkami	RBc	Laborecká vrchovina	
3	Za Kýčerou	RBc	Laborecká vrchovina	
4	Beskyd	RBc	Laborecká vrchovina	
5	Pramenište Výravy	RBc	Laborecká vrchovina	
6	Danová	RBc	Ondavská vrchovina	
7	Husárske	RBc	Ondavská vrchovina	
8	Kamenná	RBc	Ondavská vrchovina	
9	Závozy	RBc	Laborecká vrchovina	
10	Turie	RBc	Ondavská vrchovina	
11	Tisovec	RBc	Ondavská vrchovina	
12	Laborec	RBk		
13	Oľka	RBk		
14	Udava	RBk		
15	Výrava	RBk		
16	Gazdaráň – Stavenec – Závozy	RBk		
17	Korunkov	NRBc	Ondavská vrchovina	
OKRES POPRAD – 4 NRBc, 5 NRBk, 4 RBc, 4 RBk, 2 PBc, 3 BBc				
1	Tatry (Belianske Tatry)	BBc	Tatry	NPR Belianske Tatry
2	Tatry (Liptovské Kopy)	BBc	Tatry	NPR Tichá dolina
3	Kráľovoľského Nízke Tatry (N.Tatry)	PBc	Nízke Tatry	
4	Slovenský raj	PBc	Spišsko-gemerský kras	NPR Tri kopce
5	Tatry (Vysoké Tatry)	BBc	Tatry	NPR Bielovodská dolina

6	Mokriny	NRBc	Podtatranská kotlina	NPR Mokriny
7	Čierny vrch	RBc	Nízke Tatry	
8	Kozí kameň	RBc	Kozie chrbty	PR Baba
9	Breziny	RBc	Kozie chrbty	
10	Magura	RBc	Spišská Magura	
11	Veľká Pálenica – Brezové	NRBk	Podtatranská kotlina	
12	Spálený vrch – Čierna	NRBk	Podtatranská kotlina	
13	Rakytovec – Slamenná	RBk	Podtatranská kotlina	
14	Veľký šum – Čierna	RBk	Podtatranská kotlina	
15	Hrebienok – Lósy – Čiapka	NRBk	Podtatranská kotlina	
16	Košariská – Dubina	RBk	Podtatranská kotlina	
17	Vodný tok Biela	RBk	Podtatranská kotlina	
18	Magurka – Pálenica	NRBk	Spišská Magura	
19	Rieka Poprad	NRBk	Podtatranská kotlina	
20	Mraznica	NRBc	Podtatranská kotlina	NPR Mraznica
21	Skorušniak	NRBc	Podtatranská brázda	
22	Pálenica	NRBc	Belianske Tatry	PR Pálenica
OKRES PREŠOV – 6 NRBc, 6 NRBk, 5 RBc, 3 RBk				
1	Branisko (Sľubica)	NRBc	Branisko	NPR Rajtopiky
2	Šimonka	NRBc	Slanské vrchy	NPR Šimonka
3	Kokošovská dubina	NRBc	Slanské vrchy	NPR Kokošovská dubina
4	Gímešský jarok	RBc	Košická kotlina	NPR Gímešský jarok
5	Stráže	NRBc	Spišsko-šarišské medzihorie	NPR Šarišský hradný vrch
6	Čergov – Minčol (Čergov)	NRBc	Čergov	NPR Hradová hora
7	Solisko	RBc	Čergov	
8	Branisko (Smrekovica)	NRBc	Branisko	NPR Kamenná Baba
9	Roháčka	RBc	Čierna hora	
10	Kvašná voda – Cemjata	RBc	Šarišská vrchovina	
11	Tlstá	RBc	Čierna hora	
12	Stráže – Hradová hora	NRBk	Spišsko-šarišské medzihorie	
13	Tri chotáre – Lysá hora	NRBk	Beskydské predhorie	
14	Kokošovce – Niereše – Obišovce	NRBk	Košická kotlina	
15	Čierna hora	NRBk	Čierna hora	
16	Čergov	NRBk	Čergov	
17	Svinka	RBk	Šarišská vrchovina	
18	Delňa	RBk	Košická kotlina	
19	Torysa	NRBk	Spišsko-šarišské medzihorie	
20	Sekčov	RBk	Beskydské predhorie	
OKRES SABINOV – 2 NRBc, 3 NRBk, 2 RBc, 1 RBk				
1	Tichý Potok	NRBc	Levočské vrchy	PR Bišár
2	Čergov – Minčol (Čergov)	NRBc	Čergov	NPR Hradová hora
3	Solisko	RBc	Čergov	
4	Bachureň	RBc	Bachureň	
5	Tri chotáre – Lysá hora	NRBk	Beskydské predhorie	
6	Čergov – Minčol (Minčol)	NRBk	Čergov	
7	Svinka	RBk	Šarišská vrchovina	
8	Torysa	NRBk	Spišsko-šarišské medzihorie	
OKRES SNINA – 4 NRBc, 2 NRBk, 17 RBc, 4 RBk, 2 PBc, 1 BBc				
1	Poloniny	BBc	Bukovské vrchy	NPR Jarabá skala, NPR Stužica
2	Stinská	PBc	Bukovské vrchy	NPR Stinská, PR Stinská slatina
3	Rožok	PBc	Bukovské vrchy	NPR Rožok
4	Malý Bukovec	NRBc	Bukovské vrchy	(Malý Bukovec)
5	Veľký Bukovec	NRBc	Bukovské vrchy	PR Borsučiny
6	Havešová	RBc	Bukovské vrchy	NPR Havešová, PP Ulička, PR Uličská Ostrá
7	Udava	NRBc	Laborecká vrchovina	
8	Vihorlatský prales (Morské oko – Vihorlat)	NRBc	Vihorlatské vrchy	NPR Vihorlat, NPR Motrogon, NPR Podstavka, PP Sninský kameň, PR Ďurova mláka
9	Bzaná	RBc	Bukovské vrchy	PR Bzaná

10	Vysoký vrch-Ihnatová	RBc	Beskydské predhorie	(Vysoký vrch, Ihnatová)
11	Kýčerský grúň	RBc	Ondavská vrchovina	
12	Hlboké	RBc	Ondavská vrchovina	PR Hlboké
13	Stavenec	RBc	Laborecká vrchovina	
14	Gazdoráň	RBc	Laborecká vrchovina	PR Gazdoráň
15	Makovisko	RBc	Laborecká vrchovina	
16	Veľký Brusný	RBc	Beskydské predhorie	
17	Svatbiská	RBc	Vihorlatské vrchy	
18	Brúsny potok-Markov	RBc	Beskydské predhorie	
19	Brusné a Dzedovo	RBc	Ondavská vrchovina	
20	Svahy nad Cirochou	RBc	Beskydské predhorie	
21	Alúvium Cirochy	RBc	Beskydské predhorie	
22	Maguriča	RBc	Laborecká vrchovina	
23	Vihorlat-Poloniny	NRBk	Vihorlatské, Bukovské vrchy	
24	Nízke Beskydy	NRBk	Laborecká a Ondavská vrch.	
25	Cirocha	RBk		
26	Ublanka	RBk		
27	Gazdoráň-Stavenec-Závozy	RBk		
28	Ulička	RBk		
29	Stredný Grúň	RBc	Bukovské vrchy	
30	Nastaz	RBc	Bukovské vrchy	NPR Havešová
OKRES STARÁ ĽUBOVŇA – 3 NRBk, 25 RBc, 2 RBk, 1 PBc				
1	Pieniny	PBc	Pieniny	NPR Prielom Dunajca
2	Hamšík – Javory	RBc	Spišská Magura	
3	Skvrčina	RBc	Pieniny	
4	Vysoká	RBc	Pieniny	
5	Vrchriečky	RBc	Pieniny	
6	Pod ostrými skalami	RBc	Pieniny	
7	Jarabinský prielom	RBc	Pieniny	PR Jarabinský prielom
8	Košarky-Bystrina	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
9	Pod Chotárnym	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
10	Pod Kráž	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
11	Čerenkivky	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
12	Zbojnícky vrch	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
13	Žďarik	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
14	Lidmanský potok	RBc	Ľubovnianska vrchovina	
15	Plavečské štrkoviská	RBc	Spišsko-šarišské medzihorie	CHA Plavečské štrkoviská
16	Andrejovské štrkoviská	RBc	Spišsko-šarišské medzihorie	
17	Ostrý kameň	RBc	Spišsko-šarišské medzihorie	
18	Za Plavečským hradom	RBc	Spišsko-šarišské medzihorie	
19	Sútok Valalskej vody	RBc	Spišsko-šarišské medzihorie	
20	Slatina a Bradlové pásmo	RBc	Spišsko-šarišské medzihorie	PR Slatina pri Šarišskom Jastrabí
21	Pod Hriňovou horou	RBc	Čergov	
22	Vlčí potok	RBc	Čergov	
23	Kovaľacká	RBc	Čergov	
24	Uhliská	RBc	Čergov	
25	Polinuské	RBc	Čergov	
26	Minčol	RBc	Čergov	NPR Čergovský Minčol
27	Minčol – Ostrý vrch	NRBk	Čergov	
28	Pálenica – Vysoká	NRBk	Spišská Magura	
29	Rieka Poprad	NRBk	Spišsko-šarišské medzihorie	
30	Potok Ľubotinka	RBk	Spišsko-šarišské medzihorie	
31	Potok Veľký Lipník	RBk	Spišsko-šarišské medzihorie	
OKRES STROPKOV – 2 NRBk, 1 NRBk, 6 RBc, 5 RBk				
1	Dukla	NRBk	Laborecká vrchovina	NPR Komárnická jedlina
2	Hrabiny	RBc	Ondavská vrchovina	
3	Domaša (Domaša – Lysá hora)	NRBk	Ondavská vrchovina	
4	Čierťaž	RBc	Ondavská vrchovina	
5	Pramenisko Chotčianky	RBc	Laborecká vrchovina	
6	Ščob – Hájnica	RBc	Ondavská vrchovina	
7	Baňa	RBc	Ondavská vrchovina	

8	Havaj	RBC	Laborecká vrchovina	
9	Ondava – Ladomírka	NRBk	Ondavská vrchovina	
10	Hradisko	RBk	Ondavská vrchovina	
11	Vojtovec	RBk	Ondavská vrchovina	
12	Brusnička	RBk	Ondavská vrchovina	
13	Bystrá	RBk	Laborecká vrchovina	
14	Kožuchovský potok	RBk	Ondavská vrchovina	

(Zdroj: Zmeny a doplnky ÚPD VÚC Prešovského kraja 2009)

Vysvetlivky:

NRBc - nadregionálne biocentrum

RBC - regionálne biocentrum

PBC - provincionálne biocentrum

NRBk - nadregionálny biokoridor

Rk - regionálny biokoridor

BBc - biosférické biocentrum

Poznámka: Pri uvedených počtoch jednotlivých prvkov ÚSESU po okresoch treba brať do úvahy skutočnosť, že niektoré prvky, najmä nadregionálne a regionálne biokoridy, sa môžu nachádzať vo viacerých okresoch.

Príloha č. 2

Tab. Maloplošné chránené územia v Prešovskom kraji k 31.12.2014

Číslo v ŠZ	Kategória	Názov	Výmera (ha)	Rok vyhlásenia	Stupeň ochrany	Poznámka
OKRES BARDEJOV – 5 NPR, 4 PR						
498	NPR	Becherovská tisina	24,1300	1954 (1988)	5	
513	NPR	Čergovský Minčol*	171,0836	1986	5	
598	PR	Livovská jelšina	13,1700	1986	5	
640	PR	Pod Beskydom	8,4546	1988	4	
1113	NPR	Pramenisko Tople	28,6600	2002	5	
662	NPR	Regetovské rašelinisko	2,5519	1979	4	
676	PR	Slatina pod Lieskovcom	0,7118	1979	4	
600	NPR	Stebnícka Magura	184,2400	1964 (2000)	5	
718	PR	Zborovský hradný vrch	25,5100	1926 (1988)	5	
OKRES HUMENNÉ – 4 NPR, 3 PR, 1 PP						
562	PR	Chlmecká skala	1,1008	1988	4	
516	PP	Čierny potok	2,7642	1988	5	CHKO Vihorlat
560	NPR	Humenská	70,3700	1980	5	
561	NPR	Humenský Sokol	241,5000	1980	5	
563	PR	Iľovnica*	8,4500	1980 (2004)	4	
856	PR	Jasenovská bučina	21,4700	1993	5	
708	NPR	Kyjovský prales	397,4197	1974 (2007)	5	
707	NPR	Vihorlat**	50,8900	1986	5	
OKRES KEŽMAROK – 2 NPR, 7 PR, 3 PP						
500	NPR	Belianske lúky	89,4206	1983	4	OP TANAP
1212	PP	Beliansky potok	2,5201	2012	4	
1151	PP	Jaskyňa v Skalke	0	1994 (2008)	§ 24	
632	PP	Jazero	14,3578	1984	5	OP PIENAP
577	PR	Jazerské jazero	2,1800	1967 (1997)	5	OP PIENAP
743	PR	Kút	11,2200	1991	4	OP TANAP
605	PR	Malé jazera	7,0600	1984 (1993)	5	OP PIENAP
746	NPR	Mokriny*	882,8200	1991	5	TANAP
749	PR	Pálenica*	291,2000	1991	5	OP TANAP
751	PR	Poš*	20,8200	1991	4	TANAP
765	PR	Slavkovský jarok	2,4800	1991	4	OP TANAP
704	PR	Veľké osturnianske jazero	48,8100	1984 (1993)	5	OP PIENAP
OKRES LEVOČA – 3 NPR, 2 PR, 6 PP						
523	NPR	Dreveník	101,8186	1925 (1993)	5	
538	PR	Hájik	4,1800	1988	4	
574	PP	Jazerec	0,3100	1990	4	
621	PR	Na bani	7,8500	1988	4	
630	PP	Ostrá hora	29,3240	1990	4	
575	PP	Pažitské jazierko	0,1101	1990	4	
643	PP	Podhorské	0,4585	1990	4	
657	NPR	Rajtopíky	119,6700	1982	5	
670	NPR	Sivá Brada	19,5472	1979	4	
694	PP	Traventínová kopa Sobotisko	13,3200	1987	4	
724	PP	Zlatá brázda	1,61600	1990	4	
OKRES MEDZILABORCE – 1 NPR, 4 PR						
502	PR	Beskyd	49,4400	1981	5	CHKO V. Karpaty
618	PR	Čertižnianske lúky	1,3636	1979	4	CHKO V. Karpaty
537	PR	Haburské rašelinisko	1,3400	1981	4	CHKO V. Karpaty
565	PR	Jarčiská	0,4540	1982	4	
633	PR	Palotská jedlina	157,1500	1982	5	CHKO V. Karpaty
OKRES POPRAD – 25 NPR, 25 PR, 4 NPP, 4 PP						
494	PR	Baba	205,1500	1988	5	
497	PR	Barbolica	11,9700	1988	5	NP Slovenský raj
726	NPR	Batizovská dolina	523,1900	1991	5	TANAP

499	NPP	Belianska jaskyňa	0	1979 (1996)	§ 24	TANAP
727	NPR	Belianske Tatry	5.407,6500	1991	5	TANAP
728	NPR	Bielovodská dolina	3.712,1400	1991	5	TANAP
729	PR	Blatá	37,7000	1991	4	OP TANAP
730	PR	Bor	133,6100	1991	5	TANAP
731	PR	Bôrik	20,7400	1991	5	OP TANAP
763	PR	Brezina	1,1600	1991	5	TANAP
533	PP	Briežky	0,2962	1985	5	
732	PR	Čikovská	6,2000	1991	5	TANAP
733	NPR	Dolina Bielej vody	1.661,1100	1991	5	TANAP
1149	PP	Elektrárnska jaskyňa	0	1994 (2008)	§ 24	
734	PR	Fľak	37,9300	1991	5	TANAP
735	NPR	Furkotská dolina	842,4300	1991	5	TANAP
535	NPP	Gánovské travertíny	2,0276	1972 (1996)	4	
736	PR	Goliašová	27,2900	1991	5	TANAP
737	PR	Grapa	40,8600	1991	5	OP TANAP
257	NPR	Hlinecká jelšina	84,5900	1988	5	NP NT, NP SR
738	PR	Hrádok nad Pavúčou dolinou	105,1000	1991	5	TANAP
554	NPR	Hranovnická dubina	66,4900	1966 (1993)	5	
555	PP	Hranovnické pleso	68,0900	1984	4	OP NP SR, NP SR
1148	PP	Hučivá diera	0	1994 (2008)	§ 24	
1849	NPP	Javorinka	0	2001	§ 24	
739	NPR	Javorová dolina	2.250,8900	1991	5	TANAP
740	PR	Jedliny	32,8900	1991	4	OP TANAP
741	PR	Jelšina	16,4300	1991	4	OP TANAP
742	NPR	Kôprová dolina	3.220,9200	1991	5	TANAP
1057	PR	Martalúžka**	154,8200	1999	5	TANAP
744	NPR	Mengusovská dolina	1.612,9600	1991	5	TANAP
745	NPR	Mlynická dolina	704,2900	1991	5	TANAP
617	PR	Mokrú	60,2000	1966	5	NP Slovenský raj
746	NPR	Mokriný*	882,8200	1991	5	TANAP
747	NPR	Mraznica	159,8000	1991	5	TANAP
749	PR	Pálenica*	291,2000	1991	5	OP TANAP
634	PR	Pastierske	2,9300	1986	4	
748	PR	Pavlová	58,4900	1991	5	TANAP
750	PR	Pod Črchľou	31,8200	1991	5	TANAP
751	PR	Poš*	20,8200	1991	4	OP TANAP
752	NPR	Pramenište	45,5700	1991	5	TANAP
653	PR	Primovské skaly	7,6081	1982	4	
764	PR	Rašelinisko	0,3200	1991	5	TANAP
753	PR	Skalka	36,1500	1991 (1999)	5	OP TANAP
754	NPR	Skalnatá dolina	1.069,0500	1991	5	TANAP
755	NPR	Slavkovská dolina	979,0000	1991	5	TANAP
680	NPR	Sokol	700,9300	1964 (1976)	5	NP Slovenský raj
756	NPR	Studené doliny	2.222,4100	1991	5	TANAP
757	PR	Surovec	41,7500	1991	5	TANAP
758	NPR	Štôlska dolina	739,9600	1991	5	TANAP
867	PR	Švábovská stráň	18,2579	1993	4	
759	NPR	Tichá dolina**	5.966,6400	1991	5	TANAP
696	NPR	Tri kopce	246,2300	1984	5	NP Slovenský raj
760	NPR	Uhľišťatka	385,5100	1991	5	TANAP
761	NPR	Važecká dolina	1.185,8600	1991	5	TANAP
463	NPP	Važecká jaskyňa	0	1968 (2010)	§ 24	
762	NPR	Velická dolina	1.217,2200	1991	5	TANAP
706	NPR	Vernárska tiesňava	82,9400	1966 (1993)	5	NP Slovenský raj
OKRES PREŠOV – 6 NPR, 10 RP, 3 PP, 1 CHA						
512	NPR	Čergovská javorina	10,7200	1982	5	
518	PR	Demjatské kopce	8,6817	1982	5	
525	CHA	Dubnícke bane	6,0000	1964	4	
526	PR	Dubová hora	61,3400	1983	5	

527	PR	Dunitová skalka	0,3507	1964	4	
530	PR	Fintické svahy	41,3300	1980	4	
535	NPR	Gýmešský járok	20,6200	1981	5	
550	PP	Hrabkovské zlepence	0,8719	1989	4	
580	NPR	Kamenná Baba	127,5900	1964	5	
581	PR	Kapušíansky hradný vrch	18,1000	1980	5	
586	NPR	Kokošovská dubina	20,0000	1965	4, 5	
1150	PP	Komín	0	1994 (2008)	§ 24	
614	PR	Mirkovská kosatcová lúka	1,1394	1979	4	
644	PP	Podmorský zosuv	0,5063	1989	4	
654	PR	Pusté pole	6,2370	1983	4	
667	PR	Salvátorské lúky	2,6765	1980	4	
689	NPR	Šarišský hradný vrch	145,7400	1964	5	
690	NPR	Šimonka*	33,5200	1950 (1986)	5	
865	PR	Šindliar	7,6900	1993	5	
717	PR	Zbojnický zámok	8,0000	1964	5	
OKRES SABINOV – 2 NPR, 3 PR, 1 PP						
505	PR	Bišar	1,6741	1979	4	
507	PP	Bradlové pásmo	20,1214	1989	4	
513	NPR	Čergovský Minčol*	171,0836	1986	5	
553	NPR	Hradová hora	13,4900	1981	5	
700	PR	Valalská voda	14,4279	1980	4	
1132	PR	Vlčica	21,2400	2004	5	
OKRES SNINA – 9 NPR, 16 PR, 2 PP						
496	PR	Bahno	2,7800	1988	5	NP Poloniny
851	PR	Borsučiny	83,7200	1993	5	NP Poloniny
852	PR	Bzaná	15,4600	1993	4	NP Poloniny
528	PR	Ďurova mláka	2,1375	1980 (1993)	5	CHKO Vihorlat
855	PR	Gazdoraň	17,3000	1993	4	NP Poloniny
557	PR	Grúnik	4,6000	1982	4	NP Poloniny
540	NPR	Havešová	171,3200	1964 (1988)	5	NP Poloniny
544	PR	Hlboké	2,2800	1988	5	NP Poloniny
549	PR	Hostovické lúky	4,6861	1980 (1993)	4	CHKO V. Karpaty
563	PR	Iľovnica*	8,4500	1980 (2004)	4	
663	NPR	Jarabá skala	359,9400	1964 (1993)	5	NP Poloniny
620	NPR	Motrogon	60,6300	1980	5	CHKO Vihorlat
639	NPR	Pľaša	110,8000	1967 (1988)	5	NP Poloniny
645	NPR	Pod Ruským	11,1412	1988	4	NP Poloniny
646	NPR	Postávka	25,9100	1980	5	CHKO Vihorlat
664	PR	Roztoky	1,0296	1988	4	
665	NPR	Rožok	67,1300	1965	5	NP Poloniny
666	PR	Ruské	1,4614	1988	4	NP Poloniny
679	PP	Sninský kameň	1,6200	1982	4, 5	CHKO Vihorlat
683	NPR	Stinská	90,7800	1986	5	NP Poloniny
684	PR	Stinská slatina	2,7600	1988	5	NP Poloniny
686	PR	Stružnická dolina	2,2400	1982	4	NP Poloniny
687	NPR	Stužica	761,4900	1908 (1993)	5	NP Poloniny
866	PR	Šípková	156,3200	1993	5	NP Poloniny
699	PR	Udava	391,9800	1982 (2005)	5	NP Poloniny
889	PP	Ulička	7,2492	1994	5	NP Poloniny + OP
868	PR	Uličská Ostrá	25,2400	1993	5	NP Poloniny
OKRES STARÁ ĽUBOVŇA – 1 NPR, 1 PR, 1 NPP, 8 PP, 1 CHA						
566	NPP	Aksamitka	0	1979	§ 24	PIENAP
513	NPR	Čergovský Minčol*	171,0836	1986	5	
1152	PP	Jaskyňa v Čube	0	1994 (2008)	§ 24	
592	PP	Kyjovské bradielko	0,6428	1989	4	
597	PP	Litmanovský potok	14,4191	1990	5	
599	PP	Lysá hora	1,1389	1989	4	
626	PP	Okrúhly kopec	5,4883	1989	4	
638	CHA	Plavečské štrkoviská	66,1448	1990	4	

661	PP	Rebrá	8,2160	1989	4	
673	PP	Skalná ihla	0,1400	1989	4	
677	PR	Slatina pri Šarišskom Jastrabí	2,1403	1982	4	
672	PP	Údolské skalky	0,7549	1989	4	
OKRES STROPKOV – 1 CHA						
1131	CHA	Driečna	0,3817	1990 (2004)	4	
OKRES SVIDNÍK – 1 NPR, 3 PR, 1 CHA						
522	PR	Dranec	34,2200	1925 (1983)	5	CHKO V. Karpaty
587	NPR	Komárnická jedlina	74,7000	1984	5	CHKO V. Karpaty
615	PR	Miroľská slatina	0,9676	1980	4	CHKO V. Karpaty
655	PR	Radomka	15,5402	1988	4	
774	CHA	Radomská slatina	0,9980	2000	4	
OKRES VRANOV NAD TOPĽOU – 2 NPR, 4 PR, 5 PP, 3 CHA						
543	PR	Hermanovské skaly	33,0700	1980	5	
545	PR	Hlinianska jelšina	46,1500	1981	5	
611	CHA	Medzianske skalky	4,0000	1990	4	
624	NPR	Oblík	90,0000	1964	5	
636	PP	Petkovský potok	6,7600	1990	5	
656	CHA	Radvanovské skalky	0,7619	1990	4	
674	PP	Skaly pod Pariakovou	60,0000	1987	5	
690	NPR	Šimonka*	33,5200	1950 (1986)	5	
794	CHA	Štefanovská borina	2,0400	1993	4	
714	PR	Zámutovská jelšina	0,6600	1981	4, 5	
715	PR	Zámutovské skaly	30,6700	1980	5	
792	PP	Zapikan	1,0000	1993	5	
887	PP	Zárez Stravného potoka	4,0468	1994	5	
725	PP	Žipovské mŕtve rameno	2,2724	1990	5	

(Zdroj: ŠOP SR)

Vysvetlivky:

* maloplošné chránené územie zasahujúce do viacerých okresov v Prešovskom kraji

** maloplošné chránené územie zasahujúce do iného kraja

Tab. Zoznam území európskeho významu (ÚEV) v Prešovskom kraji k 01.10.2014

Por. číslo	Identifikačný kód	Názov územia	Výmera (ha)	Stupeň ochrany	Územne príslušný útvar ŠOP SR
ETAPA A		(územia sú zoradené podľa Výnosu MŽP SR č. 3/2004-5.1., názov území je upravený podľa Rozhodnutia Úradu geodézie, kartografie a katastra SR č.P-101/2009 z 12.1.2009)			
222	SKUEV0049	Alúvium Rieky	13,08	2 (CHA)	CHKO Východné Karpaty
223	SKUEV0144	Belianske lúky	131,43	2, 4	TANAP
224	SKUEV0333	Beliansky potok	0,20	4	PIENAP
225	SKUEV0387	Beskyd*	5.415,38	2, 5	CHKO Východné Karpaty
226	SKUEV0229	Bukovské vrchy	29.215,13	3, 4, 5	NP Poloniny
227	SKUEV0146	Blatá	356,19	2, 4, 5	TANAP
228	SKUEV0231	Brekovský hradný vrch	26,72	2 (CHA)	CHKO Východné Karpaty
229	SKUEV0196	Pastierke	13,49	4 (PR)	TANAP
230	SKUEV0332	Čergov*	6.063,43	2, 3, 5	RSOPK Prešov
231	SKUEV0331	Čergovský Minčol*	4.144,69	2, 3, 4, 5	RSOPK Prešov
232	SKUEV0211	Daňová	891,34	2	CHKO Východné Karpaty
233	SKUEV0323	Demjatské kopce	8,68	4	RSOPK Prešov
234	SKUEV0139	Gánovské slaniská	19,25	4 (CHA)	TANAP
235	SKUEV0005	Drieňová	21,01	2 (CHA)	CHKO Východné Karpaty
236	SKUEV0110	Levočská dubina	559,25	2 (CHA)	NP Slovenský raj
237	SKUEV0108	Ordzovianska dubina	211,87	2 (CHA)	NP Slovenský raj
238	SKUEV0401	Dubnícke bane*	234,75	2, 4	RSOPK Prešov
239	SKUEV0048	Dukla	6.874,27	2, 4, 5	CHKO Východné Karpaty
240	SKUEV0330	Dunitová skalka	1,48	3, 4	RSOPK Prešov
241	SKUEV0322	Fintické svahy	753,90	2, 3, 4, 5	RSOPK Prešov
242	SKUEV0290	Horný tok Hornádu**	290,06	2, 3	NP Slovenský raj
243	SKUEV0386	Hostovické lúky	13,38	2, 4	CHKO Východné Karpaty
244	SKUEV0205	Hubková	2.796,71	2 CHKO/CHA	CHKO Východné Karpaty
245	SKUEV0206	Humenská	198,92	2, 4, 5	CHKO Východné Karpaty
246	SKUEV0050	Humenský Sokol	233,48	2, 3, 4, 5	CHKO Východné Karpaty
247	SKUEV0230	Makovica	484,53	2, 4	CHKO Východné Karpaty
248	SKUEV0224	Jereňaš	137,09	2 (CHA)	NP Slovenský raj
249	SKUEV0043	Kamenná*	836,55	2 (CHA)	CHKO Východné Karpaty
250	SKUEV0207	Kamenná Baba	339,98	2, 3, 5	RSOPK Prešov
251	SKUEV0016	Košariská	10,00	2	CHKO Východné Karpaty
349	SKUEV0310	Kráľovoholské Tatry**	35.513,27	2, 3, 5	NAPANT
252	SKUEV0250	Krivoštianka	707,13	2, 5	CHKO Východné Karpaty
253	SKUEV0051	Kyjovský prales	325,14	2, 5	CHKO Východné Karpaty
254	SKUEV0014	Lázky	45,25	2	CHKO Východné Karpaty
351	SKUEV0308	Machy**	305,04	2, 3, 4, 5	TANAP
255	SKUEV0335	Malé ostrunianske jazero	7,65	4, 5	PIENAP
256	SKUEV0325	Medzianske skalky	10,78	4	RSOPK Prešov
143	SKUEV0209	Morské oko**	14.962,15	2, 3, 4, 5	CHKO Vihorlat
257	SKUEV0339	Pieninské bradlá	74,65	2 (CHA)	PIENAP
258	SKUEV0337	Pieniny*	1.301,22	2, 3, 4, 5	PIENAP
259	SKUEV0338	Plavečské štrkoviská	66,24	4	PIENAP
260	SKUEV0385	Pliškov	85,27	2	CHKO Východné Karpaty
261	SKUEV0318	Pod Bukovou	533,24	2 (CHA)	CHKO Východné Karpaty
262	SKUEV0011	Svetlica	1,93	2	CHKO Východné Karpaty
263	SKUEV0390	Pusté pole	90,35	2, 3, 4	RSOPK Prešov
264	SKUEV0324	Radvanovské skalky	1,17	4	RSOPK Prešov
265	SKUEV0109	Rajtopíky	256,00	2, 4, 5	NP Slovenský raj
266	SKUEV0232	Laborec	15,97	3 (CHA)	CHKO Východné Karpaty
267	SKUEV0309	Poprad	34,33	2, 3, 4	TANAP
268	SKUEV0336	Torysa	22,12	2 (CHA)	PIENAP
269	SKUEV0321	Salvátorské lúky	2,68	4	RSOPK Prešov
155	SKUEV0112	Slovenský raj**	15.696,07	2, 3, 4, 5	NP Slovenský raj

270	SKUEV0140	Spišskoteplické slatiny	24,49	4 (PR)	TANAP
271	SKUEV0210	Stinská	1.532,79	3, 4, 5	NP Poloniny
272	SKUEV0111	Dravčianska stráň	4,71	3 (CHA)	NP Slovenský raj
273	SKUEV0107	Spišskopodhradské stráne	51,64	3 (CHA)	NP Slovenský raj
274	SKUEV0320	Šindliar	7,69	4	RSOPK Prešov
275	SKUEV0307	Tatry**	61.735,30	2, 3, 4, 5	TANAP
276	SKUEV0233	Sútok Udavy s líčnicou	21,55	3 (CHA)	CHKO Východné Karpaty
277	SKUEV0105	Spišskopodhradské travertíny**	232,31	2, 3, 4, 5	NP Slovenský raj
278	SKUEV0063	Ublanka	45,42	2 (CHA)	NP Poloniny
279	SKUEV0234	Ulička	101,81	2, 5	NP Poloniny
280	SKUEV0334	Veľké Osturnianske jazero	51,77	3, 4, 5	PIENAP
281	SKUEV0025	Vihorlat	296,69	2, 5	CHKO Vihorlat
ETAPA B		(územia sú zoradené podľa doplnku schváleného uznesením vlády SR č. 577/2011)			
36	SKUEV1387	Beskyd	79,00	2	CHKO Východné Karpaty
37	SKUEV0759	Horný tok Chotčiansky	2,56	2	RCOP v Prešove
38	SKUEV0763	Horný tok Výravý	18,73	2	CHKO Východné Karpaty
39	SKUEV0712	Ostumiansky potok	8,18	2	PIENAP
40	SKUEV1337	Pieniny*	1.389,95	3	PIENAP
41	SKUEV0709	Poš*	34,60	4	TANAP
42	SKUEV0708	Primovské skaly	7,61	4	TANAP
43	SKUEV0755	Regetovské rašelinisko	2,73	4	RCOP v Prešove
44	SKUEV0754	Stebnická Magura	184,65	5	RCOP v Prešove
45	SKUEV0761	Vydranka	8,08	2	CHKO Východné Karpaty
46	SKUEV0782	Vydmická slatina	11,37	2	TANAP
81	SKUEV1310	Kráľovoholské Tatry**	70,93	2, 3, 4	NAPANT

(Zdroj: Výnos MŽP SR č.3/2004-5.1, uznesenie vlády SR č.577/2011, ŠOP SR, www.enviro.gov.sk)

Príloha č. 4

Tab. Zoznam navrhovaných území európskeho významu (ÚEV) v Prešovskom kraji k 01.10.2014

Por. číslo	Identifikačný kód	Názov územia	Výmera (ha)	Okresy	Územne príslušný útvar ŠOP SR
ETAPA C		Na územia pripravované na ich zaradenie do národného zoznamu území európskeho významu (územia etapy C) sa nevzťahuje predbežná ochrana prináležiaca navrhovaným územiam európskeho významu podľa § 27 zákona NR SR č. 543/2002 Z.z.			
1	SKUEV0711	Rieka	3,5600		PIENAP
2	SKUEV0710	Spišská Magura	7,4440		PIENAP
3	SKUEV0713	Sulínsky potok	1,3540		PIENAP
4	SKUEV0714	Malý Lipník	4,6870		PIENAP
5	SKUEV0715	Šambronka	0,3960		PIENAP
6	SKUEV0716	Hrádok	1,9230		NP Slovenský raj
7	SKUEV0717	Travertíny na Branisku	1,3230		NP Slovenský raj
8	SKUEV0731	Roháčka	1.137,3250		NP Slovenský raj
9	SKUEV0743	Rakytová hora	1.206,1272		RCOP Prešov
10	SKUEV0747	Gímešský jarok	40,0683	PO	RCOP Prešov
11	SKUEV0748	Šimonka	4.564,1112	VT, PO	RCOP Prešov
12	SKUEV0751	Valalská voda	18,4999	SB	RCOP Prešov
13	SKUEV0752	Bradlové pásmo	50,2379	SB	RCOP Prešov
14	SKUEV0753	Livovská jelšivn	84,8811	BJ	RCOP Prešov
15	SKUEV0756	Kustrica	389,8430	BJ	RCOP Prešov
16	SKUEV0757	Horný tok Tople	505,8128	BJ, SK	RCOP Prešov
17	SKUEV0758	Horný tok Ondavy	356,8699	SK, SP	RCOP Prešov
18	SKUEV0762	Za horkou	41,2420		CHKO Východné Karpaty
19	SKUEV0764	Pod Čierťažou	178,6010		CHKO Východné Karpaty
20	SKUEV0765	Hankovce	72,0370		CHKO Východné Karpaty
21	SKUEV1048	Dukla	218,4650		CHKO Východné Karpaty
22	SKUEV1105	Spišskopodhradské travertíny	63,5900		NP Slovenský raj
23	SKUEV1250	Krivoštianka	530,8080		CHKO Latorica
24	SKUEV1318	Pod Čelom	243,2240		CHKO Východné Karpaty
25	SKUEV1339	Pieninské Bradlá	92,6670		PIENAP
26	SKUEV	Kolačkovský potok		SL	PIENAP

Dokument bol spracovaný Ing. arch. Vlastou Čamajovou na základe zadania objednávky v rámci realizácie projektu s názvom „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na obdobie 2014 -2020“, ITMS kód projektu: 22140120633.

Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie z Európskeho fondu regionálneho rozvoja